

1991ko irailak 22 — 1.353 zenbakia — 180000 kopia (BEZ barne) / 11 libera

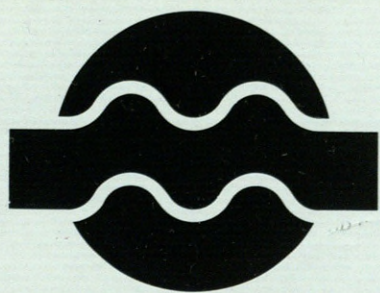
ARGIA

**Joxe Felix
Azurmendi
mintzo**

**Mattin Trekuri
omenaldia
irailaren 22an**

**HERRI BAT GARA
EUSKARIA**

ZER FALTA DA

F.M. 102.6

Lekeition 98.1

Ondarroan 92.5

Markinan 96.7

Aramaion 104.9

BIZKAIA

irratia

EUSKERAZ BIZKAIKO IRRATI BAKARRA!

Intsumisoak zehatu

BADIRUDI gobernuak atera berria duen legearekin, soldadutzak betidanik izan duen irudi ziztrin hori nolabait garbitu nahi duela, ume koxkor batek lohiaz zikindutako aurpegia garbitzen duen modura.

Bere burua demokrata-tzat definitzen duen herrialde batentzat derrigorrezko soldadutza mantentzea, sistema hori kontsolidatzeko eman daitekeen pausorik atzerakoiena delakoan nago.

Intsumisook atxiloteta instituzional hau salatu ezezik, gobernuari koherenteki jokatzeko ere eskatzen diogu. Gobernuak jokaera honen aurrean erantzun beharra du: *Intsumisoak zehatu, zigortu.*

Gobernuaren erantzun hau, intsumisoak gizartearekiko «intsolidarioak» garrelako premisan oinarritzen da, baina ez dugu uste gizarte bati eskaini diezaiogun gauzarik ederrena soldadutzan ikasiko dugunik.

Amak nola erabiltzen diren ikasi nahi ez izanagatik

espetxera joan ahal izatea, honako testuinguru honetan bakarrik uler daiteke: «Militarren arrazoia da arrazoimenarekin bat ez datorren bakarra».

Xabier Balerdi Iraola (Hernani)

Euskal aldizkaria ote?

SINESTEZINA dirudi, baina baserritarrentzat argitaratzen den aldizkaria, EHNEk kaleratzen duen *Ardatza* alegia, ia erabat espainieraz iristen zaie eskutara. Nola liteke? Zein erizpide jarraitzen du baserri-tarrak bildu nahi dituen erakunde honek? Agian, galdera hauei eman dakiekeen erantzun bakarra zera liteke, gure baserritarrek ez dakitela euskaraz irakurtzen. Egia ote? Hala bada, bidea alfabetatzeko sistimaren bat hartzea dateke logikoena.

Ez da inondik ere nahikoa aldizkaria elebidun dela esatea bi hizkuntzak tituluetan bakarrik agertzen badira. Hamabi orri handi eta sakon horietatik bakarra agertzen da euskaraz. Nor komentzituko dute nekaza-

rientzat ari direla esaten dutenean? Badira beste aldizkariak, artikulua euskaraz atera eta gero laburpenak espainieraz eta frantseseraz jartzen dituen.

Karlos Belaustegi (Beasain)

Catherine Laffargueri

AMWAY Coporation-en artikulua inguruan egindako interpretazioak benetan harritu nau. Erreportaia honen zergatia, ARGIAko beste erreportaiak bezala, gizartean gertatzen den errealitate baten islada izatea da. Agian, eta publizitateari dagokionez, idatzlana nahikoa literarioa da, batez ere bilerako hitzaldia eta Amwayk kaleratutako aldizkariaren itzulpen soila egiten delako. Horrela egitea erabaki banuen ere, irakurleak zozo edo inozotzat ez ditudalako hartzen izan zen; Amwayk erabilitako filosofiarik buruzkoak bakoitzak erizpideak har ditzala.

Hala eta guztiz, eta nire ustez nahiko argi agertzen

da erreportaia, sistema hauen aurkako eritzia dut eta biziki amorratzen nau munduko edozein lekutan hainbesteko indarra edukitzea baina, batez ere, Euskal Herrian gertatzen denean, zu ez zaitu amorratzen?

Bestetik, kalitateaz aipatzen duzunarekin ados nago. Irakurleok nahibeste kalitate eska eta exigitu dezakezue. ARGIAtik horri ere erantzuten saiatuko gara.

Mila esker.

Myriam Gartzia (ARGIAko kazetaria)

OHARRA: Sail hau, aldizkarian azaldutako edozein gairi buruz edota interesgarri litekeen beste edozeini buruz, ARGIAko irakurleak adierazi nahi duena idatziz jasotzeko txoko irekia da. Gutunak ez du inoiz mila karakter (folio erdi, espazio bikoitzean) baino gehiago izango; bertan, igorlearen izen-abizenak eta kaleratu nahi duen sinadura agertuko dira, gehienez lau hitzetako titularrarekin batera. Gutun hauek ARGIA, 1 eta 2 pabiloiak, Industrialdea, 20160 Lasarte-Oria helbidera bidali behar dira.

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK

HELBIDEA

HERRIA

HERRIALDEA

BANKU/ AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

KONTURAREN ZENBAKIA

TEL

D.P.

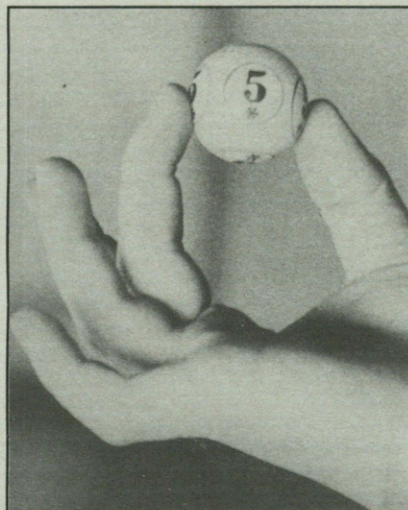
ARGIA

1.353. alea

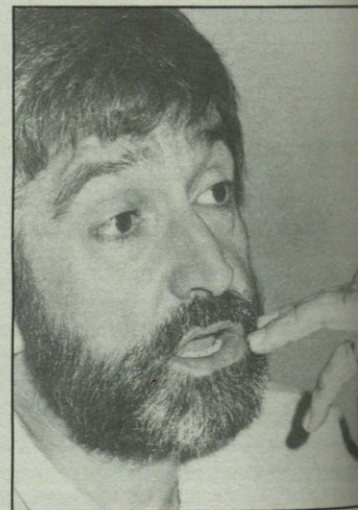
- 6.** Politika kronika. I. ZUBIONDO.
- 8.** Zer falta da Independentziarako? XABIER LETONA.
- 12.** Politika ttantaka.
- 14.** Nazioarteko kronika. L. MARTINEZ.
- 16.** Guatemala: errepresioaren etengabeko taupadak. ESTITXU UGARTE.
- 20.** Nazioartea ttantaka.
- 22.** Gaur egungo gizarteak eragindako gaisotasuna. Jokuaren arriskupean. MYRIAM GARTZIA.
- 27.** Euskadiko senide pobrea. AMAGOIA IBAN.
- 30.** Ur azpiko langileak. AMAGOIA IBAN.
- 34.** Joxe Felix Azurmendi: «Lehengo martxa jarraituz gero, EGINen jarraitzeko asmoa nuen. MYRIAM GARTZIA.
- 40.** Kultur kronika. JOSU LANDA.
- 42.** Oztopo ororen gainetik Donostiako Zinemaldiak Europa du helburu. PATXI SARRIEGI, RITXI LIZARTZA.
- 46.** Irailaren 22an egingo zaio Mattin Treku bertsolariari omenaldia. Irria beti maite zuen bertsolaria. JOXI GOIKOETXEA.
- 50.** Munduaren zabaletik kultura. J.M. HERITZ.
- 52.** Kultura ttantaka.
- 54.** Astegiroa.
- 63.** TXT.
- 74.** Euskaldun jaioa, nora hoa? ALBERTO GABIKAGOGASKOA.

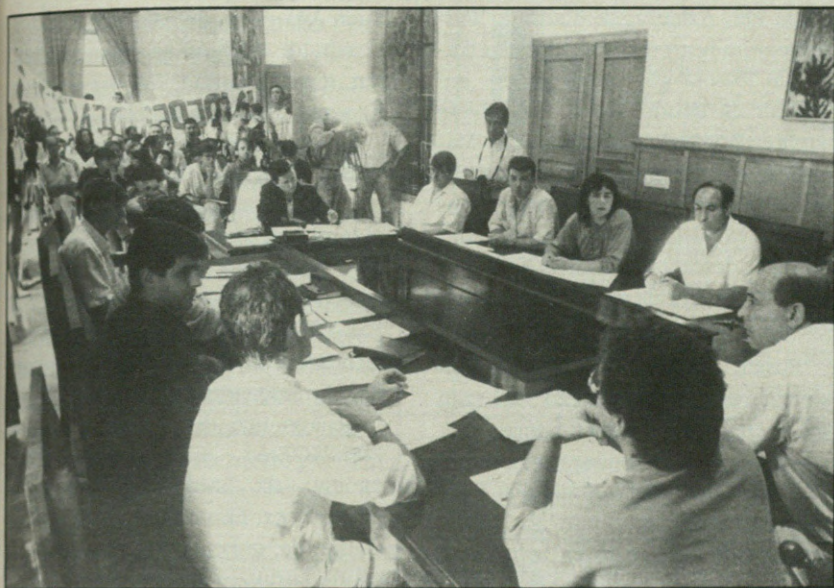
INDEPENDENTZIA: Iragan abuztu beroaren ondoren, iraila doa makalago Ekialdetik Europa osora barreiatu dira independentzia hautsak eta Euskal Herrira ere heldu zaizkigu bere arrastoak. Alderdi abertzaleekin independentziaz mintzatu gara. No lortu, urratsak, une egokia al den... Finean, berorren inguruan ikusten dituzten arazo azaltzen dira erreportaian zehar./8

LUDOPATIA: Jokua, gizartearen historiari lotu izan zaio betidanik. Baina 80. hamarkadaren hasieratik bere gizarteratzea maila garaietara heldu da. Sikiatrak, Ludopatia bezala ezaguna den gaisotasunaz edo joku menpekotasunaz mintzo dira. Javier Azpirin sikiatrak ludopatiaren ezaugarriak ezagutarazi dizkigu./22

JOXE FELIX AZURMENDI «Egin» egunkariko zuzendaria izana, gaur egun «Deia»-ko zuzendari ordea dugu. Gizon ezaguna komunikabideen munduan, analista politikoa eta zutabe egilea bera. Irratiaren bizitasuna gustotzen duen kazetari-idazle honekin politikaz, independentziaz eta Euskal Herriaz hitz egin dugu./34

ZINEMA: Donostiako Zinemaldiak bere 39. edizioan Europa du helbururik garrantzitsuena. Rudy Barnet-en izendapenaren ondoren, maila ona ziurtatzea du erronka nagusia. Ohizko sailez gain, hainbat berrikuntza ere badakar aurtengo Zinemaldiak. Zenbait zine eta bideo egilek eritzia eman digu./42

BERTSOLARITZA: Irailaren 22an egingo zaio Ahetzen Mattin Treku bertsolariari omenaldia. Bertan, zenbait ekitaldiren artean bere omenez egindako Oroitarri bat jarri eta «Irriaren Giltza» liburua aurkeztuko da. Maddi Treku Mattinen emaztea zenarekin izan gara irria edozein lekutara eramaten zuen bertsolariaren bizitza eta nortasuna aztertzen. /46

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Eñaut Apaolaza, Gorka Arrese, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Joxi Goikoetxea, Ritxi Lizartza, Juan Jose Petrikorena, Patxi Sarriegi, Garbiñe Ubeda.

Bilbon: Joseba Azpeitia, Jose Mari Egaña, Myriam Garcia, Xabier Letona, Ermiñe Madariaga, Sabino Madariaga, Amaia Nabaskues, Jon Olaizola, Xabier Zabaleta.

Iruñean: Iñaki Camino.

Iparraldean: Ixabel Etxeberria.

Kolaboratzaileak: Mikel Antza, Kike Amonarriz, Mikel Asurmendi, Edorta Arana, Xipri Arbelbide, Karlos Argiñano, Patxi Azpillaga, Mikel Arrieta, Nerea Azurmendi, Juan Mari Arzak, Jean Louis Davant, Enbido, Elhuyar, Xarlo Etxezarreta, Xabier Euzkitze, Luis Fernandez, Itsaso Fernandez, Fernan Goñi, Andres Gostin, Arantxa Gutierrez, Jimu Iturralde, Josu Landa, Juan Jose Lapitz, Amaia Lasa Alegria, Xabier Lekuona, Xabier Lezeta, Emilio Lopez Adan, Mattin, Bego Montorio, Fermin Muguruza, Imanol Murua, Joxan Oiz, Eva Olaizola, Xabier Oleaga, Bota Punttuba, R. M. Sabaris, Joxemi Saizar, Carlos Santamaria, Jon Sarasua, Tala, Txillardegi, Iñaki Uribe, Iñaki Uriarte, Asisko Urmeneta, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Ramuntxo Sagarzazu.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: 80-1963.

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria. 114 Postakutxa Bilbo

Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63.

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomekanika: ANTZA.

1991. urterako harpidetza sariak (BEZ barne):

Hego Euskal Herria ..	7.450 pezeta.
Ipar Euskal Herria ...	490 libera.
Estatu Espainola	7.450 pezeta.
Beste atzerriak	9.800 pezeta.
Airez	14.900 pezeta.

Hautsi da Hirukoitza

INDEPENDENTZIA haizeak Euskal Herri osoko abertzaleak esnatu baditu, Euskal Autonomi Elkartean lurrikara politikoa piztu du. Nahikoa izan da Eusko Alkartasuna Independentziaren alde agertzea zenbait Udaletan Herri Batasunarekin batera EAEko Jaurlaritza hirukoitzetik bota dezaten.

Autobidearen A-4 trazaketaren inguruan Galdosek eta Lurraldeak lortutako akordioan, nabarmen agertu zen EAJk ahal bezain azkar ahuldu nahi zuela Gipuzkoan uste baino indartsuago agertu zitzaion EA. Oraingoan ez du inolako disimulorik erakutsi. EAJ-EE-EA gobernu «hirukoitz nazionalista», «estatutista» baino izatea ez zeukala garbi erakutsi du Ardanza lehendakariak.

Arzalluz eta Anasagasti konstituzioa bera kritikatzeko ari zirenean, Espainiako Armadari «Aberriaren Batasuna» zaintzeko funtzioa ezagutzen

diola eta, Azkarragak Madrilgo Parlamentura horren kontra egitera elkarrekin joatera gonbidatu zituen. Jeltxideak ez daude ordea, erretolikat aparte, horrelako bidaietarako. Madrilen, Gobernua, PSOE, PP eta IU langa jartzen ahalegindu ziren Katalunian eta Euskal Herrian harrotutako Independentzia haizeari. Konstituzioa ikutezina zela esan zuten guztiek batera.

Euskal Herrian ordea Independentziaren aldeko mozioak onartzen ari ziren —aurkeztutako hamahiruak onartu dira—. Testuinguru horretan egin zion Ardanzak ultimatuma EARI. «Mozio guztiak erretiratu ala gobernutik kanpora». Aurrera ziharduen EAK mozioekin, exekutiba eta baseen arteko haustura nabarmenean. Gobernuan mantendu nahi zutenak kosta ala kosta, eta independentziaruntz abiatu behar dela uste dutenak.

Bigarren ultimatumean, garbi utzi

zuen Ardanzak. Ez bakarrik mozio erretiratu: «gobernuan mantentzeko, legealdi osoan, EAK ez du Euzkautuaren markoa zalantzan jarriko».

EA desagiteko EAJk erakutsi du gogor gain, ezin da Espainiako Autonomien Ituna bidean datorren alderdi hau ahaztu. EAJk ez du Euzkautua aldatzerik nahi hurrengo urteetan. Nahiago du Gasteizen PSE-PSOErekin agindu, autodeterminazioaren aldeko urratsik eman behar dela. Hirukoitzaren hausturak, gain hautsiago utzi du EE bera ere, PSE-PSOEren indar gaitasun egongo da Jaurlaritzan jarraitu duen ala ez. EEren beraren gaitasun izango da, gobernuan jarraitzeko osorik jarraitzea Añamendiren karguesua eta gero. Ez da ahaztu behar urtebete falta dela hurrengo hauteskunde zitako eta Añamendiren EAK, elkarrekin zerbait egiteko laister mugitu beharra daukatela.

JUAN Jose Laborda Espainiako Armadako lehendakariak Ardanza lehendakariari egindako bisita, hitxepasa da garrantzia handirik gaitasun Senatu Autonomi Ganbararen erabakitzeko Konstituzioa ez dela aldatu behar errepikatu du Labordak, PSE-PSOE Espainiako Konstituzioa ikutzeko beldurra erakutsiz.

Garrantzia politiko sakonagoa izan da Arzalluzek eta Benegasek Madrilen egindako bilerak. Ikasturte berarekin hastear EAJ eta CiUren beharrezkoen PSOE eta lortu du jeltxide babesa Madrilgo parlamenturako Arzalluzek zer lortu duen, argitaratu ez bada ere, ez da oso zaila izan antzematen. Baldintza egokiak PSE-PSOE Jaurlaritzan sartzeko eta adostasun minimo bat, irtenbiderik zuten dien Autobidearen gaia konpontzeko.

Independentzia

Z EIN zaharkituak geratu diren autonomi aspirazioak Zein ahul ageri diren 'eguneroko autodeterminazioaren' defendatzaileak. Zein bakarrik geratu diren independentzia eskaria termino autonomikoetara birbideratu nahi dutenak. Nork geldi dezake, dagoeneko, bolada hau? Indar armatuak, espainiar indar armatuak? Badirudi norbaitzu deika ari direla horretara, historiak ezarritako logikaren eragina balitz bezala. Beste batzu, ordez, horretaz hitz egitearen aitzakiapean muzin egiten diote ebidentzian utziko lituzkeen gaiari. Azken batez, irauli egin dira mugieztatzat ematen ziren euskarri sakratu asko.

XABIER OLEAGA
«Egin»eko zuzendaria

HESI hori gaingitu ondoren, telebista, irrati eta egunkariak normaldutako independentzia eskariaren iturrian edaten ari da egunero euskal gizartea eta, hobeto oraindik, espainiarra. Independentziaren eskaria, bestalde, horren defentsarako borroka armatuarekin batera dator. Nork esan zezakeen duela pare bat urte europearren arteko gerri-la-gerra sor zitekeenik eta, gaur egun, familiarizaturik gaude jada horrekin. Hemendik aste batzuetara Europako edozein puntutako mugak independentzia eske mugi daitekeela gertakari normala izango da biztanlegoarentzat, eta eskari justu horiek armaz defendatu beharra balezko horretara jotzea ere bai.

AGIAN jada KAS alternatiba beraren defendatzaileak ere puntuak gaurkotu beharrean aurki daitezke, listoiak altxatuz. ETArekin negoziatu beharrekoak ere damutzen egon daitezke lehenago ez egiteaz, orain abertzaleen eskakizunak gorago egon daitezkeelako.

A-4 trazaketa akordioaren kontra egindako prentsa berak aurkeztu du A-3 trazaketa berria gehiengoaren adostasuna lortzeko modukoa dela. Lurraldeak esan du A-3 «izeneko» trazaketarik ez dagoela, baina ez du esan A-2 eta A-4 trazaketan arteko alternatibarik ez dagoenik. Lerro hauek irakurtzen dituzunerako Galdos Gipuzkoako Batzar Nagusien aurrean hitzegina izango da eta ez du merezi, astetik atera erabat aldatuz joan den gai honetan, hipotesi berririk egin dezagun. Oraingoan ordea, EA Jaurilaritzatik kanpo eta Lurraldeari akordio posible bati buruz eskaini dion harrera ikusita, kontuz ibiliko da EA Herri Batasunaren gustoko izango ez den irtenbiderik proposatzerakoan. Gipuzkoako Diputazioa dauka jokoan. Eta hainbeste gauza mugitu direnean, Añamendi - EA - HBren arteko zentsura mozio posible batek emango dio zer pentsaturik.

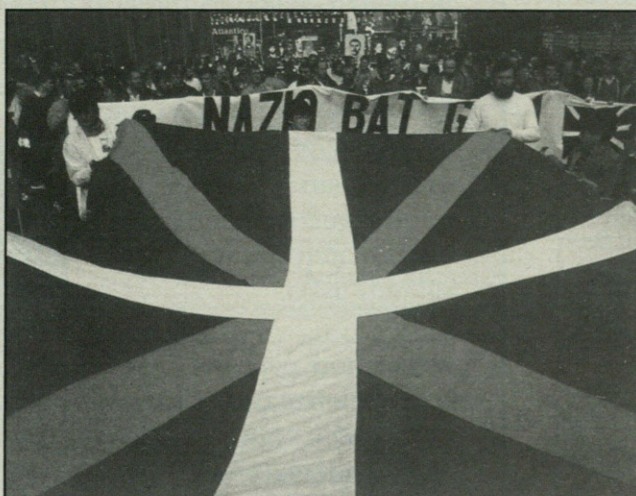
MOTZ geldituko litzateke kronika hau UPNko Juan Cruz Alli Nafarroako Gobernu osaketa kasik burutu duela aipatuko ez bagenu. Teknikoekiko erakusten ari den begiruneak haserreak ekarri dizkio UPN barruan kontseilarigai sentitzen zirenen artean. PPko kideei dagokien razioa Madrilén Aznarrek aholkatzeak ere piztuko zuen Aizpundarren baten baino gehiagoren amorrua. Aizpun eta Del Burgok errespetatu egin dute Lehendakaritza eskuratu bitartean. Pastel partiketan puskarik handiena eskatzen du orain bakoitzak.

Iparretarrak kanpaina gogorrean ari zirela genion lehengo asteen. Oraingoan, beste hiru atentatu burutu eta gero, frogatu du etengabe emateko gai dela. Turismoaren kontrako kanpaina ari da bete betean. Turismoarako ajentzia, promotore eta etxegileen kontra ari da deskantsurik gabe, hala atentatuetan nola idatzietan. Azken agirian, turismoaren salaketaz gain, amnistia eskatzen dio Frantziako gobernuari.

Iñaki Zubiondo

Independentziaren txandari begira

A bertzale guztien azken desioa eia da independentzia. Askorentzat ilusio mailan geratzen den desio hutsa besterik ez. Alabaina, euskal gizarteak, ekialdeko haizeen eraginez, gertuago ikusten duen helmuga da zalantza barik. Bide ugari du helmugak ordea, eta bakoitzak berea jorratzen du. Bide desberdinetara jo dugu eta guztietan zerbait aitortu badigute, horixe izan da batasunaren jorratu beharra.

Euskal Herriak askotan aldarrikatu du bere nazio izaera.

EUSKALDUNON artean askotan hitz eginda-ko kontua dugu independentziarena: txokoetan, txikiteoan, etxean, eskolan... Utopiaren zentzuarekin gehienetan. Inoiz baino egia handiagoa, hala ere, utopia ez dela lortu ezinezkoa, oso urruti dagoena baizik. Horrela dio behintzat ekialdetik datorren haizeak.

Euskal Herriko txoko guztietara harrotu du independentziaren hautsa haize horrek eta alderdi eta erakunde desberdinen txokoetara inora baino gehiago. Madrilako etxe handiko atearak ere gogor astindu ditu,

eta hango agintarien urduritasuna agerian geratu da. Inaki Anasagasti Diputatuen Kongresuko EAJko parlamentariak dioskunez, «*espainiar armada Espainiako batasunaren sostengua izatea kritikatu nuenean, ia ia kaleetan zehar arrastaka ibili ninduten*». Anasagastik azaltzen duenez, orain arte bata eta bestea eskatu arren eskakizunak ez dituzte oso aintzakotzat hartu izan: «*Badabiltza pelma hauek betiko gauze-kin*», dio parlamentariak euren hitzetan. «*Baina Europakoa ikusi ondoren benetan izutu dira eta zen-*

tralismoaren dema guztiak atera dituzte. Na batik bat, indar monopolioa dutenez, erabiltzen dute modura».

Dena den, Anasagasti argi du independentziak dela une honetako gure bere alderdiak azken teotan behin eta berriro pimaratu duenez. «*honetan, gure autogobernua autonomoren bidez lantzea eta katzea da. Alderdi batzaleen arteko banan-gehiagi dugu une honetan independentziaren bide abiatzeko*».

Argi erakusten du une honetan ez duela hori jorratzeko asmoa Garaikoetxearen alderdiak begiratu besterik ez dala. Ekialdeko bultzadaren ginez hasitako kanp-

Euskariako kideak, abuztuaren 23an, Parisen baltikar herrien alde egin zen ekitaldian.

independentista bertan behera utzi behar izan du, Ajuria Eneako gobernutik at gera ez zedin.

HBk independentzia eta autodeterminazioaren gaia sarritan plazaratu badu udaletxeetan, gutxitan lortu izan du bere botoetatik harrantzago joatea. EAJk joku arriskutsua ikusi du HB eta

agertu da indenpendentziaren doinua darion edozeren aurka, *«bidea estatutuaren erabateko garpena da eta»*. EErentzat norabidea estatu federala da eta berorrera ahalik eta azkarren heltzeko ezinbestekotzat jo du Konstituzioaren aldaketa, *«ezer ez bait da aldaezina»*.

natu dutenen artean, Euskaria dugu, Euskal Herriaren autodeterminazioaren alde lan egiten duen erakunde baterakoia. Abuztuaren 23an baltikar herrien independentziaren aldeko ekitaldi batean parte hartu zuten Parisen. *«Egoerak desberdinak badira ere, asko dugu ikasteko Baltikotik»*, azpimarratzen dute.

Euskariako Mikel Urkolaren esanetan, *«baltikar herrien independentzia demokraziaren urrats handia izanda, ez bait dute armaren beharrik izan independentzia lortzeko. Historiaren lehenbiziko kasua izan da. Erakutsi digutenez, gaur egun, Europan, prozedura instituzionalak guztiz beharrezkoak dira»*.

Urkolarentzat independentziaren beharra *«espe -*

«Hego Euskal Herria bitan banatu duen autonomi prozesua da herri honetako aspaldiko porrotik handiena» ●

PATXI ZABALETA (HB)

EAren mozioen aurrera ateratzea, eta laster asko jarri dio langa bere gobernu-kideari. EEk, bere aldetik, adostasun osoa agertu du jeltzaleekin. EE hasieratik

Abertzaleen batasuna

Europako nazionalismoaren birbiztearen aurrean laster eta pozarren erreakzio-

Bermeon hasi eta, dagoeneko, Euskal Herriko udal ugari azaldu dira independentziaren alde.

rientziak» erakutsitako ondorio bat da. «Beharrezkoa dugu alderdikeriak alde batera utzi eta abertzale guztiok batzea Madrileko estatua salatzeke. Azken 300 urteetan Madrileko estatuak etnozidioda erabili du gure aurka. Azken urteak ere ez dira onak izan, eta horren isla erregeak azken bidaian egindako hitzaldia. Gure herriarekiko, duela hamar urte egindakoa baino askoz errespetu gutxiagokoa izanda».

Azkenik, Euskariako ki-deak autodeterminazio eskubidearen lortu beharra azpimarratzen du une honetan, independentziarako lehen urrats moduan. «Onarpen honen gauza tzea denbora kontua da —zehazten du segurtasunez—, prozesua geldiezina da eta».

Urkolak abertzaleen batasuna eta autodeterminazioaren inguruan jarri badi-tu heziak, Itziar Aizpurua Herri Batasunako Eusko

Legebiltzarreko parlamen-tariak ere bi printzipio ho-riek azpimarratzen ditu guz-tien ginetik. «Gaur egun, independentziaren bi-dean, lehenbiziz autode-terminazio eskubidearen ezagutza behar dugu. Guk erabaki behar dugu zer nahi dugun izan, zer era-tako herria eraiki nahi du-gun. Hitzarmen autonomi-koa gaingiduta dago eta hitzarmen konstituziogile berri bat egin behar dugu estatuarekin. Hitzarmen

berri horretatik beharko luke, elkarlan independentziaren gu-tzea».

Itziar Aizpuruaen be-jarioan ere batasunak alderdi abertzaleen artean elkarlanak berebiziko rrantzia hartzen du, «eta rretarako alderdi abertzale guztien ezfortzu berrak beharrezkoa zaigu. Ego- go egoera aldarazten du kontsentsu soziala dugu». Zentzu horretan urriaren 12an HBk independentziaren alde delako manifestaziora hurr- tzeko deia luzatzen du pa-lamentariak.

Ekialdeko prozesuetan atera litekeen ikasga- handiena, «herri bor- erresistentziarako erak- duten gaitasuna» dela di- «Erresistentziarik gabe dago ezer», amaitzen du.

Itziar Aizpuruaekin bat dator Iñaki Cabasés far legebiltzarreko Eusko parlamentaria. Erresis- tzarako ezinbestekoa

«Erregeak Euskal Herrian egindako azken hitzaldia duela 10 urtetakoa baino atzerakoiagoa izan da» ●

MIKEL URKOLA (EUSKARIA)

■ «Alderdi abertzaleen arteko banaketa gehiegi dugu, une honetan independentziaren bidetik abiatzeko»

■ Iñaki Anasagasti (EAJ)

izten du aldaketa sozio-politiko berritzailea, «alderdi abertzaleen arteko elkar ibarduera. Gebiengo hori batzea lortuko ez bagenu —jarraitzen du Cabasésen— ezingo genuke autodeterminazioaren eskubidea emango ligukeen erresistentzia zibil mailarik lortu».

Cabasésen ustez, bi baldintza gaur egun bi baldintza nagusi bete beharko lirake elkarlan horretarako: lehenbizikoa «ETAk biolentziari uko egitea» eta bigarrenaz, «Oinarri nazionalistak gutxienez dituzten alderdiek (EAJ eta EE) beren plantemandu abertzaleak birbaieztatzea».

Nafarroa eta Iparraldea

Euskal Herriaren independentziaz ihardutean, abertzaleei Nafarroa datorkie burura Euskal Herriaren independentziaren gogoeta eta ardatz modura. Errealitatea nahi baina gordinagoa da, hala ere. Euskal Herriko independentziaren azken azkena izan zena berreskuratu beharrean daude abertzaleek. Indar korrelazioari dagokionean okerrago oraindik Iparraldea.

«Eta, orduan, berdin Araba eta Ibai Ezkerrarekin», gaineratzen du Patxi Zabaletak, Nafarroako HBko buruzagietarikoak—.

Iñaki Cabasésen argi uzten du, «Nafarroan

gebiengo abertzalea lortu arte ezin gaitezke independentziaren bidetik abiatu. Alderdia abertza-

Euskal Herrian aspaldi egin den porrotik handienatzat jotzen du «Hego Euskal Herria bitan banatu duen autonomi prozesua» urrugo doa oraino, «Nafarroako erriberan abertzaletasuna ezin daiteke inoiz bizkaitarrismoaren ondorioa izan, EAJ izan den bezala. Orduan esan dezakegu Bizkaitarkeria ez dela inoiz Nafarroan sartuko,

gabe autodeterminazioaren mugimendu zabal bat eratu behar da». Eta Iparraldeari begira Hegoaldearekiko mimetismo gabe ko prozesua aldarrikatzen du, «herritar mugimendua bai baina ez autodeterminazioaren induguan. Euskal Herriari atxikitzeko, gutxienezko sozio-ekonomiko eta politikoak hartu behar dira Iparraldean.

Bilboko Plaza Circularrean hartutako irudiak.

leak ez lirake Euskal Herriko lurraldetasuna banatuko lukeen proiektuan sartuko».

Patxi Zabaletak, bestalde,

■ Iparraldean alienazioa gainditu behar da, eta horretarako lehen urratsa euskal nortasunaren berreskuratzea da ●

Manex Goienetxe

baino Nafarroako abertzaletasuna bai sartu litekeela Euskal Herri osoan».

Hala nola, abertzaleak beldur dira Nafarroa eta Iparraldearekin. Baita Araba eta Ibai Ezkerrarekin. Gainerakoekin bezala.

Iparraldeko alderdi politikoek jokoetatik kanpo dagoen Manex Goienetxerengana ere hurbildu gara, Iparraldetik jokua abiatu nola ikusten duen jakin asmoz. Herritar mugimendua jartzen du subiranotasun osoaren berreskuratzearen ardatz moduan, «Alderdi politikoetatik at, baina horien kontra joan

Hemen alienazioa gainditu behar da, eta hori gainditzeko lehen urratsa euskal nortasuna berreskuratzea da».

Goienetxek ere batasuna aipatzen du, baina hutsalean geratu ez daitezkeen Herrien Ligak egindako proposamena luzatzen die abertzaleei, «Gure burua nazio bezala agertzeko, Aberri Eguna egin dadila Euskal Herriko biru administrazioek bat egiten duten ingurune batetik hurbil».

Xabier Letona

E Z P A L A K

■ EPAILEEN IKASKETA KOMENIOA

JAVIER CAÑO Eusko Jaurlaritzako Justizia kontseilariak, eta Botere Judizialeko Kontseilaritza Nagusiko bokatuek, Juan Alberto Belloch-ek, Euskal Herrira etorriko diren epaileen ikasketa iraunkorra elkarrekin bultzatzeko komenioa sinatu dute irailaren 9an Madrilen. Eskubide forala eta autonomikoa, eskubide komunitarioa, giza eskubideak, ikasketa espezializatuak eta euskara izango dira ikas-tarootan hobetsiko diren materiak. Udazken honetan hasiko da ikastaro honen lehenengo zikloa, eta 30 milioien beharra izango du.

Lehenengo aldia da Botere Judizialak elkarte autonomo batekin horrelako komenio bat sinatzen duena, eta Europar egiten den lehenengo erreziklaia esperientzia.

Juan Antonio Belloch-ek eta Javier Cañok uste dute, terrorismoak ez diela epaileei hiritarrei baino presio handiagoa sortzen, «terrorismoak izango ez balitz bezalajokatu behar da».

■ SEGURTASUN INDARRAK ERTZANTZARA

URTEA amaitzerako, Estatu espainiarreko Segurtasun Indarren arteko hiru buru helduko dira Ertzantzara. Lehendakariak aurki sinatuko du hiru postu horietarako deialdirako dekretua. Hiru postu hauekin, Eusko Jaurlaritzak Gobernu espainiarrarekin egindako tratua beteko du; hau da, bederatzi izango dira, sinatu bezala, Polizia autonomoak izango dituen

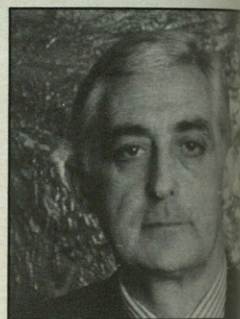
Segurtasun Indarretako kideak. Azken aukeraketa Eusko Jaurlaritzaren esku dago, eta aurkezten diren artean inork eskatutako baldintzak beteko ez balitu, hiru postuak bete gabe utzitzake. Gaur egun Espainiako Armadak bi buru daude Ertzain gisa: Juan Carlos García Oteiza eta Jose Luis de Pablo Loizaga.

■ CASTILLO-REN HERIOTZEAREN EPAIKETA HASTEKO AGINDUA EMANA

RAFAEL NAVARRO, joan den urtean Mikel Castillo iruñarra hil zuen poliziaren kontrako ahozko epaiketa hasterako agindua eman du Nafarroako Entzutegi probintzialeko fiskalak. Aginduaren arabera, diligentsia guztiak amaitutzat jo ditu fiskalak, eta sumarioa dagoeneko itxita dago. Hemendik aurrera, fiskalak, akusazio partikularrak eta defentsak zigor eskaerak egin beharko dituzte. Fiskalak homizidiotzat jo zuen Castilloren heriotzea. Delitu honengatik 12-30 urteko gartzela zigorra jaso dezake Rafael Navarro poliziak.

Akusazio partikularren ustez, poliziak egindakoa asesinatua izan da, tiroa Castillo hiltzeko asmotan egin zuela uste bait du. Delitu honengatik 20tik 30era bitarteko gartzela zigorra izan dezake.

Txemi Gorostiza, akusazio partikularren ardura duen abokatuak, azaldu zuenez, sumarioa ez ixteko eskatuko dio fiskalari, oraindik diligentsia gehiago egitea premiazkoa dela uste bait du.

«ETakoek terrorismoari uzten ez dioten bitartean, dago zer esanik, ez autodeterminazioari buruz ez independentziari buruz armak baztertzen ez dituz bitartean, gizon hauekin dago mintzatzerik».

Javier Caño.
El País, 91-IX-10.

«Estatutuetatik kanpo dagoen orok PSOErekin topo egingo du aurrez aurre».

Jose María Benegas.
Diario 16, 91-IX-11.

«Eajk bere burua izendatzen du Euskadiren independentzia instituzioetara eramaten den bakoitzean».

Joseba Azkarraga.
El Mundo, 91-IX-10.

«Hurrengo nafar lewendakariaren adierazpenak inongo sinesgarritasunik lortu ez duten muntaia informatibo batean oinarritzen dira, aitzaki moduan, eta hori penagarria eta tamalgarria da; penagarria aurreko adierazpenek sortu zituzten ikusmin baikorren aurkakoak direlako eta gizartearen sortutako esperantzak moztera datozelako».

Bittor Aierdi.
Egunkaria, 91-IX-13.

«EAJk, Ertzantza benetako botere faktiko bilakatu nahi du eta bere esanetara jarri».

ETA.
Egin, 91-IX-10.

«Ertzantza ez dago inongo alderdiren zerbitzuan».

Joseba Arregi.
Egin, 91-IX-11.

«Gobernu krisia Estatutuarekiko EAren ustezko babes ezean oinarritu nahi bada, orduan errealitatearekin bat ez datorren aitzakiabilatzen ari da EAJ».

Karlos Garaikoetxea.
El Diario Vasco, 91-IX-13.

«Paktua bera normalizaziorako oztopo dela egiaztatu dute itunkideek».

Iñigo Iruin.
Egunkaria, 91-IX-11.

«Estatutuak eta autodeterminazioak Gobernu nazionalista bati behar dute».

Xabier Gurrutxaga.
Deia, 91-IX-13.

G O R D E T Z E K O A K

GASTEIZEK EZ DU KONFIDANTZARIK EUSKAL EPAILEEKIN

BARNE Kontseilaritzak behin eta berriro ukatzen dizkie Euskal Herriko epaileei ustez ekintza irregularretan inplikatura dauden ertzainen identitatea, «terrorismoaren aurka borrokatzen duten kideen integritate fisikoa eta segurtasuna zaintzearren». Gasteizko gobernuak ez du jokaera bera Estatu espainiarreko Entzutegi Nazionalarekin, sekula ez bait dizkio datuok ukatu.

K A R T A J O K O A N

enbido...

KARMELO LANDA

Espainiako Gobernuak Tortura Babesteko Batzorde Europearrak Espainiako espetxeetan egindako txostenaren emaitzak kaleratzeari behin eta berriro uko egitea salatu du HBko eurodiputatuak Strsbourg-eko Legebiltzarrean. «516 euskal preso politikoko dago zigor eta menperatzeko tresna bezala erabiltzen diren 91 gartzeletan», adierazi zuen Landak. Bestalde, kendutako hitzan berriro eman zitzaionean, Bartzelonan, Donostian eta Bilbon ETako kideak atxilotzean izan ziren heriotzeak «zuzenbidetik kanpoko ejekuzioak» izan zirela erantsi zuen ●

...ordago!

VICTOR MANUEL ARBELOA

PSOeko eurodiputatuaren sutan jarri zen Karmelo Landak diskurtsoari ekin orduko. Diskurtsoaren erdian, ordea, barrenari ezin eutsita, altxatu eta hitzaldia moztu zion, oihu eginez: «Eta zenbat hil ditu ETak? Hiltzaileak, hiltzaileak!». «Zorionez, ETako ebundaka hiltzaile gartzeletan daude». Enrique Baron Ganbarako lehendakariak Arbeloa isilerazi egin behar izan zuen. Hizketarako txanda heldu zitzaionean, Arbeloak Landa salatu zuen: «Ezin dugu onartu kritika konkretu baten aitzakia hartuta terrorismoaren apologia egitea» ●

Jugoslaviaren desintegraziotik Europako Komunitatearen amaierara

ORAINGOZ agian tituluko esaldiaren baieztapena egitea gehiegizkoa litzateke, baina, zalantza barik Lurrak azken hilabeteetan hartu duen 'abiadarekin' batek daki zer gerta litekeen datorren hilabeterako. Europako Komunitateak bere unerik larrienetakoak bizi ditu. Desagertzeko zorian ere egon liteke. Ez oraino, baina bai epe laburrean.

Azken urteotako Ekialdeko herrialdeen leherketek eragin dituzte oraingo lurrikara guzti hauek. Europako estatu askok —Frantzia eta Es-

painia euren artean— beldur handiz agurtu zuten Alemania batua. Orduan diplomaziak urak nahiko samur baretu bazituen ere, oraingoan erraldoi germaniarra bere indar guztiarekin atera da ur gainera. Alemania bere ohizko eragin espazio historikoa berreskuratzen ari da bere inguruan, batik bat bere ekialde eta hegoaldera.

Jadanik inposatu dio Esloveniaren ezagutza Europako Komunitateari (EK). Eta Esloveniak, urriaren 7an, Brioniko akordioak sinatu zirenetik hiru hilabete betetzen direnean, bere

erabateko independentzia eskuratu du. Kroaziak ere bide berdintsa darama, baina hemen gakoa da zer lurralderekin osatuko den Kroaziako estatua. Gaur egun Serbia irabazteko ari bada ere, joku geopolitikoan gertailearenak ditu. Serbiarrek, nazioarteko interbentzio militarren mehatxupean, amore eman behar dute azkenean.

BITARTEAN Espainia eta Frantziak ahalegin handienak egiten a

Belarria La Hayan eta begia frontean du serbiar miliziano honek.

dira, itsasuntzia hondora ez dadin. Europako estatu zentralistenetakoak atzean ibili dira nazio berrien eza-gutzean, eta honek, zeharo agerian utzi ditu, gero gerokoak esan dituzten arren. Fernandez Ordoñez, esaterako, gogor agertzen zen lehehgo SESB eta Jugoslaviaren mantentzearen alde. Europa aldatzen ari da, eta guztiek ari dira leku bila Europa berri horretan.

Europar gertakizunen abiada geroz geroz dirudien moduan, munduko beste zenbait tokitan betiko arazoak berean bide dira. Hegoafrikan, zulu eta xhosen bake akordioek gaitetik, azken boladan birsortu diren etnia bien arteko borrokek, berez geldoa eta zaila izango litzatekeen transizio prozesua areagotzen dute. Gobernuak, oraindik ere, esateko

— **Esloveniak urriaren 7an, Brioniko akordioak sinatu zirenetik hiru hilabete betetzen direnean, bere erabateko independentzia eskuratuko du** ●

gehiegi du etnia bien arteko enfrentamenduen gainean.

Golgoko gerraraino itzuliz, orain-tsu jakin izan da soldadu estatubatuarrek ehundaka soldadu lurperatu zituztela bizirik euren trintxeretan. Bush eta gainontzekoek giza eskubideez hitz egiten jarraitzen dute. Eta, une honetan, EEBBtan dago munduko poliziaren papera. Denborak ekarriko digu oraindik EEBBtako 'garai-penaren' haren balentria bat baino gehiago.

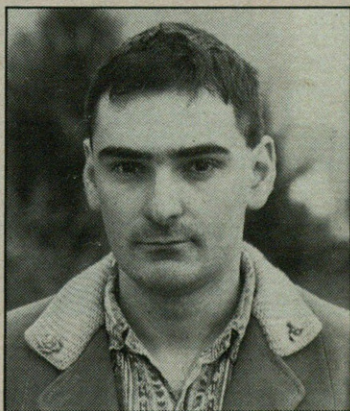
Lukas Martinez

MUNDUA EZ DA BOROBILA

Europako Komunitatea pikutara

FERNANDEZ ORDOÑEZ: «Europaren eraikuntzak toki sinbolikoa uzten die komunitate autonomiei. EK-ko Batasun Politikorako proiektuan Eskualdeen Komite bat ageri da, baina izaera kontsultiboa du soilik, inolako aginte eraginkorrik gabe». Espainiako atzerri ministroa entzun eta gero, nola da posible esatea euskal subiranotasunerako bidea Europar dagoela esatea? Europar integratu Komite kontsultibo erdi-folkloriko baten parte izateko? Hala ere, hori da EAJren helburua, dirudienez.

Baina tira, ez dut uste «Europaren eraikuntza» horrek etorkizun handirik duenik. Europako Komunitatea (EK) kili-kolo dago, krisian. Madrilgo Gobernuak batasun politikoa eta ekonomikoa ez gauzatzeko «arriskua» aipatu du. Teorikoki abenduko Maastricht-eko gailurrean da sinatzeko Batasun Politikorako egitasmo definitiboa, eta ikusi egin behar ea lortzen duten adostasuna Hamabi estatuek.

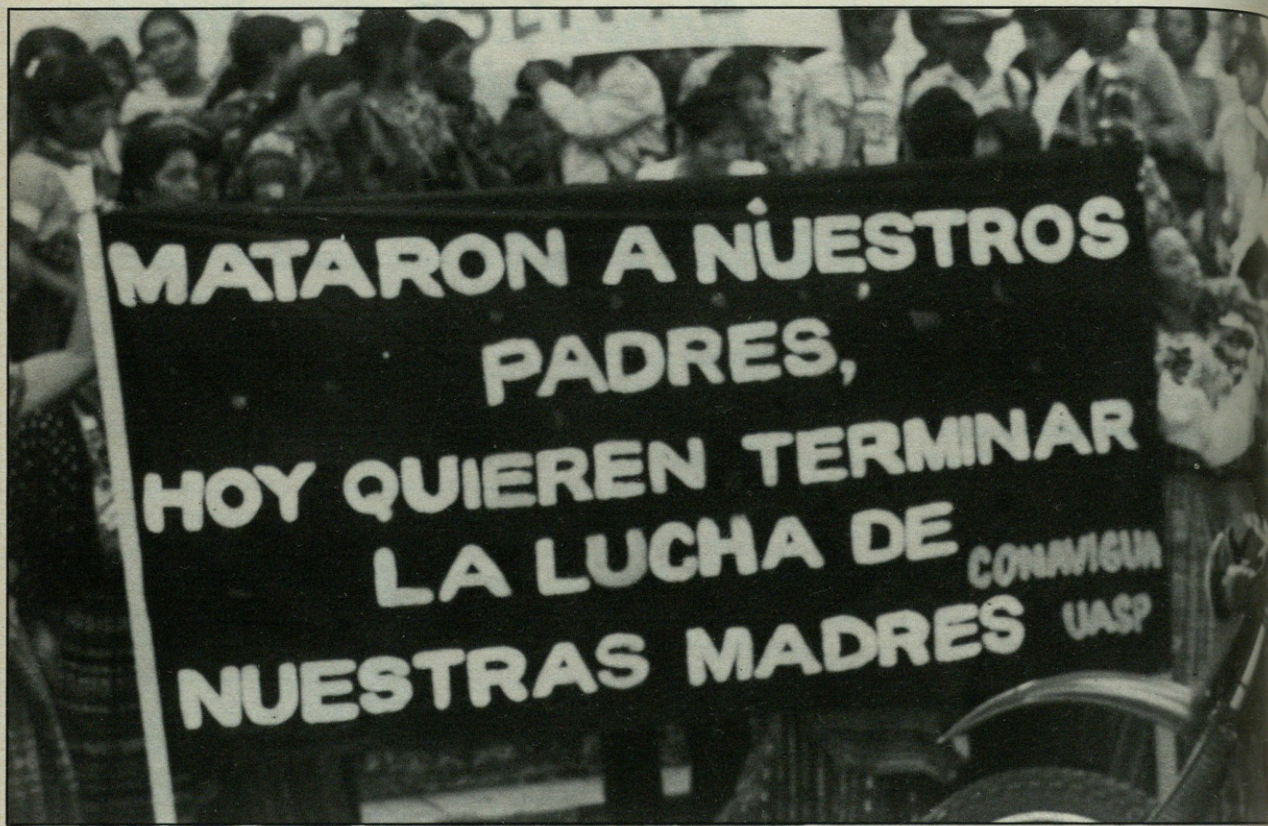
LUIS FERNANDEZ
Egunkariako kazetaria

GAINERA hausdura Maastricht baino lehenago ere gerta daiteke. Adi Alemaniari. Genscher-ek Eslovenia eta Kroazia

errekonozituko dituztela abisatu eta gero, François Mitterrand-ek berak ere burua makurtu behar izan du. Baltikoko gaian ere Alemaniak markatu du martxa prusianoa, *ein-zwei*, eta beste guztiak atzetik isilik.

Seinaleak daude alemanak ez daudela honezkero oso interesatuak EK-ko batasunean, ez eta sikiera ere merkatu batu handiaren abantailetan. Zergatik? merkatu berri bat irekitzen ari zaielako inguruan, Baltikotik, Balkanetaraino, Erteuropan osoa hartuz. «Demokrazia berri» hauek Alemaniaren baitara doaz inertzia, eta *condominium* germaniko handi bat eratu daiteke laister Europa erdialdean. Europako Komunitatearen batasun politikoaren ametsa iraganeko kontu bat bihurtzekotan dago, Erteuropan sortzen ari den errealtate berri horren ondoan.

GUZTI honekin kezkatuen dagoena Frantzia da. Paris-Bonn ardatza zen orain arte «Europako bihotza». Orain Berlin-Bonn ardatza da nagusi, eta Parisen ikaraz dauzkagu. Bloke politika hil eta gero, etorkizun ez oso urrunean etsai bihurtzera kondenatuta daude Frantzia eta Alemania. Bestela, zer demontretarako agindu du Mitterrandek tiramen laburreko Hades misil nuklear berriak garatzea?

Guatemala: errepresioaren etengabeko taupadak

Koadernotxo turistiko guztietan «amaigabeko udaberriaren herrialdea» bezala agertzen zaigunak baditu, adjetibo horretaz gain, ezkutatzen diren benetazko errealitateak, azala apur bat urratuz erraz agertzen direnak: 40.000 atxilotu-desagertu baino gehiago, 75.000 hilketa politiko, 250.000 umezurtz, 100.000 errefuxiatu, 500.000 barne desplazatu, milaka eta milaka alargun... Lur hazgarri eta emankorraren %70a populazioaren %2aren eskuetan dago, gainontzeko %98ak %30arekin bizirik iraun behar duen bitartean. Analfabetismoak populazioaren %70a inguru ukitzen du...

GUATEMALAKO eguneroko bizitzan mugatzea etengabeko ustekabekoa da, kontraesan batetik bestera etenik gabe mugitzen dena bai jende, erakunde, ideak eta pentsakeren aldetik. Baina lurrikara honen erdiguneko bi protagonista. Alde batetik armada, polizia, G-2, PAJ eta guztietako indar errepresiboak. Beste puntua

herria, zanpatua, sarraski-
tua, iraindua, torturatua, hi-
la... baina organizatua eta
erresistentziarako kon-
tzentzia garbiarekin.

Herri honetan ez dago
aukeratzerik: armada eta
gobernuarekin bat egiten ez
duena subertsiboa da, ge-
rrileroa, URNG (Guatema-
lako Batasun Iraultzaile
Nazionala)-ko militantea.
Ondorioz heriotz zigor zu-
zena aplikatzen zaio, ino-
lako kontenplaziorik gabe.
Guatemalan ez dago preso
politikorik.

Era guztietako metodoak
erabili ohi ditu armadak
komunitate ezberdinak
kontrolpean edukitzeko.
Kontrol honen helburua
herria banatzea, beldurtzea
eta dauden herri erakun-
deetan parte ez hartzea li-
tzateke.

Herriaren kontrola

Kontuan hartu behar dugu,
aldi berean, Guatemalako

Gobernuak armadaren
bitartez eta Estatu Batuen
laguntzari esker, urte luzez
era guztietako kontrolak
ezarri ditu herri, baserri eta
komunitateetan. URNGre-
kin egun hauetan burutzen
ari diren elkar hizketek ez
dute zentzu honetan alda-
keta berezirik suposatu,
erakundeek aitortzen dute-
naren arabera.

Militarki PAC (Autode-
fentsa Zibilerako Patruilak)
delakoen presentzia dugu ia
herri guztietan. Hauek, ar-
madak berak hezitako ne-
kazari taldeak dira, zeinak
«beraien herria subertsiboen
erasoez babestea» duten
funtzio nagusia. Benetazko
betebeharra patruila bako-
itzaren komunitateko per-
sonak kontrolatzea da, eta
«susmagarri» direnak milita-
rren aurrean salatu edota
bertan hil. Era honetan bo-
tere militarrek biztanleekiko
kontrol zuzena eta herri-
koen arteko banaketa lor-
tzen du. Konstituzionalki
patruila hauek osatzea bo-
rondatezko eskubidea da,

baina 15 urtetik aurrera ne-
kazari gehienak patruile-
roak dira.

Beste erako kontrola erli-
jioaren bidez ezartzen da;
batez ere eliza ebangelisten
bidez. Hauxe da, esate ba-
terako, Estatu Batuetatik
zuzenean bultzatutako
menderakuntza era bat.
Guatemalako herri guztie-
tan, baita txikienetan ere,

herri honen sistemaren al-
txor preziatuenak dira. «Al-
deas modelo», «Polos de de-
sarrollo», edota «Centros de
reeducación» ezizenekin
armadaren sarraskiak eta lur
errautsiaren politika saia-
tzen dira ezkutatzen. Soro
hauetan militarrek buruturi-
ko erasoetan bizirik harra-
patutako emakume eta
umetxoak biltzen dira

**Herri honetan ez dago aukeratzerik,
armada eta gobernuarekin bat egiten ez
duena subertsiboa da; heriotz zigor zuzena
aplikatzen zaio ●**

hiru edo lau eliza dago, eta
bertan nekazariei konfor-
mismoaren etika erakusten
zaie, dutenarekin nahikoa
daukatela irakasten diete
eta elizara joateak saria su-
posatzen du: batzuetan ja-
naria, besteetan arropa...
baina ebangelista ez denak
ez du halakorik jasoko.

Kontzentrazio soroak

gehien bat. Gizonak patru-
iletan daude armadaren he-
ziketa jaso ondoren. Hemen
bizi direnak subertsiboak
dira, eta ondorioz ezin izan-
go dute soldaduen baime-
nik gabe atera; trukean lur
txikiak emango dizkiete «bi-
zirik irauteko». Heziketa
«berezia» ere jasoko dute
militarrengandik.

**Gehienek
senideren bat edo
sarritan gehiago
galdu dute armadak
edo PACK
eramanda ●**

populazioaren %60a inguru
bertokoa dela —indigena—
eta gehienak nekazaritzara
dedikatzen direla. Beraz,
normalean kontrol militarra
eta errepresioa herri txikie-
tan ematen denez bertoko
populazioa da minduena.
Ladino (indigena ez dena)
pobreek ere antzeko egoera
pairatzen dute.

Errepresioak milaka pertsona desagertarazi ditu. Argazkian, abuztuan topatu izan dituzten hilerri klandestinoak.

El Quichéko emakume baten testimonioa

«**DUELA** hamabi urte gertatu zen. Gizonak nere herrira hurbildu ziren eta etxez etxe bilatzen ari ziren jendea kalera ateratu. Guregana hurbildu eta oihuka hasi ziren aiton, aita, senarra eta semeak deitzen. Orduan emakumeak negarrez hasi ginen, bagenekielako gauza onik ez zela gertatuko.

«Etxetik ateratzen ez ziren ez atea hautsi eta bila hasi ziren. Ea gerrileroak non zeuden galdetzen zituzten. Gure etxeko gizonak aurkitu zituztenean

baratzera ateratu eta hantxe kateatu zituzten. Gogor jo ondoren gasolina bota zieten, esanez gainontzeko gerrileroen izenak ematen ez bazituzten su emango zietela. Denok negar egiten genuen eta minik ez egitea eskatzen genien.... baina kasurik ez. Nere seme bati sua eman zioten gure aurrean eta oihukatzen hasi zenean itzali zuten; gero beste lagunekin batera eraman zuten.

«Okindegi baten aldamenera eraman omen zituzten. Han, talde hori jen-

de gehiagorekin eta beste talde batzuekin elkartu zen. Kolpeka hasi ziren eta norbaitek zer edo zer kontatuz gero hilgo zutela adierazi zieten. Herriko inork ez zuen kalera ateratu nahi. Denok negar egiten genuen. Norbaitek, 'milpa'n ezkutatuta, gertatutako guztia ikusi eta kontatu zigun: atxilotu pila okindegiaren labeetan sartu eta etxeari su eman ziotela... bizirik zeudenak urrun eraman zituzten. Hildakoak inguruetan utzi zituzten. Ez dakigu non, baina beste kantoietak

lagunek esan digute orain bora luzez gorpuen zatiak agertu direla ibaian, m... dian egindako zulo... edo batzuetan zakur... etxeetara bueltatu... esku edo beso zatia... manez.» Orain herri... gaude gorpuak behin... aurkitzeko itxaropen... kin. Ez dakigu gu... izango diren baina b... tan jakin nahi dugu... utzi zituzten. Inork ez... esango, eta beraz, j... ziara jo behar dugu e... leek bilatzeko agin... eman dezaten».

(El Quiché-ko emak... baten testimonio... 1980an bere kanto... gertaturiko eraso...

Guatemalako kaleetan estatubatuarren erasoak salatzen duten mural ugari aurki daitezke.

Herria bere buruaren jabe

Goera militarizatu honek izugarritzko kostu fisiko, kultural, ekonomiko eta afektiboa suposatzen du guatemalarrentzat, batez ere indigenentzat. Gehienek senideren bat edo sa-

sioak, lanean diha... oposizioko hainbat... kunderen borroka... balio izan du. Denon... hainbat eskakizun... eramateko akordioa... bait zuten pasa den... lean. Eskaera hauen... honokoak daude: atxi... eta desagertzeen bu... ikertuko duen ba...

■ **Herritarrek diotenaren arabera, egauetan gerrilarekin burutzen ari diren elkar hizketek ez dute aldaketa berezirik suposatu** ●

rritan gehiago galdu dute armadak edo PACK eramanda. Hala ere, sarraskiak, erasoak edo heriotz mehatxuak jaso behar izan dituzte. Batzuek izugarritzko inportantzia duen jantzi tipikoa kendu behar izan dute, armadak jantziaren bidez pertsonak zer herrietakoak diren jakin dezakeelako.

Aldi berean, errepre-

baten eraketa dago, errepresibo guztien sezipena, herriaren h... leak juzkatu eta zig... organizatzeko askat... nahitanahiezko erre... menduaren desage... eta beste hainbat pun... Momentuz leher... pausoa emanda... Guatemalako men... dean dauden 125 l...

Gero eta indigenen erakunde gehiago sortzen ari dira, elkarlanean dihardutenak. Beheko argazkian gorpuak desobiratzen.

klandestinoek desobitzen hasia lortu dute errepre-sioaren aurka sortutako erakundeek. Hilerri gehienak Lucas García eta Ríos Montt generalen garaian agertu ziren 1980-83an. Konkretuki Chichicastenán herrialdeko Chontala kantoian uztailearen 29tik abuztuaren 10era bitartean hiru hilerri aurkitu zituzten Argentinatik laguntza ematera joandako antropologoen. Lehenengo zuloan 6 gorpu agertu ziren, bigarrenean 7 eta hirugarrenean 13. Guztiak gizonak ziren, tortura-

ren markak eta 'azkenburuko tiroaren arrastoa' zituzten.

Baina guzti hau ez da soilik azken 36 urtetako diktadura militarren ondorioa, 500 urtetako errepresioarena baizik. Bertako indigena erakundeek esan bezala, «*kanpotarrak etorri eta gure subiranotasuna bortxatu zutenean, gure berezko kulturaren garapena moztu zuten; gurutze eta ezpataren babesarekin gure emakumeak bortxatu, gure herria sarraskitu eta gure arbasoak torturatu egin zituzten. Guk ez dugu abaztuko, ez dugu odol gehiagorik nahi, gogoan bait dugu gure aitonamona maien odol beroa eta XX mendean familiek pairatzen duten dolorea bote-redunen antsiagatik.*»

Guatemalako populazioaren %60 indigena da eta gehienek nekazaritzan dihardute ●

Estitxu Ugarte

HISTORIA ETA GERO

■ FERNANDEZ ORDOÑEZ EK KABINATIK DEITU BEHAR

ESPAÑIAKO Francisco Fernandez Ordoñez ministroak, Felipe Gonzalez Espainiako gobernu buruarekin Moskutik telefonoz hitz egiteko, lehenbiziko aldiz, telefono kabina bat erabili behar izan zuen. Hoteleko telefonotik ahalegin ugari egin ondoren, telefonoz deitzeko txartela erosi zuen, eta gaitz nontzeko guztiek bezala, Moncloako numeroa markatu behar izan zuen kabinatik. Bere lasaitasunerako, une horretan ez zuen txanda itxaron beharrik izan.

■ MARGARET TATCHER NEGOZIOETAN BURU BELARRI

AXERI ospea izan ohi du Margaret Thatcherrek, eta egia esan ez da geldi egotekoa. Duela hilabete batzuk iragarri zuen bere pentsakera munduan zabaltzen iharduteko asmoa zuela. Baina ideologia saltzeaz gain ere diru

iturri ederra topatu du Erresuma Batuko lehen ministro ohiak. Japonian egingo dituen bost hitzaldiren truke milioi bat dolar jasoko du (120 milioi pezeta / 6 milioi libera). Hitzaldiko sarreran 2.400 pezeta ordaindu behar dira, eta hitzaldietan 2.000 pertsona inguru biltzen dira. A zer negozioa!

■ BOLIVIAKO SENATUA GELDIARAZI ZUEN ARRATOIA

GOGOR ari ziren eztabaidan Bolibiako senatuan, sutsu. Eta bat batean, oihuak eta algarak eskainueta beheko aldean. Arratoi bat Guillermo Fortúnen zapata disdiratsuen gaintik pasatu zen lasai asko. Denetariako izan ziren erreakzioak. Senatore batzuek hankak jaso zituzten berehala; zuhurrenek galtzak galtzerdietara sartu zituzten azkar; eta beste batzuek, bada ez bada, aretotik berehala alde egitea erabaki zuten, esaterako senatuko andere zuzendaria eta Atzerri Ministroak. Osoko bilkura suspentitzea erabaki zuten azkenean.

E L E M E N T E

«Autodeterminazioa nazioarte mailan onartutako eskubidea da. Gaur egun Europa berri baten sorreraren atarian gaude».

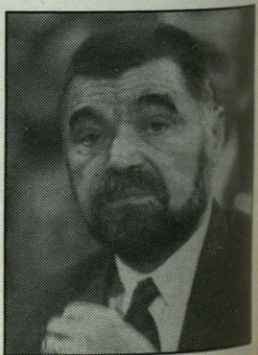
François Mitterrand,
Frantziako lehendakaria.

«Eskuin muturra Tiananmen moduko gertakizun baten zain dago Washingtonen beren influentzia guztiak erabili eta amerikarrek militarke parte har dezaten».

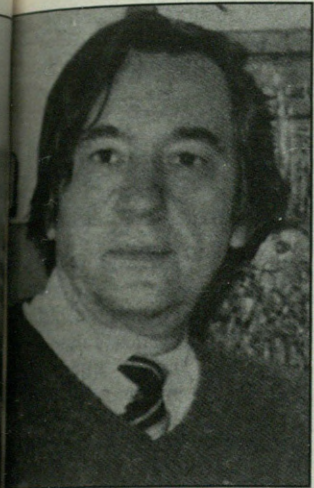
Ramón Cernuda, Cubako disidente liberala.

«Armadak obeditzen ez badii, orduan Europak eta munduak zerbait egin beharko dute berori geldiarazteko».

Stipe Mesic, Jugoslaviako lehendakaria.

O I H A R T Z U N A K

«Errusiako gidaritzan idiotak, borreroak, filosofoak, Bréznev moduko lapurrak, edo Pedro I moduko gidari gogorrak izan dira, baina behin ere ez traidoreak. Gorbaxov izan da lehena».

Alexandr Projanov, idazle sovietarra.

«Katalanek eta katalaneraz bitz egiten dugun guztioke mende askotako jazarpena eta diskriminazioa pairatu ditugu».

Jordi Pujol, Generalitateko lehendakaria.

«Datozen udazken, negu eta udaberria gure historiaren unerik zailenak izango dira».

Ivan Silaiev, lehen ministro sovietarra.

«Elikadurarena konpontzen ez bada, negu honetan leberketa soziala izan liteke».

Eduard Xhevarnadze.

«Jerusalem ezin daiteke negoziaketetatik at geratu».

Amro Muse, Egiptoko atzerri ministroa.

CUBAKO ALDERDI KOMUNISTAREN KONGRESUA URRIAN

O TSAILEAN burutu beharrekoa zen Cubako Alderdi Komunistaren (PCC) IV. kongresua, baina Golkoko gerra zela eta urrira arte atzeratzea erabaki zuten. Kongresuak une larrian harrapatzen du irla. Gaztediak hala nolako aldaketak nahi ditu, eta intelektual askok ere —gehienek iraultza kolokan jarri barik— bere desadostasuna agertu dute aldaketa ezaren aurrean. Fidel Castrok eta PCCko zuzendaritzak erantzun egoki bat eman beharko diete gizarteko sektore desberdinei, baina batik bat SESB eta ekialdeko herrialdeek harreman ekonomikoetan eragindako haustura nola gainditu atera beharko da kongresutik.

KONTSEILU NAZIONALARI BEGIRA PALESTINARRAK BANATURIK

DATORREN irailaren 23an ospatuko da Aljeren Palestinar Kontseilu Nazionala (palestinarren parlamentua). Ekialde Hurbileko Bake Konferentzia dela eta, oraingoan Kontseiluak une berezian harrapatzen du palestinarrak. Aurreikusten denez, kongresuan tirabira gogorrak biziko dira Bake Konferentziak hartu duen norabidea dela eta. Zenbaitzuzentzat EEBBekin konferentziara joatea da alternatiba bakarra. Beste sektore batzuk, Georges Habacheren FPLP esaterako, ordezkaritza palestino-jordaniarra ukatu eta autodeterminazio eskubidea eramatearen aldekoak dira. Bestalde, Hamas taldeak ez du parte hartuko Kontseiluan, eta hartzekotan eskainuen %40tik %50era eskatzen du.

Gaur egungo gizarteak eragindako gaisotasuna

JOKUAREN ARRISKUPEAN

Ludopatiak edo joku adizioak sortutako menpekotasuna gero eta gizarteko kapa gehiago ikutzen ari da. Jadanik, ez dira soilik, gizon-emakume helduak sufritzen dutenak. Umeak eta gazteak ere, gero eta gehiago jasaten ari dira gaisotasun honen ondorioak, azken estatistikek diotenez, helduen exenplua jarraituz.

«Marzianotxoak», makina txanponjaleak, bingoa, eta abar, gaisotasun honen birusak dira.

BINGOA eta makina txanponjaleak heldu baino lehen, ludopatia ez zen gaisotasuna kontsideratzen, gi-

zabidearen eragozpen legezhartzen zelako. 70. hamarkadaren azken boladan eta 80. hamarkadaren lehenda-

biziko urteetan gertatuko den jokuaen gizarteratzearekin, ludopatia entitate independentetzat joko da. Jokuaen gizarteratze honek inoiz ezagututako maila helduko du. Guzti hau gertatu baino lehen, txapetan, idiprobetan, kartetan jolastuen zuena ez zen ludopatia bat, «txorigaldu, zurrutazale eta jokalaria bat zela esaten zen», azaldu digu Javier Aizpirik, Osakidetza-ko Drogomenpekotasunen Moduloko psikiatrak.

Munduko Osasun Organizazioaren arabera, sustantziak arazoak sortarazten dituenan, adizioa deitzen diogu, menpekotasuna

eragin ala ez. Ludopatiaren kasuan ez dugu sustantziaren hitz egiten baina bai jokamoldeaz. Telebista ordu askotan kontsumitzea eta jokua, beraz, konpara ditzakegu. Bi kontsumo hauen arteko desberdintasuna jokua eragiten dituen arazo ekonomikoetan datza. Ludopatiaren kasuan, arazo ekonomikoak, psikologikoak, organikoak eta sozialak epe laburrean gautzen dira, eta telebistaren kasuan epe luzera agertuko dira.

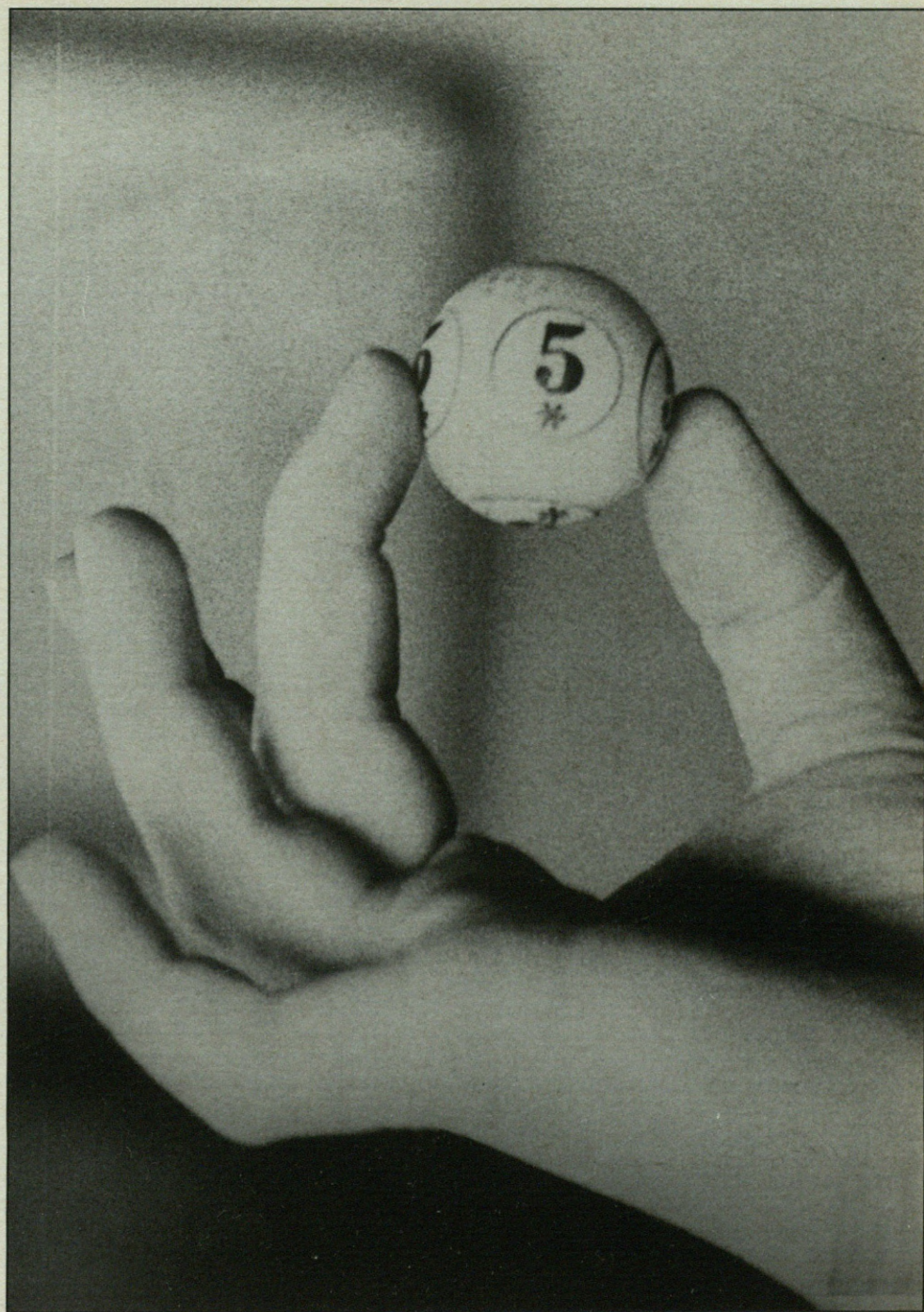
Beraz, esan dezakegu ludopatiak epe laburrean arazo desberdinak sortarazten dituen jokamoldea-

ren trastorno larria dela. Entitate independentetzat hartzeak ez du suposatzen gaisotasun ludopata desberdinak daudela, baizik eta jokuak berak eta gizarteak eratu dituela eragingarri gehiago, hau da, ludopatia hartzeko arrisku gehiago daudela. Gizarteak mantendutako jokuaeren merka-

■ Bingoak inkomunikazioari lotutako patologia sortzen du ●

tu indartsu hori gero eta ludopata gehiago egotearen arrazoia da.

Gizartearen historia aztertuz jokua betidanik existitu dela ukaezina da. Gizabanakoak betidanik jolastu du, jokua eta prozesu psikologiko, magiko, filosofiko eta soziologikoen artean oso harreman estua dagoelako. Gizamoldea, erlijioa zein fedea, heriotza zein bizitza, zortea ala ohorea dira jokuak dituen ziztagarriak. Orain arte ez zegoena eragingarri konstante hori zen. Javier Aizpirik esan digunez, *«jokua kontsumozko gizarte honen beste gauza alienantea da.»*

Bingo eta txanponjaleak

Bingo eta makina txanponjaleez aparte, beste joku guztiek bizgarri edo estimuloa oso urrun eta amets maila oso altua dute. Joku hauek, azken finean, konpentsazio maila ere altuagoa dute. *«Hau da, Bono-lotoan 100 pezeta edo 1.000 pezeta gastatu arren pertsonak badaki irabazteko aukera berdina dela.*

Bestalde, amets egiteko aukera altuagoa da, aste-bete. Horregatik joku konpentsatorioak direla diogu, azken finean diru kopuru gutxi gastatu arren amets egiteko denbora astebetekoa delako», azaldu digu Aizpirik.

Mus karta jokua ohorezko joku bat da. Kasu honetan, normalean, ez da dirurik apostatzen, jokua bestea

baino trebe eta azkarragoa izatean datza.

Gaur egun, oso larriak diren bi patologia ditugu, bingo eta txanponjaleek eragiten dituztenak, hain zuzen. *«Txanponjaleen kasuan, arazoa makina dagoen tokia da, taberna. Eta, normalean, tabernetan dagoen pertsona egoera batzuetan oso sensiblea da.»* Makina txan-

Ludopatiak duela 20 urte inguru entitate independentea hartu zuen, estimuloen ugalketa zela eta.

Ume jokuen
teknifikazioak eta
lehenengo munduaren
hezkuntzak belaunaldi
artifizialaren sorrera
ekarri dute.

ponjaleak soinuak bizgarria du, epe laburreko sari-duna da, eta momentu horretan pertsonaren egoera psikologiko ahula bada, jokua arriskupean dago. «Arazo psikologikorik, eta alkoholismoren menpekotasuna edo alterazioaren bat duten pertsonen, ludopatia sufritzeko oso leku egokian jarri diote makina», azaldu digu psikiatrak.

Oso joku alienantea ere, bingoa da. «Pentsa ezazu —esan digu Javier Aizpirik—, jendea zenbakiak jasotzen ari da denbora osoan zenbaki kopuru bat lortu arte. Zeintzu dira gaisotasun hau sufritzen dutenak? Komunikazio arazoak dituztenak, bakarti aspertuak, krisian dauden bikoteak, eta abar. Horrelakoak asko daude eta merkaturia ere handia denez, azkenean...».

Gizartean dagoen inkomunikazioa eta adigaitasun arazoak gain, alkoholismoa eta dauden beste droga guztiak, arazoak dituzten pertsonen zuzendutako merkaturia dira. Hori dela eta, jokuak harrapatu dituen pertsonen kopurua oso handia da.

Guzti honen erudia ume eta gazteek jasotzen dute. Makinen komertzializazioa, jokuaren ugalketa, trebetasuna lortu nahia... nahiz eta diru kopuru handiak ez gastatu, ludopatiaren bidea

erraztu egiten da. «Erreglamentazio zebatzaren arren, legeak ez dira betetzen. Umeek gurasoen jokamoldeak hartzen dituzte, eta gurasoek jokatzen badute, seme-alabek bidera ere hartuko dute azaldu digu doktoreak.

■ Makina txanponjaleak alkoholismoarekin zerikusi handia du

Dena den, ume jokuen teknifikazioak, lehenengo munduaren hezkuntza sistemak eta abarrek sortarazi dute psikiatrick belaunaldi artifiziala deitzen dutena.

■ Zenbat diru?

Normalean, makina txanponjaleko jokalariek 40.000 pezeta (2.000 libreta inguru) gasta dezake. Aizpirik doktoreak esan digunez, «gaiso batek dena eta ez duena ere gasta dezake, kredituak, pisuaren dirua... dena. Irteerarik e duenean medikuengana etortzen da, baina ordutako hainbat arazo ditu. Alkoholikoak, tabakopakoak, kafeinomanoak, edo bestelako drogomenpekotasun arazoak jasaten dituztenak bezala, ludopatik ere egoera konponezi- na denean datoz gurea. Baina hau gertatu baino lehen, eta beste gaisotasun horietan bezala, bitartean euren burua engainatzen dute».

Urtero bingo edo txanponjaleetako ludopatia batek 8, 10, 14 edo 16 milioi

pezeta gasta di-
tzake. «Batzuek
30 milioi peze-
ta gasta ditza-
kete. Hori dau-
katen edo lor-
dezaketaren
araberakoa da.
Emazteak zuloa
konpontzeko
lan egiten ira-
bazitakoa, edo
bilebeteko sol-
data ludopatak
10 minututan
gasta dezake».

Edozein gai-
sotasun psikia-
trikotan bezala,
gaitzaren eragi-
leak aztertzen
dira. «Gizamol-
dearen trastor-
no mota zebaz-
ten da, zere-
broaren egoe-
ra, toxiko mo-
ta, familiaren
egoera, familia
mota eta bone-
gandik jaso de-
zakeen lagun-
tza...

Ludopatiaren
kasuan, talde
terapiak egite-
rakoan senar-
emaztearekin
edo gurasoekin
lan egiten da.
«Familiako
norbaitekin lan
egiten dugu
bestela ere, oso
zaila gertatzen
delako ludopa-
ta kontrola-
tzea». Laguntza eta kontrola
batez ere, «ludopatiak era-
giten dituen ondorioak
zuzenean, bikote lagunak

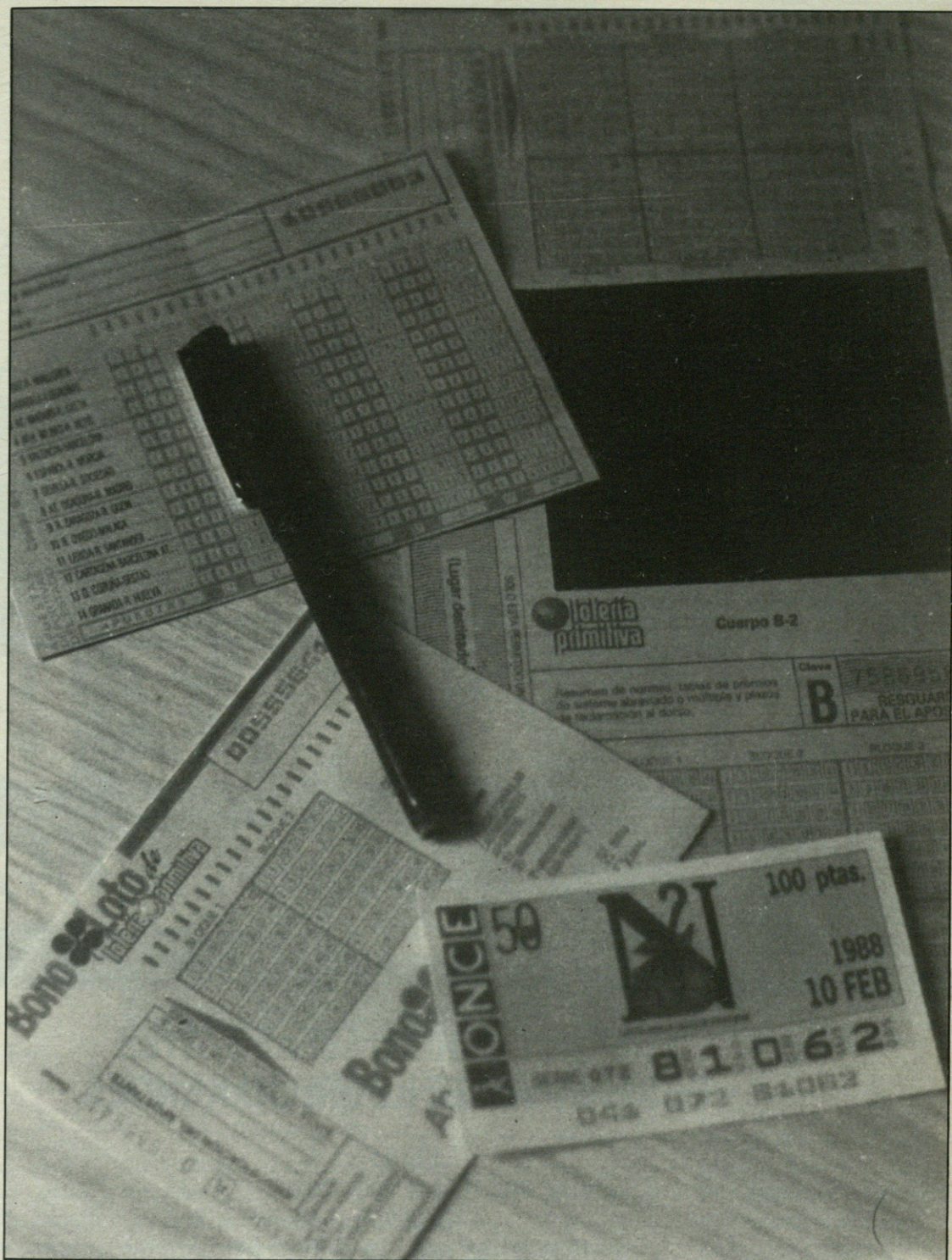
edo gurasoek jasatzen di-
tuztelako». Estatistiken
arabera, alkohol, kafe eta
txanpon makinen kontsu-

mitzailea gizona izaten da
normalean. Emakumez-
koak ere, dena dela, kafe,
edo alkohol kontsumitzaile
eta bingo jokalaria izaten
da, depresio baten ondorioz
edo askotan bikote krisiaren
ondorioz.

Ludopata batek egunean,
40.000 pezeta (2.000
libera) gastatzen ditu.

■ Ludopatiak epe laburrean arazo
ekonomiko eta psikologiko larriak
sortzen ditu ●

Myriam Gartzia

EUSKARAZ BIZI

Euskal Herria!

EUSKAL HERRIKO ALFABETATZE EUSKALDUNTZE KOORDINAKUNDEA

ARABA:

Perú, 8 - Tel. 22 60 50 - Gasteiz

BIZKAIA:

Diputazio kalea, 3, 1.a. - Tel. 424 17 10 - Bilbo

GIPUZKOA:

Marina kalea, 9, 1.a. - Tel 47 19 35 - Donostia

IPARRALDEA:

Pontrike karrika, 17 - Tel. 59 25 76 09 - Baiona

NAFARROA:

Konpañia kalea, 25, 2.a. - Tel. 22 03 13 - Iruñea

izan euskaldun! **dek**

ADEPAB elkartearen txostenen emaitzak oso kezkarriak dira

EUSKADIKO SENIDE POBREA

Orain urte t'erdi sortu zen Baionan ADEPAB izeneko proiektu bat Ipar Euskal Herriko egoera ekonomikoa aztertu asmoz. Jean-Roch Guiresse bere lehendakaria da, eta berarekin hitz egin dugu.

Jean-Roch Guiressek Euskal Herriko ekonomia bateratuan sinesten du.

HOGUITABAT erakunde instituzional eta laboralek osatzen dute gaur egun Euskal Herriko Garapen Ekonomikorako Agentzia (ADEPAB). Urrun geratzen dira Hemen elkarteak orain hiru urte Euskal Herriko garapen ekonomikorako bulegoa sortzeko egin zuen proposamena. Urtebete berantago, 1989ko ekainean, Lurraldean Eraketarako ministro frantsesa garapen ekonomikoaren ustiapenerako instituzio

batzen eraketaz mintzatu zen Ipar Euskadira eginiko bisita batean.

Horren ondoren sortu zen ADEPAB, bere lehendakaria den Jean-Roch Guiressek dioenez, faktore sozio ekonomikoetara mugatuz bere partaideak (sindikatoak, Merkatal Ganbarak, udal erakundeak, unibertsitatea...). ADEPABren lehen estrategia Ipar Euskal Herriaren ekonomia garatzea eta bultzatzea dela diosku, baina garapen hau erreali-

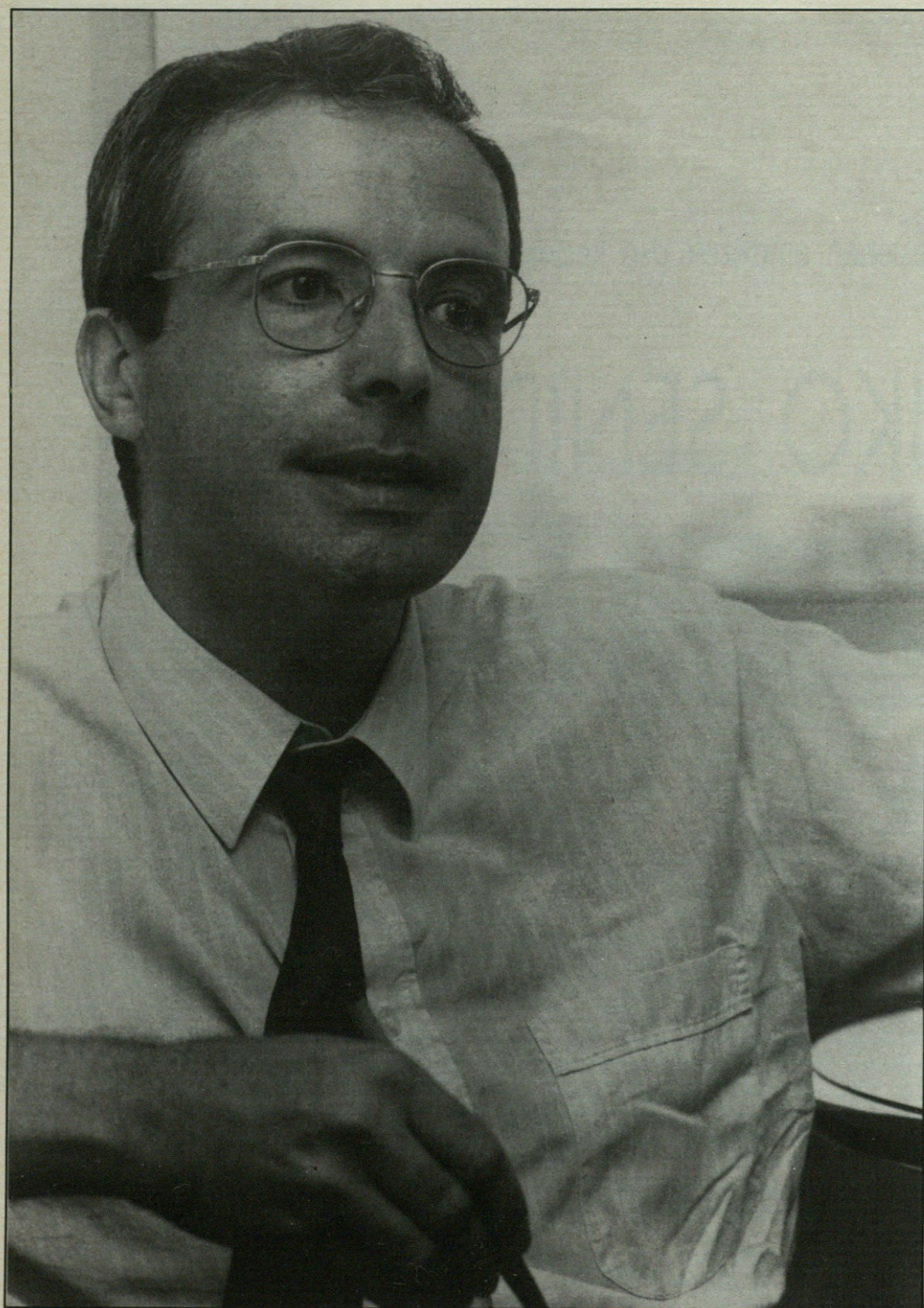
tate geografiko, kultural eta sozialaren barruan ulertuz beti. *«Euskal Herria ez da kostaldera mugatzen. Barnekaldean, Maulen adibidez, ez da barreman ekonomiko estuegirik izaten Hego Euskal Herriarekin, baina bai kultura eta izakera mailan».*

Hala ere, ofizialtasunetik kanpo, Gipuzkoako Foru Aldundiarekin elkar lan bat egina dute Lanbide Hezikuntzak eskaintzen dituen aukerei buruz. Aurrera doa

baita Euskal Herri guztiko komunikabideen planifikazio sistemaren prestaketa lana ere, eta bertan aireportuak, errepideak, kaiak etabar aztertzen dira. Eusko Jaurlaritzarekin ere egiten dute lana oraindik.

Arazoak agerian

Baina lan hauez kanpo kaleratu berri da ADEPABren izenean Ipar Euskal Herriko udalen garapenari buruzko

**Ipar Euskal Herriko
barnekaldearen
desertizazioa,
plangintzari esker geld
araz daiteke.**

txosten bat. Bertan azaltzen den errealitatea ez da batere baikorra zenbait euskal herrirentzako. «Gaur egun bemen jasaten dugun arazo larri bat aztertzen dugu txosten honetan —esaten digu Guiressek—: kostaldeak, normalean garatua (gebiegi agian), oso bizi maila altuaz gozatzen du. Barnekaldean aldiz, Hazparnetik Maule eta ingu-

ruetan, oso egoera larrian daude. Urteak joan eta urteak etorri, despoblazioa garatzen ari da. Desertizazioaz hitz egiteko zorian gaude ez badugu zerbait egiten, Larrañe eta Santa-Grazin adibidez. Gure betebeharra kostaldea eta barnekaldearen arteko oreka mantentzen saiatzea da». Ardura hori ADEPABk hartu dezake hein batean,

bere lehendakariaren ustez, eta horretarako daude momentu honetan Donapaleu inguruko udalekin harremanetan, egoeraren azterketa urtebeteren barruan egin ahal izateko. Badirua enpresarioak, udalak, langile elkarteak eta biztanleak ere egoeraren larritasunaz jabetu direla, Guiresseren ustean. «Zeregin handia dute, baina informazioa behar dute beren ingurua salbatu abalizateko eta bori da guk eskaini nahi duguna. Biztanlegoa, enpresariak, agintariak eta interesatu guztiak bateratzea da gure helburua, garapenak denon zabalkunde denbora eta esfortzua behar bait du».

Analisiak egin, proposamenak bultzatu, biztanlegoa bateratu... ADEPABk azken boladan laguntza garrantzitsua jaso du bere

**■ Kultura
faktoreak oso
eraginkorrak dira
garapen eta oreka
sozio
ekonomikorako ●**

helburuak betetzerakoan. Administrazio frantsesarena. Batez ere Baigorri eta Tardetseko lurraldeetan mugimendua sortu arazteko. «Garai batetik hona Administrazio frantsesaren jokabidea asko aldatu da, orain interesaturik gaude nonbait mota bonetako proiektuetan», esaten digu Guiressek. Baina lurralde hauen garapen ezaren arrazoia ez du kanpotik jarritako eragozpeneetan ikusten. Azterketa guz-

Administrazio frantsesaren jarrera aldatuz joan da azken urteotan Euskal Herrian.

tietan ikusten denez, merkatal zirkuitoek Ipar Euskal Herriko zenbait lurralde ekiditu egin ditu, eta bertako biztanleek migrazioa aukeratu dute irtenbide bezala. Honen ondorioz, azken 50 urteetan euskal herrialde hau ez da teknologi eta merkatal aldaletetara egokitu *«irrits eta bizi faltagatik»*, ADEPABko zuzendariaren ustez. Baina pentsamoldeak aldatuz doazela eta, *«jendea kon-turatu egin da muga geografiko eta politikoek ezin dutela ideia eta pertsonen sakabanatzea mugatu. Al-bokoenganako menpeko-tasun bat sortzen da, eta horrek asko zabaltzen du ikuspegia. Europaren eto-rrerak klase ertainak ideia-borietara atxikitzen ditu,*

etorkizuna lurralde ireki batean ikusi araziz». Gizon honen ustez, eta agentzia honetan lan egiten dutenean, kultura faktoreak oso

koki bateratuko balitz kon-petitiboa izango litzatekeela ekonomikoki, eta nahiko baikor azaltzen da. *«Bata-sun kultural bat egongo li-*

tatea ziurtatzerakoan». Teknologia eta hezkuntza mailaren hobekuntza, lur azalaren ugaritasuna, tresneriaren aukerak, denak dira gizon honek aipatzen dizkigun faktore positi-boak.

Talde honen eritziz kultura garapen ekonomikora-ko ardatza izanik, etorkizun ona ikusten du Guirèssek: *«ez dut uste gaur orain bo-gei urte baino gehiago gal-du dugunik. Euskaldun maila garai batean baino baxuagoa da, baina hel-dutasuna lortzerakoan gaur egungo gazteek ja-rarrera hobeagoa dute hiz-kuntza eta kulturaren au-rrean»*.

■ «Desertizazioaz hitz egiteko zorian gaude ez badugu zerbait egiten, Larrañe eta Santa-Grazin adibidez» ●

JEAN-ROCH GUIRESSE

eraginkorrek dira garapen eta oreka sozio ekonomi-koan.

Bihar bateratua

Horregatik esaten du Euskal Herria politiko eta geografi-

tzateke, talde sozial berdi-neko partaide izateaz ja-betuko litzateke jendea, eta horrek indar handia emango luke. Europaren barruan erregio asko izango ditugu guk bezain oinarri kultural gogorrik ez dutenak. Hori oso ga-rrantzitsua da konpetitibi-

Amagoia Iban

20 urpekari inguruk dihardute lanean Hego Euskadiko kostaldean

UR AZPIKO LANGILEAK

Zuloak konpondu, hormigoia barrenatu, balizak ezarri... Hogeia lagun inguruk egiten dute lan hau gaur egun Hego Euskal Herriko kaletan. Hodi bati esker arnasa hartuz eta neoprenozko jaskia jarri ondoren, lan egitera murgiltzen dira gizon hauek.

NEOPRENOZKO jaskian sartu. Bizkarreko kremailera goraino lotu eta aire botila esku artean hartu. Lehenik erregulatzailak ongi funtzionatzen duela ziurtatu, eta gero, botila bizkarrera. Berunezko gerri-

koa behar bezala kateatu eta betaurrekoak aurpegiko azalari ongi atxekiak dardela frogatu. Bere oinen ondoan daude artilezko guanteak. Oraintxe jasketan ditu, ondoren beste guante arrunt batzuk jarri. Kon-

Hormigonera prestaturik, hondoa barrenatzera doa urpekaria.

presorearen filtroa ari da orain begiratzen. Ez dago gorriturik. *«Hala egongo baliitz aldatu egin behar genuke»*, esan dit lehenago.

Goizean begiratu du ea nahiko gasoila duen depoitxoan. Izan ere, konpresoreak ez badu funtzionatzen, ezin da amasik hartu. Abarrak ari da lotzen orain. Ur azpira joan behar eta aletarik ez. *«Aletak enbarazoa besterik ez dute egiten lanean zaudenean. Hobe bota zabar batzuk edo abarkak jaztea hondoko tontor artean lanean ibili behar bazara»*, azaldu dit ondoren.

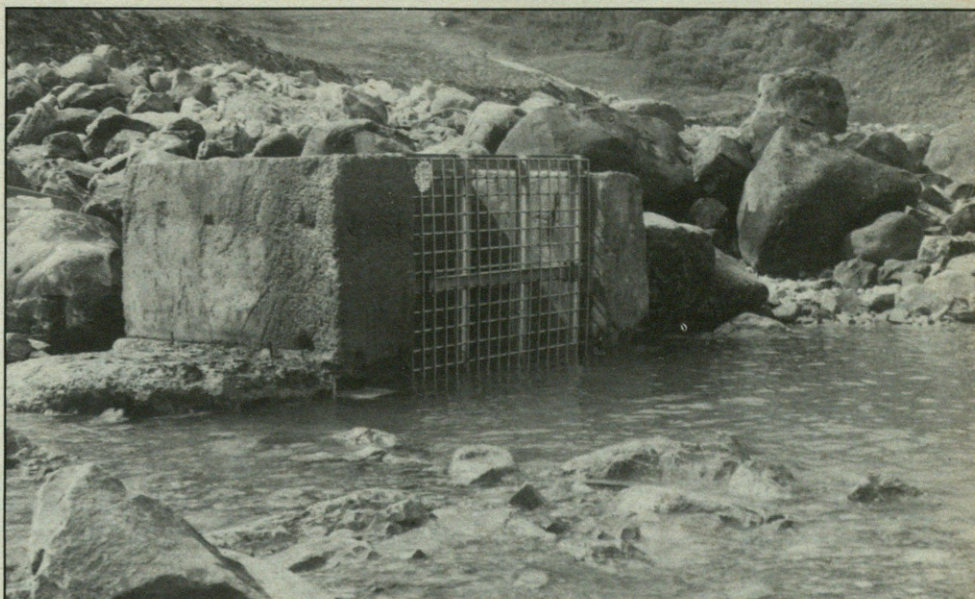
Txetxu urpekaria da. Hego Euskal Herriko kostaldean lanean diharduten urpekari gutxietako bat. Hogeitik ez dira pasatzen guztira, eta beraien lanak oso desberdinak izan daitezke. Gaur Lekeitioraino etorri da bere bi lankideekin kaiaren hondoan hormigoia barrenatzera. *«Hondora*

■ Lehen seinalea igorri dit, hiru tiroi; horrek goraka datorrela esan nahi du ●

beldu bezain laster egin bebarreko lehen gauza ezer ez ikutzeko kontu bandiz ibiltzea da —esan dit murgiltzeko prestaketak egiten ari zenean—. *Hatzamar batean apoiatu eta zerbait ikusten bada abal den bobekien aztertu ingurua»*.

Zilbor hestea

Orain horrelako zerbait egingo duela suposatzen

Garbiketa egin ondoren, lauki horren barruan egin behar da lana.

dut. Behera doa. Uretan sartu da dagoeneko, eta ikusten dudana gauza bakarra gomazko hodi batez loturik dagoen zirriborro mugikor bat da. *«Konpresoretik ateratzen den hodi hau gure zilbor hestea da, eta arreta handiarekin egon nere seinaleen zain»*, esan du bere gorputza uretan desagertzen ikusten dudana bitartean.

Zerbait ikusiko balu... Jende askok ezin izaten du jasan iluntasuna. *«Izuga-*

rrizko bakardadea sentitzen duzu hor bebean zaudenean. Besoa luzatu eta zeure eskua ez duzu ikusten. Itsuturik guztiz, urdintasuna da noizean behin ikusten duzun kolore bakarra», azaltzen dit hor bebean zer sentitzen den galdetzen diodanean.

Lehen seinalea igorri dit. Hiru tiroi. Horrek goraka datorrela esan nahi du. Piskanaka ur azalera dator. Nere ondoan dago dagoeneko. *«Ikusiko bazenitu bor*

bebean dauden zerrikeria guztiak —esaten dit behar duen tresneria hartzen duen bitartean—... *Egia esan nik neuk ere ezin ditut ikusi, dena ihun dagoelako, baina eskuan hartzen ditut, eta ez da batere atsegina. Bermeo, Pasaia eta Ondarroako kaiak dira ezagutzen ditudan zikinenak. Hondoan nere altuera duen lobi geruza bat dago, eta kontu handiarekin ibili behar zara minik ez hartzeko»*.

Behera doa berriro, 'airezko lantza' batekin oraingoan. Berarekin hormigoiaz bete behar den zatia garbituko du. Goitik ikusten da zikinkeria harearekin nahasturik goraka igotzen. Orain 'zurgatzailea' eskatzen du, aspiragailu erraldoi honekin ingurua guztiz txukundu asmoz. Gaurkoa lan erraza dela esan zidan atzo, baina ez dakit. Egunero zazpi ordu pasatu behar ur azpian, gehienetan belauniko, eta gainera istripua izateko arrisku handiarekin. *«Normalean izaten ditugun istripuak ez dira oso larriak*

Bermeoko kaia, zikinenetarikoa.

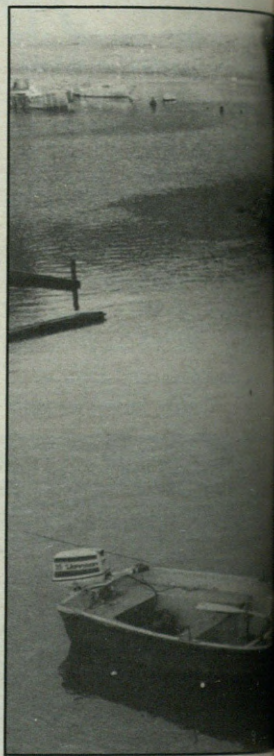
Ez da material bereziegirik behar urpekaria izateko.

izaten. Hezur baten baus-tura, ebakiren bat, ezer gutxi. Euskal Herriko kos-taldea ez da sakonegia, eta gehiegi murgildu beharrik ez dugunez, deskonpre-sioaren arazoa ez dugu ia ezagutu ere egiten. Gure lana leborreko eraikun-tzetan lanaegiten dutenen berdintsua da», esaten dit komentzitu nahian. Gaur

egun Euskal Herrian 'gela hiperbariko' bakarra dago, Pasaian. Orain arte Zarago-zan bakarrik zegoen.

Lehergailuen erabilera ai-patzen diodanean oso gu-txitan erabiltzen dela esaten dit. Harriren batek espero baino arazo gehiago sortzen dituenean obra batean. Or-duan eskatu baimena eta goardia zibilek ekartzen

dute goma-2a. Leherarazi eta kito, arazorik gabe. Ara-zo gehiago izaten omen di-tuzte itsasuntziekin: «lan egiten ari garen zatiaondo markatzen dugun arren as-kotan ez dute kasurik egi-ten». Oraintxe bertan atse-denezko untzi bat Txetxu-ren 'zilbor hestea'ren albo-tik pasatu da. «Horrelako-rik gertatzen denean bon-doko edozein babes apro-betxatuz zarataikaragarria

joan zain egoten zara, ma-kurturik». Gomazko hodia mugitzen ari da, eta ni ez naiz jabetu ere egin. Goraka dator berriro ere. Lehenik arnasa hartu du, eta gero izugarritzko purrustada bota dit. Hau txantxetako gauza ez dela dio. Hormigoia bo-tatzera doa. Gauza guztiak prestatu eta behera berriro.

Lan anitz

A tsegin du lan hau, nabaritu egiten zaio. Urpekaritza ki-

Konpresoreak ez badu funtzionatzen ezin da arnasik hartu ●

rol bezala ezagutu zuen, eta txartela ere atera zuen. Gero, ikastaro batean, bigarren mailako urpekari txartel murriztua lortu zuen. Txar-

Lan faltarik ez da izaten behintzat. Kai bakoitzak bere urpekari finkoa du, baina zerbait serioa konpondu behar bada, subastara ateratzen da lan hori. Horrela lortzen dute lana gizon hauek, aurrekontuak aurkeztuz lan banatzaileei. Beraiek aukeratuko dute eskaintzarik komenigarriena. *«Egia da ongi irabazten dugula, baina ditugun gas-*

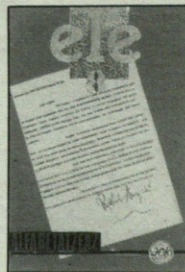

tel horrekin lanean has zaitetzke. «Hormigoia bota-tzeaz gain beste lan asko ere egiten ditugu. Untzientzako kateak ezarri, balizak hondora kateatu, ur azpiko obrak filmatu... Lana ez da zailegia, baina baldintzak oso gogorrak izan daitezke. Hemengo itsasoa oso gogorra da neguan. Ozpelak beti izaten ditugu urte sasoi horretan. Hotzaren hotzez pixaguraturik egon eta ezin pixik egin jazki barruko bezetasunak hotz handiagoa dakarrelako».

tuak ere handiak izaten dira. Gainera orain badi-rudi Madriletik etorri behar den diruaren iturria itxi egin dela, eta momentu honetan ez da EAEn obretan dagoen kairik. Ikusiko dugu noiz arte. Nabiko bereziak garela diote denek, bainanik uste dut ez dela horrenbeste rako. Lana egiten dugu, beste guztiek bezala, gure berezitasun bakarra ur azpian egitea da».

Amagoia | ban

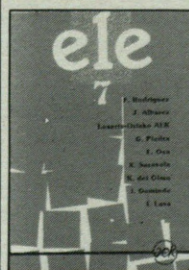
ele-8: ALFABETATZEAZ

Piarres Xarriton
J.L. Lizundia
Ana Eizagirre
Pauli Davila
Eduardo Diaz
Fito Rodriguez
Ana Teberosky
Paulo Freire
Arantza Ugartetxea
Idoia Fernandez
Erramun Baxok
"Txepetx"
Ferran Lozano
Juan Mari Larrarte

AEKren azken argitarapenak:

ele-7

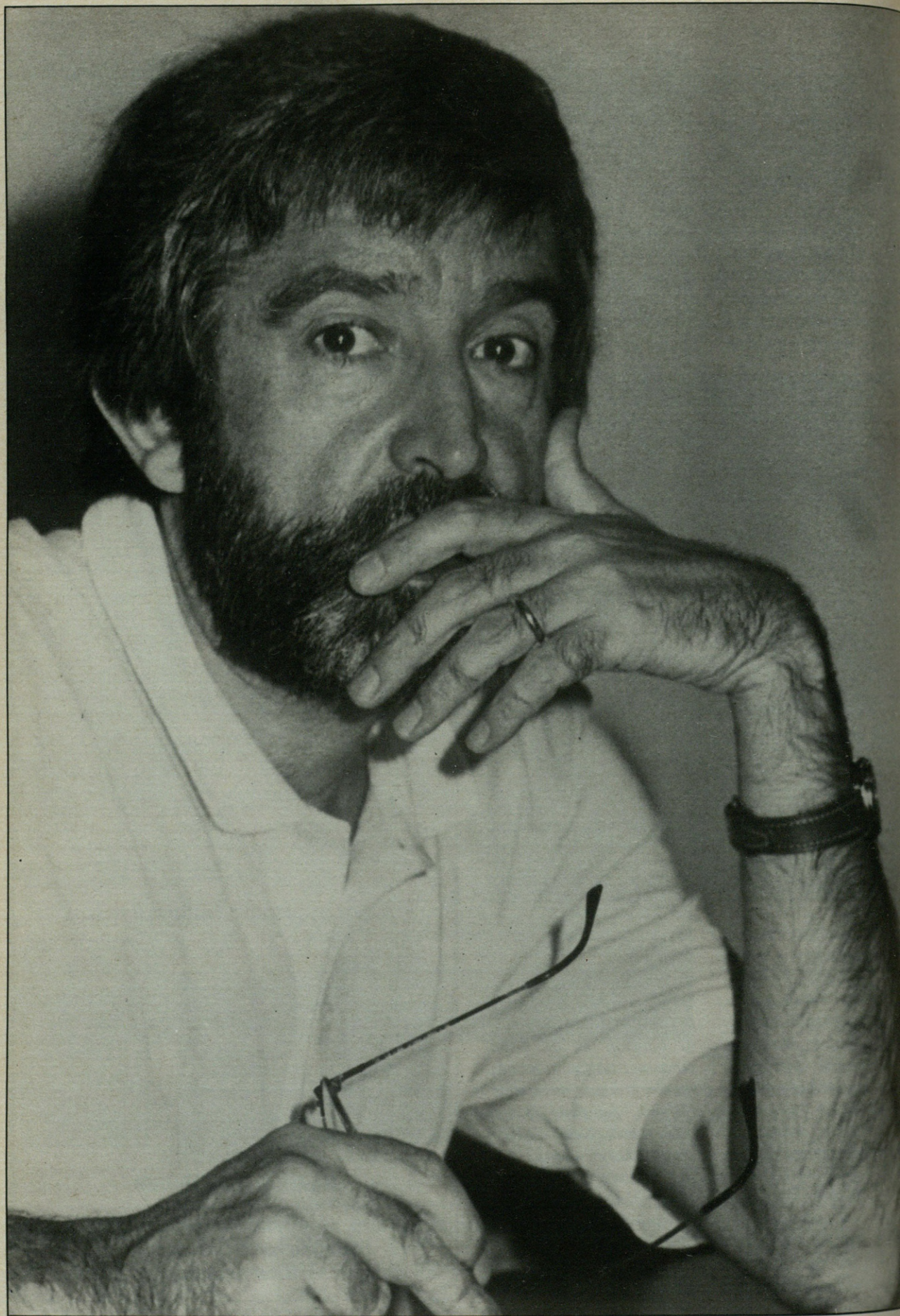

Esakuneak

Nozio Espezifikokoak

AEK (Materiala)
Diputazio kalea 1-1 - 424 17 10
Bilbo (Bizkaia)

«Lehengo martxa mantenduz gero, 'Egin' en jarraitzeko asmoa nuen»

Hamaika komentario kaleratu ziren «Egin» egunkaritik 'joan' zenean. Beste hamaika «Deia» egunkarian lanean hasi zenean. Joxe Felix Azurmendi, gaur egun «Deia»ko zuzendariordea dugu, bertako analista politikoa eta hainbat eritzizko artikulu idatzi ohi ditu. Euskal Herriko bizitza politikoa hurbiletik bizi duen gizon energiko honek bere bizipenak kontatu dizkigu.

ARGIA. Azken boladan zure erantzukizun politiko-profesionalei buruzko erreferentziak azaltzen ari dira.

J.F. AZURMENDI.

Hori ulertzeko, agertu den artikulua ikurri behar da. J. Iratzarrek, normatik kanpo, ze normalean Iratzarrek as-telehenetan bakarrik idazten bait du, zutabe batean nere kontrako eraso gratuito idatzi zuen. Gratuitoaren, aitzakia Anton Galindezen ezizenez «Deia»-n egindako

Osabarena baino gehiago. Osaba, azken finean, gaiso bat delako baina Iratzar ez, kolektibo ideologikoa da eta konturatu behar zara «Egin»-eko linea markatzen duela. Nik badakit ezizen hau norekin hasi zen eta nortzuk hartu zuten...

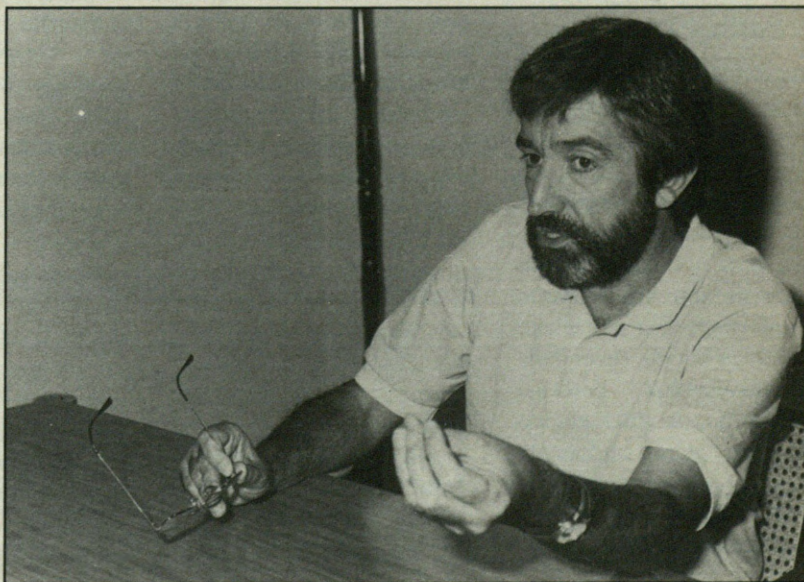
Nik ez nuen auzi horrekin jarraitzeko asmorik baina handik pare bat egunera Jose Antonio Osabaren eskutitza jaso nuen. Gizon hau, herbestetik etorri zenetik antikomunista enfermizoa bihurtu zen eta ni marxista-leninista ez

naiz sekula izan baina ezta ere antimarxista-leninista. Osabak marxistak eta komunistak leku guztietatik ikusten ditu eta kasu honetan abertzaletasun erradikaren arriskuak ere ikusten ditu. Abertzale izan ez den pertsona, orain hasiko al da abertzaletasuna nolakoa izango den esaten? Bai, zera.

Orduan, Iratzarrentzat EAJkoa naiz eta Osabarentzat ezker abertzalekoa. Ni ez nago HBko gaurko zuzendaritza estrategikoarekin ados, ez dut istorio hori onartzen. Baina nere burua ezkerreko abertzale, independentista eta euskaltzale bezala sentitzen dut. «Deia»-n

idazten dudana denok, eta hasteko irakurleek, ulertzeko modukoa da. Egia esateko ez didate sekulan ez zuzendaritzak edo EAJk, ezta irakurleek ere, kontra egin. Baina Osabaren eskutitzean zuzendaritzari eta Xabier Arzalluzi fotokopia bidaliko ziela jartzen zuelako haserretu egin nintzen. Zer pentsatzen du horrek? Arzalluzi bidaltzen badio beldurtu egingo naizela? Horregatik argitara atera nuen gaia.

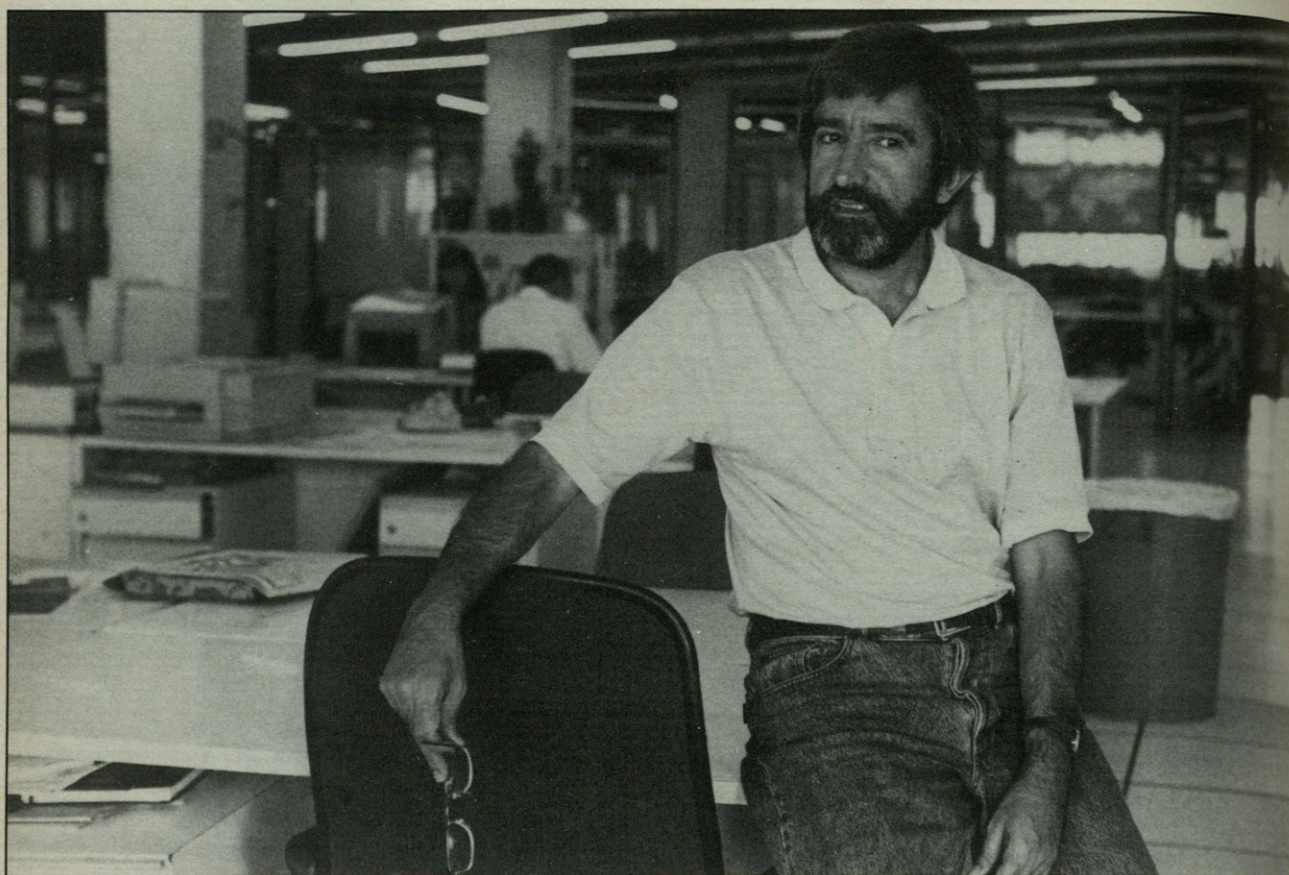
A. «Egin»-eko zuzendaria izan zinen. Orain «Deia»-ko zuzendariordea zara. Zer dela eta?

■ «'Egin'etik bota egin ninduten» ●

komentarioa izan zelako. Ezer jakin gabe esan zuten, «komentario hau seguru Joxe Felixek egin duela» eta nere kontra hasi ziren. Oso komentario itsusia izan da,

■ Ezkerreko abertzale, euskaltzalea eta independentistatzat dauka bere burua.

«Ez nintzen konfidantzazko gizona eta zuzendaria konfidantzazkoa izan behar da».

J.F.A. Erantzuna oso erraza da. «Egin-etik bota egin ninduten. Punto. Ez dut sekula hain argi esan baina jadanik ia bost urte pasatu dira eta... «Egin-etik bota egin ninduten.

A. Zergatik?

J.F.A. Ni ez nintzelako euren konfidantzazkoa. Talde berria eratu zuten eta talde horretan konfidantzazko jendea behar zuten. Eta hori normala iruditzen zait: ni aurreko taldearen konfidantzazkoa nintzelako nengoen hor eta zuzendaria konfidantzazko pertsona izan behar da. Zuek eta irakurleek atera ondorioak, zeintzu ziren nigan konfiantza zutenak eta zeintzu besteengan zutenak.

Nere bizitza osoan langabezian egoteko prest nengoen hau Espainia dela

esan baino lehen. Zenbat aukera daude Euskal Herriko egunkarietan hau ez dela Espainia esateko? Ni ez naiz politikoa, ni kazetaria naiz eta aukera bakarra «Deia» zen. «Deia»-ra etorri nintzen eta esan nien: «begira, ni ez nago zuen linea editorialarekin ados baina egunkari honetan lan egiteko prest nago», pentsatuz nere aportazioa egokia eta ona izan

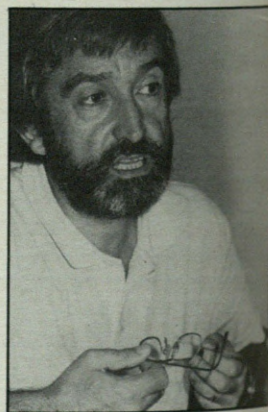
zitekeela. Gero, nere ideien kontra joan gabe, eritzi munduan aritzea pentsatu nuen, eta horretan nabil. Zaila izan ote den? Nerekiko ezagupen profesional eta pertsonala hemen lehen egon nintzen tokian baino handiagoa izan dela esango nuke. Egun batetik bestera heroia izatetik traidore izatera pasatzen zara, gaur ezker abertzaleko kazetari

onena eta bihar txarrena. Eta normalean ez da ez bata, ez bestea.

Dirudienez, batzuek uste dute nere bizitza politikoa «Egin-en» hasi zela. Batzuek pentsatzen dute Venezuelan

NORTASUN AGIRIA

Kasualitatez Durangon jaio zen duela 50 urte ● Gernikarra sentitzen du bere burua ● Irratiaren bizitasuna gustokoa du prentsa gizona dela onartu arren ● Irratia euskararen komunikabidea izan behar dela mantentzen du ● Kazetari guztiak proiektu baten inguruan murgiltzen direla pentsatzen du

egon nintzela nere gurasoak bertakoak zirelako. Venezuelen herbesteratuta egon nintzen, bertan kazetaritza ikasi eta bederatzi urte eman nituen.

A. Noiz egon zinen Venezuelen?

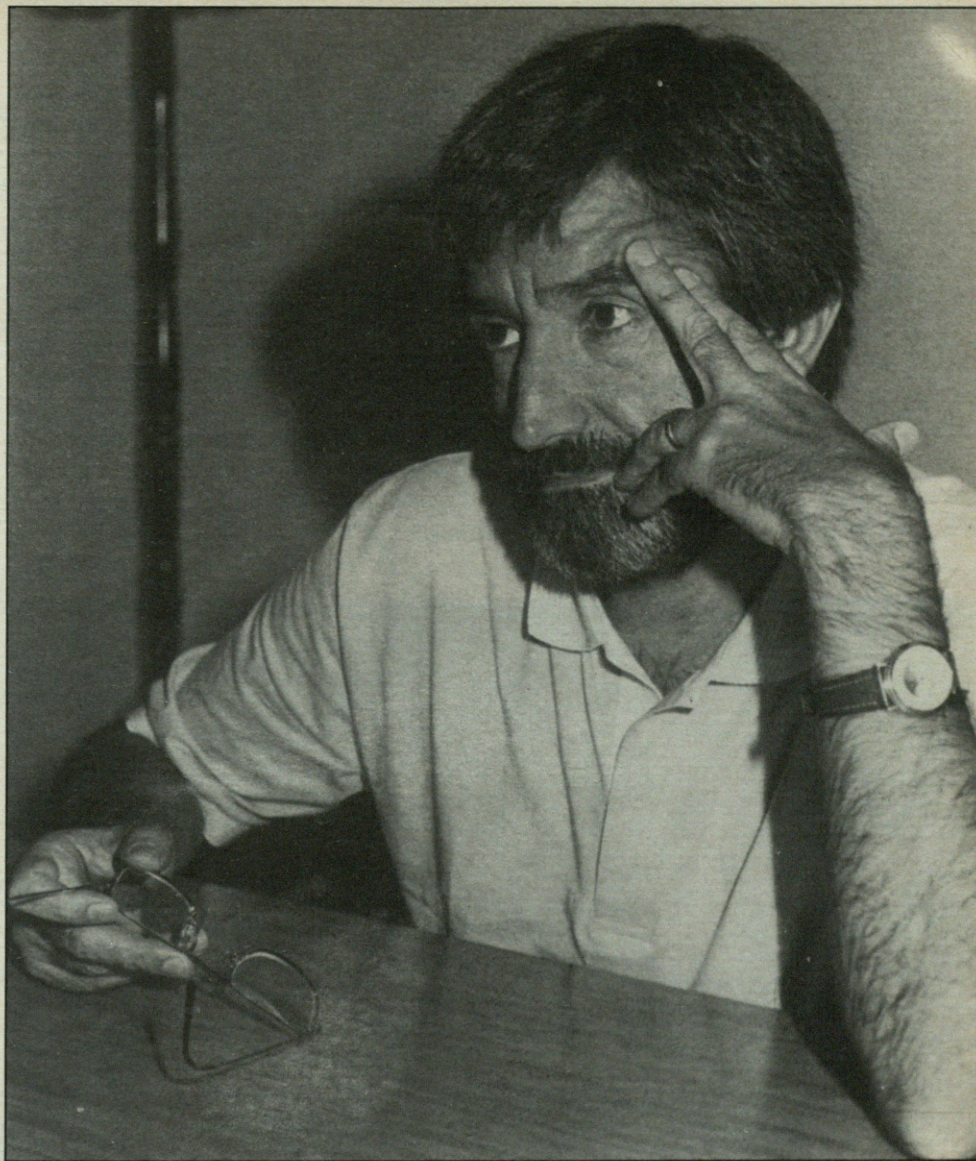
J.F.A. Nere etxetik alde egin nuen polizia nere bila etorri zelako 1963an. Nik Ternera, Argala eta tipo guz-

■ «Gaurko HBko zuzendaritzarekin ez nago ados» ●

ti hauek ezagutu ditut, VI. Asanbladatik pasatu zirenean. Tipo hauen biografia osoa ezagutzen dut eta horregatik oso erraza egiten zait laburpen bat egitea, baina badakit arrisku handikoa izan daitekeela. Neri, hiruzpalau belaunaldiz burges abertzalea nintzela esan izan didate ETAn, eta azkenean, EAJn amaituko nuela. Eta hori esan zidanak, azkenean berak eskatu du EAJn sartzea. Nik momentuz ez daukat sartzeko asmorik.

A. Kanporaketa gertatu ez balitz, «Egin-en jarraituko zenuke?»

J.F.A. Lehengo martxarekin nere asmoa zen «Egin-en jarraitzea, dudarik gabe. Aldaketa handia egonez gero, igual ez. Ez zuzendari bezala beti baina, txo, ni hogeitaz aldiz egon naiz Audiencia Nazionalean. Besteek, aldiz, ez dute epaiketarik izan, kasualitatea izango da baina horrela gertatu da. Sei edo zazpi urtez egon naiz zuzendari, 1980tik 1987ra, eta beste sei zuzendarien artean ez dira hainbeste denbora egon.

A. Denboraldi horretan, zein aldaketa ikusi dituzu ezker abertzalean?

J.F.A. Nik beti pentsatu dut HBn edozeinek zuela tokia. Edozein abertzalek, esan nahi dut.

Nik uste dut, egon dela eta badagoela, legitimitate osoarekin, HBri eduki politikoa emateko proiektua. Nik eduki politiko horrekin ez naiz beti ados egon. Lehen ez zen horrela. Gero, ez dakit zer gertatu zen. Argalaren diskurtsoa hitzez hitz hartu zuten, honek organizatu behar zela esan zuenean. Baina organizatu ziren barruan zegoen jendea kontrolatzeko, ez zabaltzeko. Nahiago zuten jende gehia-

go ez izatea baina barruan zeudenak, denak oso koherenteak izatea. Koherentzia horri eusteak ideologikoki ere linea baten jarraitzailea izatea suposatzen du. Nik uste, HB ez da horrelakoa izan behar eta, zentzu batean, nik KASeko organizaziotik paso egin nahi nuen. Zirkuloak eginda, nik uste nuen KAS kirkulu estuena izango zela, gero HB zabalago bat egongo zela eta denen arteko zabalena egunkaria izango zela. Beste batzuek ez zuten horrela ikusten. Eurek zeukaten indarra, eta akabo.

A. «Eurek» esaten duzue nean zeintzuz ari zara?

«KAS zirkulu estuena, HB zabalagoa eta egunkaria zabalena izan behar zirela uste nuen».

J.F.L. Kasu honetan, KASeko abanguardia. HASI eta ASK... KASeko buruak.

A. Orduan KASeko buruzagitzak aterarazi zintuen «Egin-etik»?

J.F.L. Eurek oraindik ere beste abanguardia bat dutela esaten dute. Eurei galdetu.

A. Beste gai batera pasatuz, nola ikusten duzu nazioarte mailan ematen ari den nazionalismoen berrendartzea?

beste batzuk oso atzeratuta. Beraz, ezin dugu konpromezu hori hartu.

A. Euskal Herrian eta Katalunyan gertatzen ari diren mugimenduak aldarazi egin al dezake egoera?

J.F.A. Euskal Herrian, momentuz, guda armatuari eta presoiei irteera bat eman gabe ez dago ez mapa elektoralak, ez ezer konpontzerik. Uste dut, HBn edo EAJn ideia bat baino gehiago badagoela eta, dudarik gabe,

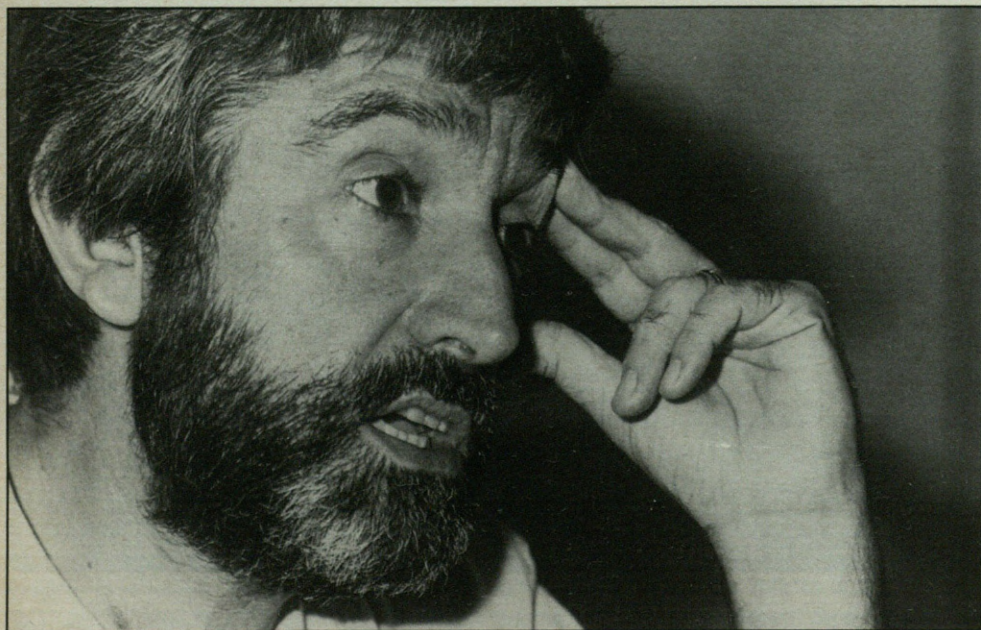
Nere eritziz Gorka Martinez eta hauek MC eta troskoak izan ziren moduan ikusten ditut. Egoera normaltzen denean testimonialen paporean ikusten ditut, oso jende jatorra baina testimonialak. Kontraesan handiena aberria da. Noski, badira beste kontraesanak, zapaltzaileak eta zapalduen artekoak, baina horiek beste herrietan ere gertatzen dira. Hori gero eta argiago dago. Horren harian, Joselu Cerecedak LABen izenean ez dakit zer ihardunaldi antolatuta nahi dituela entzun dut. Ba, oso ondo. LABek berak ere, beti izan du indarra Gipuzkoan, baina Joselugatik LAB itxita egongo zatekeen. Abanguardia hau, abanguardia ideologikoa al da? Neretzat ez. Gu beti horien kontraesanak aguantatzen egon beharko al gara? Ba aguantatuko ditugu baina nik nagusitzat ez ditut hartuko. Eta beste batzuek ere ez. Baina, hori, ezin da eztabaidatu. Hori presoak desagertzen direnean eta guda armatua zentzu gabe gertatzen denean. Zentzurik gabe gelditu den ala ez? Eritzi desberdinak daude.

A. Zure ustez?

J.F.A. Momentu honetan ez dauka zentzurik. Nik uste, ETak momentu honetan esanez gero, orain arte zintzo jokatu duela, azierro eta akatsekin, guda armatuak ez duela ezer aporteratzen eta armak gordetzen dituela... hau gertatuko balitz, a zer durundia herri honetan. Hain zuzen, hurrengo egunean bat baino gehiago kaleratuko bait ginateke presoak ateratzeko.

Myriam Gartzia

Xabier Letona

«Argi utzi behar dugu nahi duguna egiteko eskubidea dugula».

J.F.A. Guk, euskaldun bezala, gure bizitza osoan izan dugun aukera onena dugula uste dut. Eta ez independentzia aldarrikatzeko, edo hemendik bi urtera independentzia izateko. Guk, argi eta garbi utzi behar dugu, nahi duguna egiteko eskubidea dugula. Pausoz pauso beste zerbait egiteko modua izango da. Horrelaxe idatzi nuen duela bi urte eta barre egin zidaten. Orain, inork ez du barrerik egiten.

A. Herrien Europa posible izango dela uste duzu?

J.F.A. Europako herri minorizatuaren artean gu oso goiko gailurrean gaude eta

■ «ETak armak utzi eta hurrengo egunean presoan bila joango nintzateke» ●

presoak eta egoera hori dagoen bitartean gauza batzuk ez dira kanporatzen. Normalizazio hori lortuz gero Txillardegi eta Cereceda, esate batera, ez ditut talde berean ikusten, edo Iñaki Esnaola eta Patxi Zabaleta, edo Iñaki Aldekoa, Txema Montero eta Gorka Martinez. Gehienak gero norekin joango diren, ikusiko dugu.

AUTOSERVICIO C.B.
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

DIFERENTE C.B.
Gran Vía kalea, 11
GROS AUZOA — DONOSTIA

EKO SAN MIGUEL
Bartolomé de Urdiso kalea, 9
IRUN

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ABARKA Jatetxearen atzean)
HONDARRIBIA

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

GORA-BERA

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, z/8
BERAUN — ERRETERIA

BASTIDA
Erdiko Kalea, 32
MUTRIKU

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUTZ

SAN JUAN BAUTISTA
Villas auzoa
HERNANI

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

ECONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz — Kalea, 1
ZUMARRAGA

SUPER RENTERIA
Vicente Elicegei kalea, 5
ERRETERIA

SUPER ANDONAEGUI, C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO — DONOSTIA

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

EKO AIETE
Elxadi Saila
AIETE — DONOSTIA

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk.
DONOSTIA

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR
San Juan kalea, 9
EIBAR

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/8
ASTEASU

BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

EKO ALTZA
Laratzko Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

EKO

Vivodist

Bilbo ez da New York, baina 5. Abenidatik gertu dago

ALONDEGIKO Kuboaren proiektu hutsalak badu ordekorik. Ortuondo ez da Gorordo, eta museo berri bat egiteko Aldundi zein Jaurilaritzarekin bat eginda ari da asmo berria aitzinatzeko. Guggenheim dinastiaren adarra bertan landatzeko bidea gero eta ordekgarria omen da. Orain arte Bilboko udalaren aholkulari bezala aritutako amerikarrak prest daude, itxuraz, euskal metropolian museo antolatu

tzeko, beraientzat probintzietakoa izango dena, baina guretzat nagusia izan daitekeena. Guggenheinek mende honetako arte kolekzio onenetakoa dauka, adituaren eritzian, eta Bilbokoan euskal-europar-amerikar sinbiosia egiteko helburua dute. Azkenburukoa proiektua bezain arrosa kolorekoa suertatzen bada, aurki inor gutxi gogoratuko da Oteiza eta bere Alondegiko proiektu ausartaz.

Arte merkatuaren gorantzako joerak (iaz jaisten hasi bazen ere), fenomeno berria sortu du: kolekzio partikularrek bereganatu duten dimentsioagatik, beraiek dira praktikan arte kritiko funtsezkoenak, eta beraiek erabakitzen dute nor bultzatu eta zen nolako balio eman. Nazioarteko errealtaterak jausi egiteko balio dezake Guggenheim gutarteratzeak, eta uste horretakoak dira agintari politiko guztiak, erabiltzen ari diren artilleriaren pisuaren arabera: Ardanza, Pradera, Arregi, Ortuondo... etiketa dotoreeneko anfitrioiak izan dituzte amerikarren ordezkariak egin berriko bisitaldian.

Ehun urte daramatza Guggenheim familiak, eta ondorengo fundazioak, artelanak erosten, baina bi bilioi dolarretako estokari ez diote behar bezalako etekinik ateratzen. New Yorkeko 5. Abenidan duten egoitza nagusia, beren jabegoko arte ondarearen %2 besterik ezin dute jendaurrean erakutsi. Merkatu berriak bilatze horretan, deskubrimendu itzela egin zuten amerikarrek: Europan, EEB-Betan ez bezala, museoak diru publikoari esker bizi dira. Nondik jo garbi dute, ondorioz: Venezian jarri zuten lehen sukurtsala, eta hurrengo Salzburg-ekoa izango da. Hirugarrena Bilbon kokatzeko erabakia egunotan argituko da.

Amerikar exekutiboek baietza emanez gero, «Artearen triangeluaz mintzatu beharko dugu aurrerantzean: Bilboko bi museoek eta Errekalde Zumardiko erakusketa aretoak osaturikoa, hain zuzen. Euskadiko

— Guggenheim museoa Bilbon jartzeko proiektua espero bezain arrosa kolorekoa gauzatuz gero, aurki inor gutxi gogoratuko da Oteiza eta bere Alondegiko proiektu ausartaz ●

Gernikako Arbola (1930), «Au pays des basques» filme berreskuratuan.

Heldu euskalgintzari

Autonomi Elkartea osatu zenean, hiriburu bakoitzari etorkizuneko adjetibo bana jarri zitzaion: Gasteiz, hiriburu politikoa; Bilbo, ekonomikoa; eta Donostia, kulturala. Lekutan dauka kalifikazioak, hiri bakoitzak planak bere kasa egiten ditu eta. Oraingo honetan bederen ongi etorriak bitez, Picasso, Braque, Cézanne, Kandinsky edota Warhol bezalakoen lanak ikustea aski kilikaria bait da.

EUSKADIKO Filmategiak memoria freskatzeko moduko oparia ekarri digu aste honetan. «Au pays des basques» filmea, duela 60 urte egin eta galdutzat jotako dokumentala, berreskuratu eta eraberritu egin du. Artzainak, festak, txistulariak, baseriko famili giroa... eta pastoral baten jokatzea. Filmearen balio dokumentala ikaragarria da, beraz. Euskal zinemaren prehistoriak hosto gehiegi galdu ditu bidean, eta horietako bat jarri digu eskura Filmategiak.

Bestalde, hiru ordu laurdeneko filme honek lan luze baten agerpena ere bada. Urrun dira Pello Aldazabal amateur modura eta katakunbetako izpirituz ibiltzen zeneko garaiak. Piskanaka diru publikoz hornitzen joan da erakundea, eta bere funtzioak gero eta gehiago definitu. Urte batzuetan, bideora pasatako euskal filmeen hornitzaile papera betetzen hasi zen, eta ia horretara kondenatuta zegoela zirudienean, lan berri bezain astun bati ekin zion: zeinahi zinta zahar edota famili ekoizpena berreskuratzea. Aipatzekoa da, adibidez, Veneziako familia baten bidez berriki erdietsitako hiru orduko materiala. Afizioa du Aldazabalek lanbide hori, eta honez gero metatutako filme kopuruak, garai batekoaren dokumentazio grafikorako iturburu nagusia izatera eraman du Euskadiko Filmategia.

Josu Landa

AZKEN bolada honetako aldaketen ondorioez hausnarketa bideratu beharra dago, ezinbestean. Ez soilik alderdi politikoen aldetik, ezta politikotzat jotzen diren gai instituzionalez. Hausnarketa aterabide zein inizatiba edo aterabide berri zehatzak sortzeko, gizartearen maila guztietan, proposamen bideragarriak burutuz.

Europa mailako azken aldaketen lehenengo ondorioa: gizarte osoari behar duen konpaktazioa lortu eta herri bezala etorkizunaren erronkari aurre egiteko sormena eta ilusioa ekar diezaiokeen eragile nagusia herri izatearen kontzientzia da. Herri nortasunaren ezaugarriak eta adierazleak abertzale guztien politikagintzan lehenetasuna duten zereginak bilakatzen dira. Ez hauteskundeetako aipamen hutsa.

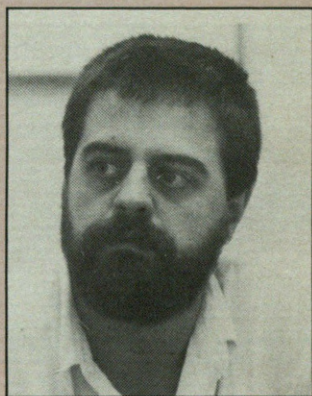
GURE herriak hizkuntzari egokitu dio betidanik izaera hori, zorionez. Zorionez diot, izan ere, arraza, erlijio zein ideologia edo diruak ez duten ezaugarria baitu hizkuntzak: gizarte osoarentzat aberasgarri eta biztanle ororentzat baliogarria izatearena hain zuzen ere. Egungo egoeran bortizki agertzen zaizkigun hutsune eta kontrako jarrerak oso kontutan harturik ere, euskara dugu izaera integratzailea izan eta herri gisako etorkizuna eraikitze indarra piz ditzakeen elementu bakanetarikoa. Politikagintzaren muinean kokatuz gero, noski. Orain arteko iharduera erotik berbideraturik.

Euskalgintzak, orain arte, bete duen bigarren mailako papera gainditzeko geroa jadanik eraikitzen ari garenon garaia da. Mitoak hautsi, biharko herri euskalduna haurren eskutik opari gisa berez ailegatuko zaigun ipuina itxi eta arazoaren tamaina eta konplexutasunari konplexurik gabe tamainako indarrez heldu.

Amets polit lasaigarri asko saldu dizkigute, behialako Bai mirakulutsu haren ildotik, hitz batez politikoei dena konponduko ziguten eta. Feriako azti gisa, bapatean erabateko aldaketa ekarriko lukeen errezeta majiko ugari saldu dugu, herri eta alternatiba hitzez josirikoak, herritar eta euskaltzale askoren konfiantza galduz.

SEGIDAN aipatuko ditut ondorio nabarmenak. Bikoiztasuna, datu eta norabide kontraesankorrak, eskizofrenia sendagarria. EAEn haurren eskolatzea eredu «euskaldunetan» %77a da. Arabari buruz epelkeria justifikatzeko barreiatu-riko mezuari kontrapuntua bertako %64a. Baina hautu hau indargeturik B ereduan ezarritako uztailleko dekretu gorrotogarriaz (noizko horren deuseztatzea?). Euskararen aldeko jarrera bai baina ikasteko pausoa emateko adorerik ez. Erabilpen maila kezkarria...

Egoera desorekatu hau indartu eta bultzatu duen politika aldatzeko garaia da. «Euskaldunon Egunkaria», Ajuria Eneako Paktua dela eta etsai gisa hartzen duen Kontseilariaren moduko eskizofrenia sendaezina ezabatu. Euskalgintzak aurki ditzakeen, eta azken bolada honetan hainbat taldek zein herri mugimenduk aurkezturiko A-4 moduko akordio erabat bideragarriak martxan jarri. Zergatik ez heldu horri? Sigla batzuren interbentzioa ezin daiteke hemen aitzaki bilakatu. Asignatura pendienteak gainditzeko iraila da garaia. Izan ere heldutasunaren garaia baita.

XABIER ALEGRIA

Oztopo ororen gainerik Donostiako Zinemaldiak Europa du helburu

G ainbehera zetorrenari eutsi nahian, aurtengo edizioak garbi du beste ezeren gainerik etorkizuna duela jokoan. Zuzendari berriaren izendapenarekin batera zenbait hutsune estali nahi izan dute, baina batzorde egonkor baten ezean zaila dauka aurrerapauso nabarmenik egitea eta Barnet-en eskutik Zinemaldia berrindartzeko eman diren urratsen emaitzak ikusteko daude.

Zuzendari berriaren izendapenarekin batera aurtengoan etorkizuna du jokoan Donostiako Zinemaldiak.

EUROPAKO zinema eta errealizadore berrien aldeko apostu garbia egin du Donostiako Nazioarteko Zinemaldiaren 39. edizio honek. Ohizko Sail Ofiziala eta Zabaltegi-z gain, abangoardiako joerak ere kontuan hartu ditu eta gaurkotasunezko gaiak ukitzen dituen zenbait ziklo ere antolatu ditu, sorkuntza berriko errealizadoreei bidea emanez.

Zinemaldia gure mugetatik kanpo ere ezagunagoa izateko, ezin ukatu aski famatuak izan direla Donostiara egunotan bertaratu diren izarrak, esate baterako, Charlton Heston, Klaus Kinski, Glenn Close, Don Ameche, Alan Bates, Jane Seymour eta Malcom McDowell beste hainbaten artean. Egokiagoa dirudi, hala ere, nahitaezkoa den filmeen aukeraketen proze-

suan indar guztiak jartzeak, lan talde finkoak sortuz, Donostian ikusgai izango den Sail Ofiziala goreneko mailara iristeko. Rudy Barnett-en zuzendaritzapean, Zinemaldiko edizio berriak merkatu izaeraz gain Europa mailako bilgune ere izan nahi luke eta honen islada, aleman eta ingeles zinemek hartu duten protagonismoa.

Bestalde, Donostiako Miramar Jauregian ikusgai izan den europar entzutezkoen merkatua oso arrakastatsua izan da. Zinemaldiaren aurretikako *Screenings Donostia*-k giroa berotzen joateko balio du, bertan bait dira, besteak beste, mundu zabaleko ekoizpen etxe eta telebistako 70 bat erosle. Iazko bostehun filmeen salmenta gairatzeko asmoa agertu dute aurtengo antolatzaileek.

Sailez sail, ofizialean 17

SANTURTZIKO LIBURU AZOKA

Irailaren 24tik 29ra

Herriko parkean

-Azken euskal eta erdal liburuak

-Euskal diskagintzaren azken nobedadeak

EUTSI HAMARRARI!

Euskadiko Liburu Azoken Batzordea

SAIL OFIZIALEKO FILMEAK

19, osteguna	«Caccia alla Vedova». Giorgio Ferrara (Italia) (lehiaketatik kanpo)
20, ostirala	«Alas de mariposa». Juanma Bajo Ulloa (Euskal Herria)
21, larunbata	«Scorchers». David Beaird (Erresuma Batua-EEBB)
22, igandea	«Zombie ja Kummitusjuna». Milka Kaurismäki (Finlandia) «Kamigata Kugai zoshi». Tetsutaro Murano (Japonia)
23, astelehena	«Los papeles de Aspern». Jordi Cadena (Espainia) «La noche más larga». José L. García Sánchez (Espainia)
24, asteartea	«Highway 61». Bruce Mc Donald (Canada) «Ne Vozvrazhenets». Sergei Snezkin (SES) «Boyz'n the hood». Jonh Singleton (EEBB)
25, asteazkena	«Erster Verlust». Maxim Dessau (Alemania) «Den store badedag». Stellan Olsson (Danimarka) «Barton Fink». Joel eta Ethan Coen (EEBB)
26, osteguna	«Waiting». Jackie Mc Kimmie (Australia) «I was on mars». Dani Levy (Suiza-Alemania) «Un nos ola leuad». Endaf Emlýn (Erresuma Batua)
27, ostirala	«Closet land». Radha Bharadway (EEBB) «Voros Vurstli». Gyorgy Molnár (Hungaria)
28, larunbata	«Meeting Venus». Istvan Szabó (Erresuma Batua-Hungaria-Frantzia) (lehiaketatik kanpo)

dira Urrezko Maskorra eskura dezaketenak, denak ezin ukatuzko maila handikoak. Aurtengoan ere aipatu beharrekoa da sail honetan ez dela euskarazko filmirik aurkeztzen. Zabaltegin ere, aurreko urteekin alderatuta filme gutxiago dira eta 25 baino ez dira sail honetarako aukeratuak izan direnak, denak zuzendari gazte eta esperimentuzaileek sortuak.

Ohizko Sail Ofiziala eta Zabaltegi sailez gain, aurtengo berrikuntza nagusia zabaltu berri den Sorkuntza Dokumentalak saila da. Bertan Francis Ford Coppolaren «Apocalypse Now»

filmearen errodiaren kronika nabarmen daiteke, Barnet-en hitzetan «*ia ia filmea bera baino interesgarriagoa dena*».

«Donostiako Zinemaldia berrindartzeko klabeak bilatzerakoan, batzorde egonkor baten osaketaz hitz egin beharko genuke» ●

I.AIZPURUA

Soviet Batasuneko zinema berriaren agerpena ere «Kurier» kultur mugimenduaren eskutik etorri zaigu, eta bai beste ziklo bat osatzera datorrena ere, Loiola-

ko San Inazioaren jaiotzaren V. mendeurrena aurtun delarik, Jesusen Lagundiaren inguruko hamaika filme ere pantailaratzen ari dira. Ha-

laber, gazteenek ere badute Anoetako Belodromoan eta Donostiako kaian jarrita dauden pantaila handian beraiei zuzendutako zortzi filme, errebelde kutsu age-

ria daukatenak; besteak beste, «Errebeldeak», «27 ordu» eta «Good morning Vietnam». Teknologia berriek ere badute azpisail berezia, eta baita Estatu espainiarreko azkenaldiko zinemaren ekoizpenak eta Richard Attenborough aktore eta zuzendariaren omenezko beste 22 filme ere.

Galdezka aritu gara, eta eman dizkiguten erantzunak, hala ere, ez dira oso baikorrak izan. Alegia, zenbait zine eta bideo egileren eritziz, aurtengo aukeraketa lehengo urtekoekin alderatuta ildo beretsu-

■ Berrikuntzen artean Sorkuntza Dokumentalak izeneko saila dugu

tik joan da. Oinarrian, Migel Angel Kintanak adierazi digunez, «*epaimabaikoen aldetik garrantzizko pisu nabarmena daukanik ez dago, benetazko izen so-naturik faltan bota dut*, eta honen harian, «*zaila dauka Zinemaldiak aurre-rapausorik egitea egoera bonetan*».

Eritzi berekoak agertu zaizkigu beste hainbat ere, besteak beste, Iñaki Aizpuru eta Xabi Otero. Lehengoak jakitera eman digunez, «*zinemaldia berrindartzeko klabeak bilatzerakoan batzorde egonkor baten osaketaz hitz egin beharko genuke, urtetik urtera aldatetako nabarmenegiak bait dira, eta zinearen interesari begiratu baino politikakerietan erortzen direlako Zinemaldiaren gaineko hainbat erabaki; dudarik gabe,*

gorabehera guzti horien gainetik egon behar luke Zinemaldiaren antolaketa osoak». Xabi Otero ere ez zaigu batere baikor azaldu.

Nortasunaren bila

Zinemaldia itxiko duen filmeari dagokionez, Istvan Szabo-ren *«Meeting venus»* izan da aukeratutakoa. Datortzen 28an Donostian izango da Glenn Close aktorea, *«Adiskidetasun arriskutsuak»* filmeko protagonista dena, hain zuzen ere.

Bestalde, 39. edizio honen honako epamahaikide

hauek izendatu ditu hurrengo Urrezko Maskorra aukeratzeko lanerako: Fernando Colomo (komedia espainiar berriaren sortzaileetarikoa), Xabier Elorriaga (euskal aktorea), Bodo Frundt (Coloniako Zinematokiaren sortzaileetarikoa), Paul Leduc (zinegile mexikarra), Janusz Morgenstern (Poloniako ekoizlea) eta Karen Shakhnazarov ('Kurier' mugimendu sovietarraren gidaria).

Azkenik, Zinemaldiaren ostean, Rudy Barnet-en jarraipena kinka larrian dagoela berriki Europan izandako iruzur salaketa dela eta. Guztiz airean gelditzen da, datozen urteota-

rako, lan talde osoaren finkapena, Zinemaldi zahar honen heldutasun mailak behin betirako nortasun propioa lor dezan. Eta hau lortu bitartean, Europa mailan arrakastatsua izateko, beharrezkoa izango du interes politikoak baztertu eta lan taldeek —hala nola filme-aukeraketa, kanpo-harremetan eta marketinaz arduratzen diren taldeak— urte osoan lanean iharduteko aukera izatea eta erakundeen babesa iraunkorra izatea.

Patxi Sarriegi

Ritxi Lizartza

«The great day at the beach» («Egun eder bat hondartzan») zizenburua daraman filmearen eskema.

Irailaren 22an egingo zaio Mattin Treku bertsolariari omenaldia

Irria beti maite zuen bertsolaria

Mattin bertsolaria 1981eko uztailaren 22an zendu zen. Urtemuga hori kari, Bertsularien Lagunak elkarteak, Ahetzeko Herriko Etxearen babesean eta Euskal Kultur Erakundea tarte delarik, ekintza frango antolatu du Ahetzen haren oroimenez: Oroitarri bat jarria izanen da bertako plaza ondoan, «Irriaren giltza» liburua argitaratuko da eta ohizko hitzaldi, erakusketa eta omenaldi egun nagusiak osatuko dute asteburua. Maddi bere emazte zenarekin, «Mattin nere gizona» liburuaren egilearekin hain zuzen, izan gara honen figura aztertzen.

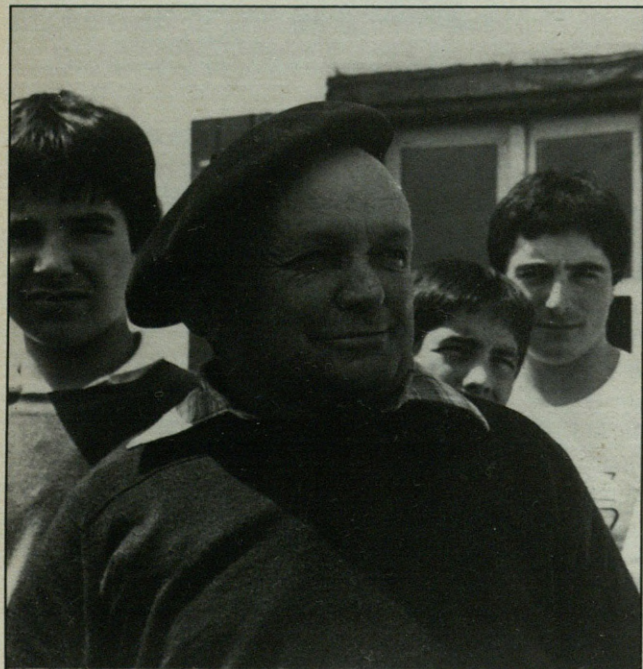
«Irriaren Giltza» liburua berrian agertuko diren bertsoak, Mixel Lekuonak bildu ditu, eta gero, lagun ezberdinek bere oroimenez eman dituzte. Enekin basten da. Aranalde, Itzaina, Emile Larre eta Haritxelhar ere bere gainean mintzo dira».

Larderia handikoa ematen du andre honek. Joan-dako egun latzek gogor zigortu badute ere, oraino kuraia fermuki azalarazten du. Berriz ere garai bateko gogorapenak, «oso maite izandut bertsolaritza, bertako segitu nituen bertso saioak eta loriatzen nintzen. Bertsolari baten emazte nintzen, benekien zer zen hura. Pestak zirela, parranda han hemenka, baina neretzat berdin zen. Hobeto oraino parrandan eta borrela ikustea, zeren eta, munduan bizi bat da, eta bertsolari batek bebar

ORAINGO artega eta datozen egunetako bizikizunak nahiz iragan urteetako oroitzapenak somatzen dira Mulieneako paretartean. Maddik berak, urratu du isiltasuna, «hamar urteek gogoratzen didate haren hiltzea eta berriz eraberrituko dela dudarik gabe, egun horretan, irailaren 22an; eta nere buruan badut uste, berriz agertuko den».

Oroipenak berriz gure gogoetara. Bi bertso liburuak idatziak utzi zituen Mattinek: «Ahal dena» eta «Etxe xokotik kantari». Bigarren hau ez zuen berak ezagutu, «gina zen liburua, baina ebortze egunean inprimatua da. Berak ez du ikusia». Bizirik baitiztan mintzo da Maddi,

■ Bi bertso liburu idatziak utzi zituen Mattinek: «Ahal dena» eta «Etxe xokotik kantari» ●

«Irriaren giltza» liburua aurkeztuko da omenaldi egunean. (Argazkia: Loubet)

du parrandan bizi ere». Kitzikatu diot eta segituan, «ez, ez naiz bertsolaria. Idatzi bai, idatzi dut zenbait. Gutti. Maite ditut bertsoak eta bertsolariak, baina, bertsotan egiteko ez naiz kapable».

Mattin bertsolaria eta gizona aipatzea irria aipatzea da. Xalbador bere lagun bertsolaria berriz aipatzea, odolaren mintzoa. «Haiek bat egiten zuten. Bat umorean baldin bazen, bestea ere bortxatua zen umorean egoitea. Eta, txarrean baldin baziren, egun txarra pasatua edo horrela, zernahi gauza erraten zioten elkarri. Biak umore onekoak ziren, baina Xalbador amodiozko bertsoak ematen zituen bereziki, eta gurea berriz kitzikatzailea zen. Bere sentimenduzko bertsoek, behar zuten irria agertarazi».

Bertsolari guztiak maite

Hegoalderako bidaiak gogoratu ditugu oraingoan... «Nik hango jendea oso maitatu dut, jende ainitz etortzen zen gure etxerat. Berak esaten zuen, 'nik ene lagun hoberenak beste aldean ditut'. Bertsolari denak maite zituen. 'Nahi duzu horrekin, edo horrelakoekin joan bertso-tan?', galdetzen zioten. Denak frogatzea maite zuen». Maddik liburua bere oroitzapenez egin zuen, «Aita Zabala etorri zen eta hasi zitzaidan haren istorioez galdezka. Eta kuxean eman zidaten errepostua. 'Zu kapable zinteko liburu bat egiteko'. Nola ez bait nuen egundaino batere egina, frogatu nahi ninduten, eta horrela egin nuen liburu tipia, 'Ma-

Daniel Landart, Euskal Kultur Erakundekoa

«Publikoa aldatu egin da»

ARGIA. Mattin, irriaren erregea?

DANIEL LANDART. Iparraldean behintzat, Mattin zutitzen zelarik bertso bat kantatzeko, bere gorputzak, bere kurrizkeko manerak, hori guztiak jadanik piska bat irria sortarazten zuen. Horretan uste dut teatro-lari lana ere landu zuela. Baina, bere bertsoetan gai serioak irriarekin itzulikatzen zituen baita ere. Nahiz eta denok badakigun arriskugarria izan daitekeela eta batzuetan, urrunegi joan zela.

A. Hil ote da bertsolaritza Iparraldean Mattin eta Xalbador joan ondotik?

D.L. Ez dut batere uste. Baditugu oraindik bertsolariak, eta izanen ere. Xalbadorren liburuak, bereziki, irakurtzen ditugularik, harrituak gelditzen gara; baina ez pentsa hasierako Xalbador bertsolaria, azken urteetako bera zenik. Eta gure beste bertsolarietan, ez dut izenik emanen, badira ere onak.

Orokorki hartuz, bai

Iparraldean eta bereziki Hegoaldean, azken urteetan, bertsolariak urrats handiak egin ditu. Gaurko bertsolariak, aurrekoekin konparatuz hobeak direla uste dut.

Publikoa gainera aldatu egin da. Publikoak biziki kasu gehiago egiten dio bertsolariak esandakoari. Hortakotz, gaur egun bertsolari izatea askoz ere zailagoa da, duela zenbait urte baino.

A. Mattinek ez zuen maite bertsoak idaztea, zergatik?

D.L. Lehendabizi, lan zaila izaten delako. Hala ere, «Etxe xokotik dantzari» liburuan, bertso politikak badira. Konparatzen ba-

dugu «Ahal dena» bere lehen liburuarekin, han hemenka kantatu bertsoak, Aita Zabalak liburrura aldatuak; azkene-koak hobeak dira, hots, idatzitakoak. Eta bigarrenean idatzia dira, kantatuak baino.

A. Pastoral bat idatziko ote da inoiz, Mattinen gainean?

D.L. Nork erranen zuen bat izango zela, Xalbadorrez?

A. Zer diozu omenaldiaz, tenorean heldu zaio?

D.L. Beti kasu egin behar zaio omenaldi hitzari. Hala ere iruditzen zait hamar urteren buruan, Mattinen ohorez egun batzu muntatzea aberasgarri dela; ez atzera begiratzeko, duela hamar urtekoari atxikitze baina. Gauzak poliki egiten badira, bai mintzaldi, bai erakusketa, bai harri baten lantzea... Eskultore batek hilabeteak pasatu ditu lan txukun bat prestatzen, Herriko Etxeak baratze bat eskainiko dio harri horri, liburu bat agertuko da bestalde. Beraz omenaldi hori aberasgarria da kulturarako. Omenaldiek hori izan behar dute.

ttin, nere gizona».

Idazte kontuetaz ihardun gara jarraian. Lau liburuska atera bait dira Mulieneako txoko honetatik... eta Mattinek idazteko grinarik ba ote zuen galdetzen diogunean, «ez, ez zuen sekula izan bertzeak baino gehiago, eta, beti bere neurrian nahi zuen gelditu. Eta horretarako, beti egiten zuen: 'Hi lebena haiz, baina nik badakit bederen ez naizela

azkena agertuko'. Eta horretan gelditzen zen, berdin bertso saioetan edo txapelketetan. Ez zuen bururik hausten, bazekien ez zela kapable eta uzten zituen besteak grinatzen».

Maddiri beha, bere eleak entzunez, Mattin ezagutu izan ez dugunok, bere burua osotasunean onartzen zuen gizona imajinatzen dugu. Berezkoa eta barrubarruan zeukan bertsolari-

tza, eta naturalki bizitzen zuen. «Hark maite zuen jendea jostatzea. Ikusten bazuen jendea irriarazten zuela, kontent etortzen zen etxerat. Berak nabikoa zuen, bertsoa kantatu heldu zitzaion gisan, eta segidan jendea gustora sentitzen bazuen, bera gusto-rago».

Hamar urte joan dira Mattin hil zenetik. Baita fite pasatu ere Mulieneko bizi-

«Nik ene lagun
hoberenak
beste aldean
ditut», erraten
zuen Mattinek.

Txomin Ezponda, bertsolaria

«Sentimenduak agertzeko manera zuen»

ARGIA. *Nolakoa zen Mattin gizona, bertsotan agertzen zen gisan?*

TXOMIN EZPONDA. Ezagutu dudan Mattin, irria maite zuen beti. Irria edozein lekutara eramaten zuen, nahi zuen jendea bere inguruan barrez, ikusi. Eta bizitzan ere alai izan zen.

A. *Irriarazteko bertso-lari baino ez ote zen Mattin?*

T.E. Beno, badakizu Mattinek eta bertzek ere, norbaitek nahi badu irria eginarazi, behar du norbaitez burla egin edo arrisku bat hartu. Mattinek arrisku hori hartzen zuen. Bere burua jartzen zuen agerian, honen gainean kantatzen bait zituen bertsoak. Eta hori da zaila. Irria, sentimenduak agertzeko manera zuen.

A. *Mattin egun biziz gero, lekuri izango ote*

zuen? Bere bertso moldeak, alegia?

T.E. Neri ez zait gustatzen konparaziorik egitea. Baina uste dut egun bizi izanda, hainbatetaraino maite zuen bertsolaritza alde batetik, eta hain zen gizon argia, ezen aldatu behar bazen zerbait bere lan moldean edo, eginen zuela. Hark bazekien gazteen artean sartzen, zaharren artean bezala.

A. *Entzule falta du bertsolariak Iparraldean?*

T.E. Ez dut uste. Euskara galduz doa, eta entzulea galdu da. Gure sehaskak ziren baserriak hustu dira. Hizkuntza aldetik, baserri guttiago eta hizkuntza guttiago. Egia, entzule ezberdina da gaur, baina dagoena iruditzen zaigu, bertsoa hobeki ulertzen duela. Entzule kopuru gutxiago, baina, kalitatea hobeagoa.

A. *Zer diozu omenaldiaz?*

T.E. Hamar urte laster doaz. Egitekotan, ene us-tez egin behar da bizi delarik, eta Mattinek ukan zuen. Oraingoa ez da baitezpada omenaldia, Oroitarri bat ezartzea da. Harri koskor horretan, lehendik ezagutzen dugunok gogoratuko dugu Mattin eta ondokoek ezagutuko dute gehiago, eta galdetuko dute Mattin nor zen. Molde horretara bizirik egoten da.

lagunen esanetan. Iragan eta etorkizuna atzetan, orainak une egonkorra eta iraunkorra behar du izan inora joatekotan. «Monumentoa egitekoa diote eta pozik. Egiten badute, egun on bat pasatuko da darik gabe, denak elkarrekin. Uste dut jendea aintz helduko dela».

Atzera egin dugu berri

oharkabeen. Maddik iragana oroitzea maite du orok gainetik, lehenengo egunak ditu gogoan, ezabaezina eta Mattinek bertsolaritzaz zer ekarri dion galdetzen diogunean, «bera bertsotan hasi zenean gutti ziren hemen bertsolaritzan. Baina jendea euskaraz aintz gehiago mintzo zen. Orain gazteria ez da mintzo. Bertso saioak egiten zirenean, jendea biltzen zen eta berriek entzunez zerbait gogoratzen zitzairen. Bertsolari bat zerbait bazela. Bertsolariak beti euskaraz mintzo ziren eta mintzo zirelakoan, zerbait bazela izpirituan, jendea maite zituen».

Egun ez da hori gertatzen. «orain ari direnak aldi berri guttitan galdetuak dira. Gurea eta Xalbador ari zirelarik, astero-astero ibiltzen ziren. Oraingo bertsolariak, hemen ez dira aski galdetuak. Hemen txapelketa ez den bertso saio bat egiten denean berriz jendea ez da aintz biltzen. Gipuzkoa eta bertik heldu direnean zerbait bertsolari, handik heldu dira ere entzuleak. Bi al-

Maddi Treku, Gure Irratiko Ahetzeko berriemalea da.

deetako bertsolariak ari-
tzen dira ongi, baina gutti
dira bemengo entzuleak».

Ikastolak poliki azkartzen
ari direla eta hirian apurka
apurka, euskara pittin bat
gehiago sentitzen dela. Ez
du ageri oso baikorrik, mu-
zin egiten dit dzanpez: «Ez
dut girorik ikusten. Hau-
rrek ez dute euskara aski
bizitzen eta mintzatzen
bertsotan aritzeko. Gura-
soek berek eskas dute eus-
kara. Bere frantsesez
mintzatzen diete eta. Haur
batek ez badu euskara min-
tzatzen, ez du bertso bat
egiten abal».

Beste molde batez atera-
ko dira oraingoak agian,
Hegoaldean bertsolaritza
baseri mundutik hirira al-
datuz joan da emeki. Han
bizi deino, hemen ere biziko

da. Iraganekoa ere mito
bihurtzeak, oraingoa gu-
txiestea baino ez dakar.

Miarritzeko Poliklinikatik
etxean sartu berria. Erabat
zuzpertz gabea, hamar urte
joan arren, haren falta inoiz
ez bezala hatzeman duela,
aitortzen digu; egun berezi
hauen esperoan. «Denak
bezala. Laguna falta de-
nean izan dadin gisa guz-
tietakoa, pena izaten da.
Gainera bizitzeko ere, ha-
rekin nintzelarik, ez zen
triste behar izan. Beti
behar zen umorean. Bertso
bat kantatu bark, eta segi-
dan kantuz aritzen ginen bi
bozetan».

Orain bere semearekin
bizi da Maddi, «orain ere ez
naiz kexatzen abal, semea
bemen dut. Elkarrekin bizi
gara, ez bertsotako gisan

Hamar urte du etsi zirela
Gure Mattinen begiak
Bainanomena beti bizirik
Atxiki dio herriak
nola abantzi bere bertsuek
eginarazi irriak
orboitarazi ditzala denak
Abetzen orboit harriak

Izen ttipiaz Mattin ginduen
Bere izen' aldiz Treku
Haren ondoan ilunbea ta
tristura ziren debeku
Irriak eta bozkarioak
zuten aldiz ainitz leku
Bai nortasuna nolakoa zen
Berdin erakutsi dauku

XANPUN

baina etxerako gisan. Se-
mea entseiatu zen aurrean;
horren adineko haurrek
euskaraz bazekiten, baina
ez zuen lagunik berarekin
jarraitzeko. Ez zen nehor.
Gero Parisera joan zen, es-
kolarat, eta lekua galdu
zuen. Maite du kantatzea,
boza badu eta maite du
bai».

«Mattin nigarrez ikusi dut
bertsoak dira garai horreta-
koak hain zuzen ere, Xalba-
dorrek paratuak. Haren hi-
tzetan, ustez bihotz sendo-
ko gizona, negarrak gaindi-
tua.

Mattin, Harrieta izeneko
laborari etxean sortu zen.
Geroztik, bere gurasoek

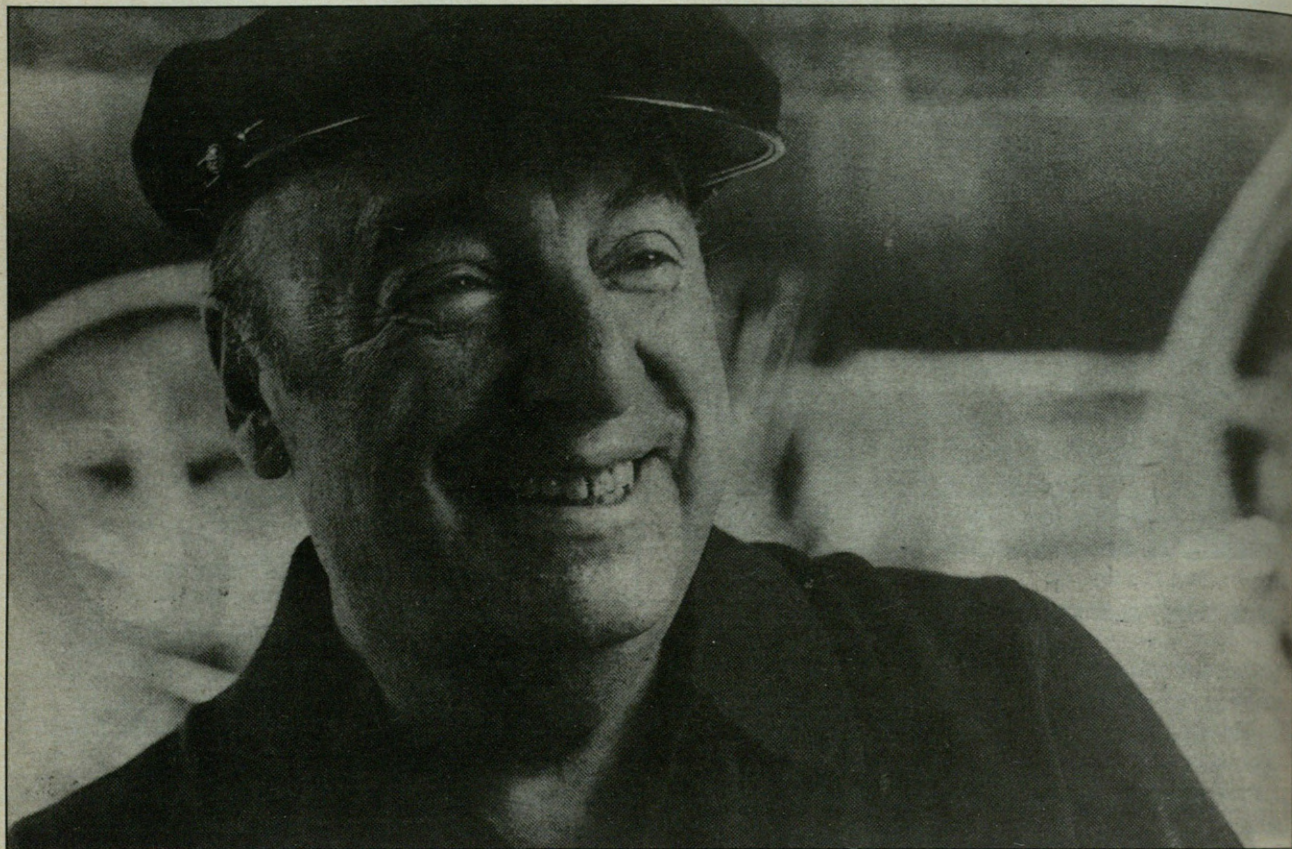
Mulienea erosi zuten. Etxal-
de ttipia. Haize errota izan-
go zen bestorduz hemen,
«Moulin» bait du izenaren
hastapena. Arbonatik jin
zen Maddi, hona esposatua,
baina Senperen sortua da.
«Hirugarren herria dut
Ahetze», adierazi digu po-
zarren.

Eguerdian agurtzen dugu
elkar. Udazkeneko larre
lurrinak sentitzen dira ja-
goitik. Baiona eta Donostia
arteko itsas hegiko zurrun-
biloak irentsi gaitu ziplo.
Iragana presentea beti ere.

Mikel Asurmendi

■ «Mattinek ikusten bazuen jendea
irriarazten zuela, kontent etortzen zen
etxerat» ●

MADDI TREKU

Losada argitaletxea: hondarretatik sortzea

Ezagutu du garai oparoagorik, ez da dudarik. Baina hondarratzekotan zegoen Juan José Fernandez Reguerak hartu zuenean. Harrez gero lehengo izena jaso nahian izan da nahikoa lan. Katalogoa sendotu eta berritu dute. Berrogei titulutik gora ateratzen ditu orain hilero.

GONZALO Losada Espasa Calpeko salmenta-buru zen Argentinan Espainiako Gerra Zibila biztu zenean. Editore independentea izatea erabaki zuen: «Espainiako txikizioak kultura hispaniar guztia birrintzea ekidin nahi nuen» —zioen. Etxea hipotekatu,

kotxea saldu... erresistentzia kultural izan nahi horretan sortu zen Losada argitaletxea. Kafka, Sartre edo Rilke gazteleraz eman zituen editoriala ez zegoen Espainian, Buenos Airesen baizik. Losadak eman zituen ezagutzera 27ko poetak.

1981ean hil zen Gonzalo Losada, 89 urte zituela. Semea eseri zen aitaren siloian. Baina zorrak eskua estu. 1989ean Juan José Reguerak erosten duenean, molokot jotzeaz zegoen. Orain berrogei titulu ateratzen ditu hileko. «Herri honetan kultura negozio ona dela erakutsi nahi dut, horregatik sartu naiz salta honetan» dio jabe berriak. Nerudaren «20 poemas de

amor» eta «Los versos del Capitán», Horacio Quiroga-ren ipuinak eta Alejandro Casonaren lanak omen dira garai berri honetako titulu-rik salduenak. Gazteek Oliveira Gironde bezalako poeta argentinarrek omen dituzte gogoko. Lehengoari eutsiz, diseinu eta formato berri bati ekin dio Losadak garai berri honetan. Katalogoko titulu agortuak inprimatu nahi ditu berriro. Ez omen dute egile inportanterik galdu loaroan.

■ «Espainiako txikizioak kultura hispaniar guztia birrintzea ekidin nahi nuen» ●

Baina Fdez. Regueraren asmoak ez dira argitale-txean amaitzen. Minizinea, kafetegia eta liburutegia bat batuko litzukeen lokala jarri gura du martxan. «Atzerri gutxi saltzen dugu oraindik —dio—, baina aukera ona da, editore argentinarrek hirurogeiko hamarkadak suposatu zuen lorealdia gogoan negarra jo eta jo ari badira ere». Orain dela hiru urte REI sortu zuen, Sare Editoriale Iberoamerikarra, Anaya taldekoa dena: «Espainia eta Europan telebistak, irratiak, kazetak eta sateliteak dituzten multimediak sortu zituzte. Antzera jokatu beharko dugu irau nahi baldin badugu behintzat».

J. M. Heritz

Frida Kahlo-ren koadro bat 108 miloi pezetetan

Gaur egun arte koadro hegoamerikar bategatik inoiz ordaindu den diru kopururik handiena ordaindu zen iragan maiatzean Christie's galerian Frida Kahloren «Autorretrato con el pelo suelto»-gatik. Orain «Autorretrato con bonito» izango da enkantean salduko dena, eta badirudi, bestearen markara iritsiko den jakiteke, miloi bat dolarretik gora egingo duela Kahloren porteta honek. Berrogeitamar urte zeramatzan inork haren berririk ez zuela orain Clelandeko etxe baten aurkitu duten arte.

Hamabost nobela Goncourt sarirako

Hondar aste honetan eman dira ezagutzera Parisen zein izango diren aurtengo edizioan Goncourt saria irabazteko aukera duten nobelak. Hamabost idazle dira lehian: Baptiste Marrey, Nicolas Bréhal, Patrick Carré, Michel Chaillou, Pierre Combescot, Raphaël Confiant, Claude Duneton, Dan Franck, Jean-Marie Lacleetine, Christiane Lesparre, Pierre Moustiers, Bernard Puech, François Salvaing, René Swennen eta Anne Wiazemsky. Bigarren hautaketa baten ostean azaroaren lauan jakingo da irabazlearen izena.

Bi superproduzio Colonen gainean

Bi izango dira Cristobal Colon gai hartuta datorren urtean ikusi ahal izango diren filmeak. V. Mendeurrenaren Batzordeak George Pan Cosmatos-en «Cristobal Colon, Aurkikuntza» bultzatzen duen bitartean Espainiako Kultura Ministeritzak berrehun milioerekin lagunduko dio Ridley Scott-en proiektuari, «Christopher Columbus»-i. Historiari loturik joan dadin Carlos Martínez Shaw historiagilea kontratatu du ministeritza espainiarrek.

T E I L A K

■ AEK-EGUNA URRIAREN 27-AN

AGURAINEN ospatuko da urriaren 27an aurtengo AEK-eguna. Edizio berri honetarako helduen euskalduntze eta alfabetatzean diharduen erakundeak aukeratu duen leloa 'Heldu euskarari' izan da. Honen bitartez, AEK-k euskarari eusteko dei orokorra egiteaz gain, helduek hizkuntzaren berreskurapenean duten funtsezko papera azpimarratu nahi du.

■ EUSKO IKASKUNTZEN NAZIOARTEKO ALDIZKARIAREN AZKEN ALEA KALEAN

EUSKO Ikaskuntzen Nazioarteko Aldizkariaren (RIEV) 36. zenbakia, aurtengo lehendabizikoa, argitaratu berri da. Azken ale honek lau atal nagusi ditu: Tribuna, Iruzkinak, Bibliografia eta Albisteak. Euskaraz, gaztelaniaz, frantsesez, ingelesez, katalanez edo gallegoz idatzitako artikulua agertzen dira atzerriko liburudenda nagusietan ere saltzen den aldizkari honetan.

■ AURKEZTU DA «LITERATURA SARIAK 1991»

EUSKALTZAINDIA eta Bilbao Bizkaia Kutxaren artean antolatzen diren euskal idazleentzako bereziki sorturiko bost sariak literatur mota guztietara zabaltzen dira. Sarien izenak Txomin Agirre —elaberria—, Toribio Alzaga —antzerkia—, Felipe Arrese y Beitia —olerkia—, Mikel Zarate —saioa— eta Resurreccion María Azkue —idazle gazteak— dira. Lehen lauak urriaren 31 baino lehen bidali behar dira eta Azkue izenekoaren sariak azaroaren 30ean banatuko dira. Sari guztiek hemendik aurrera urtero antolatuko dira.

■ TAUN TAUN MUNDUKO TXOTXONGILO JAIALDIRA

IRAILAREN 20tik 29ra, Frantziako Charlesville—Mézièresen hiru urtetan behin burutzen den Munduko Txotxongilo Jaialdiaren 9. edizio honetan Taun Taun talde bergarra arituko da. Jaialdia mundu osoan txotxongiloaren gainean egiten den nagusia da eta, off festibalean (librean) hartuko dute parte bergarrek.

F E R R A N A K E R R A N

«Gaur egun denok daukagu egunkari bat, bakarra, euskaraz idatzita. Eguneroko berriak, Eusbad eta munduko informazioa, euskaraz jasotzea posible da baina zoritxarrez jendeak «Euskaldunon Egunkaria-ren garrantzia ez du ikusten».

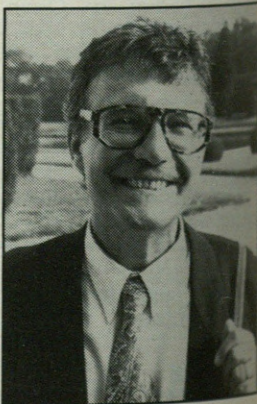
Juan Mari Larrarte.
Egin, 1991-IX-12.

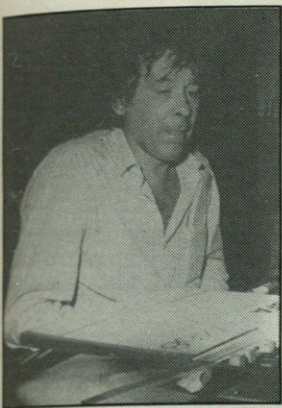
«Dantzak ikuskari bezala hartzen dira eta ez herriak parte hartzen duen dantza bezala. Jendearengana iristeko bidea aurkitu behar da, bide batez jendea bere dantzak mantentzeaz arduratadin».

Jose Maria Bastida.
El Mundo. 1991-IX-10.

«Idazle bat, ene ustez mintzairaren artisaua da, zebazki. Hitzak, irudiak, altzari bat zizelkatzen balitz bezala erabiltzen dira. Baina idaztea, zerbait grabea da: heriotzarekin edo heriotzaren ukatzearekin zerikusia dauka. Kreaio den guztia, idaztea, pintatzea, musika egitea, kreatzea, biltzearen alderantzizko zera da».

Michel Marty.
Euskaldunon Egunkaria, 1991-IX-10.

«Askok uste dute dinosauro bat naizela eta joan den asteke maionesa baino pasatuago nagoela. Ni baino dinosauriogoak dira Plácido Domingo, Caballé, eta beste bainbat, baina kontzertu antolatzaileek horiek dituzte nahiago gu baino. Horregatik emanaldiak geuk antolatzen ditugu, mugitu beharra daukagu, eta askotan sarerik gabe salto mortalak jo, duela gutxi Bartzelona Palaun eskaini ditugun bost emanaldietan bezala».

Paco Ibañez.
El Diario Vasco,
1991-IX-11.

«Zinemaldiak ez du berez ezer esan nahi. Baina informazioa sortzeko eta jendea zinemara joateko baliagarria baldin bada bide ona da».

Felix Rotaeta.
El Diario Vasco,
1991-IX-10.

«Rock and Rolla desagertzeko berandu dela uste dugu. Dagoeneko rock and rolla moda igarokorra zela uste zutenak rock and rolla baino igarokorrak direla garbi utzi dute».

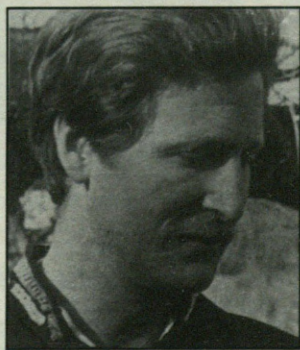
Liverpool taldea.
El Tubo, 24. zenbakia.

T X U T X U - M U T X U K A

KUKUBILTZO-K «MALINTXE MADARIKAZIOA» ESTREINATUKO DU URTARRILEAN

DONOSTIAKO azokan estreinatuko du Kukubiltzo antzerki taldeak 18 miloiko aurrekontua duen «Malintxe Madarikazioa» izeneko bere azken lana. 5. mendurrena datorren urtean ospatuko dela eta, gaiaren inguruan euren ikuspegia azaldu nahi izan dute Kukubiltzokoek orain arte egin duten obrarik handiean. «Malintxe Madarikazioa», Taun-Taun Bergarako txotxongilo taldearekin batera egindako koprodukzioa izango da.

N O R - N O R I - N O R K

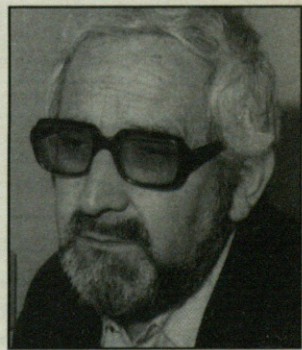
X. ELORRIAGA

izango da irailaren 19tik 28ra bitartean egingo den 39. Donostiako Nazioarteko Zinemaldiko epaimahaikide bat. Aktore eta zinegile euskaldunak hamazortzi pelikuletan eta telebistako arrakasta handiko zenbait serietan hartu du parte orain arte ●

P. PLAZAOLARI

eman diote Euskal Autonomi Elkarte Kultura eta Turismo ordezkaritza Gipuzkoan. Iragan astean izan zen prentsaurrekoan izendatu zuten Kultura eta Turismo lurralde ordezkar, Fisika Zientzietan lizentziatua den Plazaola ●

D. AMONDARAINEK

ez du perfilen legeak agintzen duen hizkuntz maila neurtzeko azterketa gainditu. Euskara teknikariek ez dute perfilen legeak agintzen duen esamina egin nahi, lanpostua eskuratzeko egin behar izan zuten azterketa gainditu zutelako ●

Bidaiak

Tibet, goimendietako tronu zintzilikatua

TIBETEZ hitz egitea mendiez eta Potalaz hitzegitea da, erlijioaz eta lamez, isolamenduaz eta iraganaz. Lurraldea 1950era arte isolaturik egon zen erabat, bere budismo berezian mugatuta eta bere botere

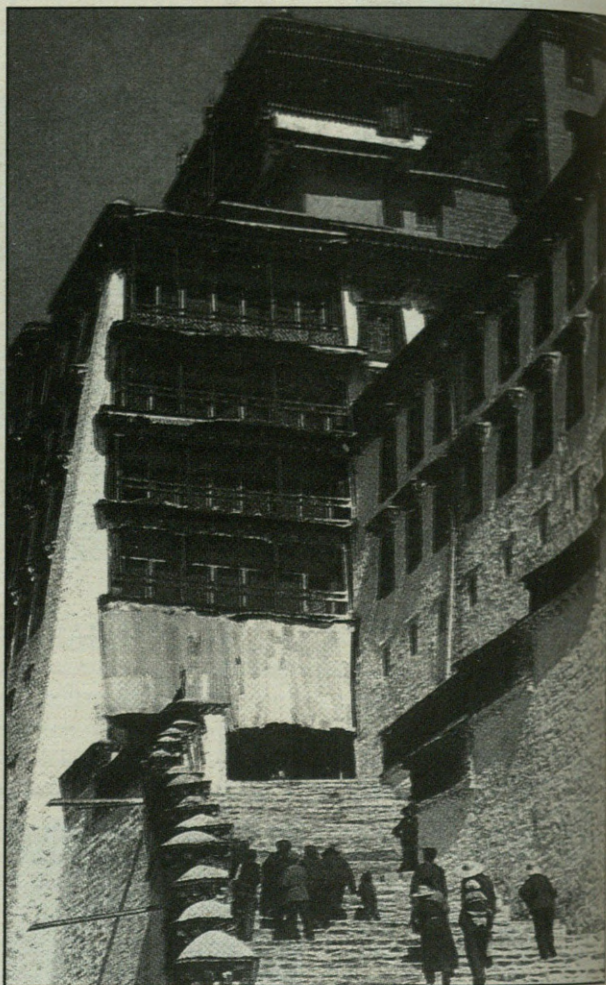
Txinarren inbasioaz geroztik gauzak asko aldatu dira Tibetean

teokratikoak zuzenduta. Honek eraman zuen Tibet munduko herririk erlijio-soena izatera batetik. Bestetik, egoerak bere horretan jarrai zezan kanpotarrek herrira ezin sartzeak herri isolatuena eta misterioitsuen bihurtu zuen.

Txinarren inbasioaz geroztik asko aldatu dira gau-

zak, eta iraultza kulturalak bultzatuta monastegiak txikitu zituzten eta mojeak hil. Hain zuzen ere oraintsu aritu dira berreraikitzen Drepung, Sera eta Gandenekoak, aurreko politika aldatuz. Lehenengoan garai batean hamar mila moje eta berrogei mila zerbitzari bizi ziren; egun dozena pare bat baino ez.

Lhasaren hiri zaharra, Jokhang, merkatu gune izateaz aparte prozesio leku ere bada. Bertara Tibet osoko jendea joaten da, eta herri honen desberdintasun eta kontrasteak ikus daitezke bertan: mendebalderantzako joerak dituztenak, nekazariak, norekin borrokatu ez dakiten gerlari herriak... Auzo hau Sontsan Gampo erregeak eraiki zuen bere budismoaren besarkatzea ospatzeko. Harrez gero botere sistema aldatu egingo zen Dalai-

Potala izeneko Dalai Lamaren jauregia.

Lamaren ('Jakituria Itsaso') eskuetan geratuaz.

Dalai-Lama hauen bizilekua Potala jauregia zen, Lhasatik gertu. Eta izan zela diogu, egun pertsonaia hau ihes eginda bait dago Tibetetik, eta bere itzulera da tibetarren errebeindikazio nagusienetako bat. Potala jauregia hiria kokaturik dagoen haranaren bazter gutietatik ikus daiteke, bere garaieragatik. Jauregi hau erabat berezia da, edozein ikuslek esango du. Horma

zabalak 117 metroz luzatzen dira gorantz, eta azken gela 400 metrotako garaiera dauka. Lurrikaren aurka paretan barnera urturiko kobrea bota zuten. Inbasioa ondorenetik bere mila gelak hautsaren azpian geratzen ari dira. Txinarentzat muso bat baino ez da, tibetarentzat sinbolo bat.

Gainontzekoan, izugarrizko zelaiak, haizeak astintzen dituen belar luzez estaliak, haranak eta mendiak, herriskak berauetatik

Jakin beharrekoak:

- Hiriburua: Lhasa.
- Garraioa: Bide egokiena hegazkinez. Egunero hegaldiak Chengdunetik. Autobusez ere egin daiteke.
- Bidaiaren kostoa: Joan etorria 190.000 pezeta inguru.
- Beharrezko agiriak: bisita sartzeko, txinar enbaxadara jo horretarako.
- Egonaldia: Hotel nagusienak garestiak eta txarrak dira, badira hotel txikiagoak zerbitzu gutxiarekin baina oso merkeak.

Ez dut nahi!

ZENBAT buruhauste izan ohi diren semealabek jan nahi ez dutela esaten dutenean! eta zenbat kezka alferrikako!

Hala ere kontuan hartu behar da askotan ez dela kapritxo hutsa izaten, zer-bait gaizki dabilenaren seinale izan daitekeela alegia.

Kasu horietan egokiena pediatarrengana jotzea da. Bada zer eginik hala ere etxean bertan: izan ere umeak dentizio garaian anorexia eduki lezake eta hortz sustraietan egon daiteke ez jan nahi izatearen arrazoia. Dena den kome-nigarria izango da beti ere otordu artean ez ezer jatea.

Jargartsua izanda ere, ez zaio sekula umeari senda-gairik eman behar mediku aginduz ez bada, bere ha-ziera normala oztopa deza-ke horrek eta.

ZIKULU SALTSETAN

Gazta koroa

Ohizkoa da jateko go-goaz sortarazteko gauza-txoak prestatzea eta das-tatzen hastea otordu au-rretik. Gure gaurko pro-posamena plater ezeza-gun bat osatzea izango da zuen janaldiak biribiltze-ko.

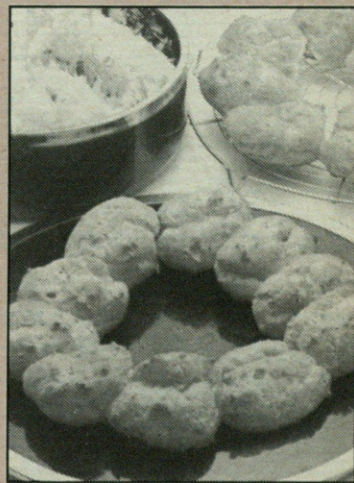
Osagaiak, gurina, ga-tza, gazta birrinak, irina, piperrautsa, eta arraultzak izango dira.

400 zentimetro kubiko ur, hau da, bi basokada, irakiten jarri behar dira gurina eta piperrautsa gehituaz. Berotzen hasten denean irina bota eta ira-kiten utzi, egurrezko goi-lare batekin eragin pasta eltzearen paretetara itsats ez dadin. Pazientzia han-

dia behar duen pla-tera da, gainean egotea exijitzen bait du, dena den emai-tza gustagarria da, eta merezi du esfor-tzuak.

Sutik kendu behar da ondoren, eta ge-ratzen den pastari arraultz pare bat edo hiru gehitu bata bes-tearen atzetik. Gero gazta birrindua bota, ondo nahastu eta itxaron pasta pausa dadin.

Gurinaz bandeja bat igurtzi eta goilarekadaka pasta honen gainean uz-ten joan, bata bestearen-gandik berezita zirkulu bat osatuaz. Lege zaha-

rreko labe batean ordu erdiz utzi egosten, eta be-raien bolumena handi-tzean elkartu egiten dire-nez koroa osatua geratu-ko da. Bero dagoela jarri behar da mahai gainean.

Zientzia

Ozeano galduaren bila

Zortzi estatutako zientzilariak munduko mendikatea handienera abiatu dira duela berrogeitamar milioi urte inguru oraingo Himalaia estali bide zuen ozeanoaren arrastoen bila. Bi hilabeteren buruan moluskuen fosilak eduki ditzakeen tonaerdia

mineral biltzea espero dute. Taldean mendizale profesionalak ere badira eta Katmandu-tik 500 kilometro iparraldera 3.000 eta 6.000 metroko altitudeetan Tibeteko mugatik gertu egingo dute lan. 1988.ean bidalitako lehen espedizioak itsas fosil handiak detektatu zituen.

Lurraren eboluzioaren lehen garaietan Thetys izeneko ozeanoa zegoen oraingo Himalaian (Thetys Okeanos-en emaztea zen

mitologia grekoan) eta duela 180 milioi urte inguru osatutako Laurasia eta Gondwana izeneko kontinenteak bereizten zituen.

ELHUYAR

Ekitaldiak

Antzerkia

Hazparneko kontu kontalariak

HAZPARNE inguruan burutuko den munduko herrietako ipuin kontalarien hirugarren festibala da «Hitza Pitz 91» deiturikoa. Koldo Ameztoik zuzentzen duen hau irailaren 24tik 28ra luzatuko da.

Aurtengo «Hitza Pitz» honetarako aurreko biak gaituztuko ditu, bai kontalari kopuruz,

inguruko Praline Gay, Périgord eskualdeko L'Honmond Périgord eta Gérard Potier. Bertan zuhaitza lematzat harturik gainera, erakusketa ugari izango dira. Alde batetik 15 artistak gai honi buruzko erakusketa egingo dute. Bestetik haurrek eginitako 30 marrazkidun liburu erraldoia ikusi ahal izango da.

«Hitza Pitz 91» guztioi zuzenduriko ekitaldia da, bertan denek izanen dute zerikusia, bai gaztetxoek bai helduek ere. Egitaraua hau da: hilaren 24ean, Barrozen, Sam Cannarozzi eta Heletan Praline Gay Pararen emanaldia izango da. 25ean, berriz, Donamartin Daniel eta L'Honmond eta Hamed Bouzzine arituko dira. 26an Koldo Ameztoik

'Hiru uhinak' ipuina kontatuko digu. Hilaren 27ko Agnes Chavanon-en lanaren ondoren, azkenik, Gerard Potier izango da larunbatean arituko dena.

bai iraupenez eta kalitatez, izan ere bederatzi izango dira bertara hurbilduko diren kontalariak: Hamed Bouzzine, Lyoneko Agnès Chavanon, Mediterraneo

«Hitza Pitz 91»ko bi ikastaro

● Hilaren 24etik 26ra «Ipuinak praktikatzeko» ikastaldia izango da. Agnès Chavanoren eskutik, animatzaile eta liburutegiko langileei zuzendua dago.

● «Artigintza asmatu eta antolaketa» izenekoa da Hazparnera hurbiltzen direnek aukeratu duten bigarren ikastaldia. Ikastaroa taulagaintako teknikariei zuzendua da.

Obra ugari Basauriko kaleetan

HILAREN 25etik 29a bitartean **Basauriko Nazioarteko Antzerki Festibalen VI. Edizioa** ospatuko da. Lehen aldiz kalea ikuskizun topaleku nagusi izango duela, antolatzaileek antzerki munduan ari direnen obrak ezagutaraztea eta jendea antzerkia ikusten ohitu dadin dute helburu nagusi.

Hilaren 13an, «**Atracciones La Estrella**» madrildarrek emango diote hasiera festibalarari, eta hurrengo egunean ere, txotxongilo obra bat eskainiko dute. 15ean «**Dardar**» taldeak «**Tesoro mio**» obra antzeztuko du. 20ean, berriz, eguerdiz eta kaleetan zehar, «**Trapuzaharra**» k

«**Occident Paradise**» obra egingo du; gaueko 9.30etan aldiz, «**Teatro Tarimal**» ek «**Canal TV T**» obra burutuko du.

Hilaren 25ean Cubako «**Kutunba**» taldea Arizgoitiko plazan eskainiko arituko da gaueko 21.00etan. 26an Colombiako «**Palo que sea**» taldea eta beraien «**Rompa Candela**» obraren txanda izango da, hauek ere Arizgoitiko plazan. 27an, gaueko 21.00etan eta Basauriko San Miguel erparantzan, «**Markeliño**» taldeak «**Argamedon**» obra eskainiko du. Hilaren 28an «**Natural theatre**» britaniarren eta «**Circ Perillos**» kalaluniarren eguna izango da.

● Hilaren 28an, 'Arabian Zehar' egitarauaren barruan, «**Pikor**» antzerki taldeak 'Nor da Dada' obra antzeztuko du Laudion. Herriko plazan izango da eguerdiko 12.45etan.

● Irailaren 28an, 'Euskarenen eguna' dela eta, «**Aus-**

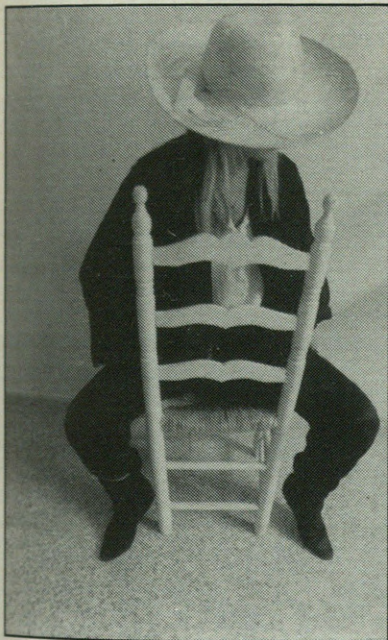
kalo» taldeak haurrentzako antzerkia eskainiko du Bakioko Urkiza Eskolan. Saioa arratsaldeko 16.30etan izango da. Egun berean eta herri bereko Zubiarralde Aretotetan, Bakioko ikastetxeak antzerki taldearen lana ikusi ahal izango da.

Artea

● Bizkaiko Gordexolako Kultur etxean «**Ertibil Bizkaia 91**» Bizkaiko Al-
dundiak antolaturiko era-
kusketa ibiltaria ikusgai da
egunotan hilaren bukaera
bitartean. Besteren artean,
honakook ditugu partaide:
Zaldua, Arbide eta Jaussi
pinturan, eta Elozegi, Olal-
de, eta Usunaga eskulturan.

● Iruñeko Pintzel Galerian
iraila bukaera bitartean **Ja-
vier Villareal, Javier
Idoatze, Angela More-
no, Teresa Izu, Xabier
Agirre** eta abarren lanak
dira ikusgai honako ordu-
tegiari: lanegunetan 10.00-
etatik 13.30etara eta 16.30-
etatik 20.00etara. Larunba-
tetan 10.00etatik 13.30etara.

Martuteneko espetxeko itzaletatik

GIPUZKOAKO Argaz-
kilarien Elkarteak antolatu-
rik argazki erakusketa zinez
interesgarria dugu egunotan
Martuteneko presondegiari
dauden emakume presoen
eskutik. Alde ezkutu asko
ukitzen dizkigute bertan
erakusten dituzten argaz-
kien bidez, eta denek giro
ezin hunkigarriagoaz bil-
tzen gaituzte.

Espetxeen mun-
dua hain zokora-
tuta nahi duten gi-
zarte honetan, be-
netan bikaina eta
guztiz txalogarria
Martutenetik buru-
tu duten saioa, ar-
tearen esparruan
eta argazkigintzan
zehatzago eman
duten pausoaren-
gatik. Ezin uka ar-
gia ikusi nahi due-
nak kasu honetan
lortu ez duenik, eta
era berean antola-
tzaile lanetan izan
den Kutxak eman
duen babesari. Ilun-
petik bidalitako

honelako lanen jarraipenik
sarriago desio genuke lerro
hauetatik, eta argia ikus de-
zatela oraingoan bezalako
maisutasunez.

Irailaren 30a bitartean
19.30etatik 21.30etara Do-
nostiako Paseo Berrian Ar-
gazkilarien Elkarteak duen
egoitzan dira ikusgai lan be-
netan ikusgarriak. Martute-
neko ilunpetik.

Bertsoak

● **Lazkao Txikik** hainbeste urtetako bertso jardunaren
ondoren **omenaldi hunkigarria jaso zuen** Beasainen
hilaren 15ean. Arrano elkarteak antolatuta, trikitilariak izan
ziren goizeko 11.30etan ekitaldiei hasiera eman zietenak.
Hortik aurrera, nola ez, hamaika bertso eta kontu aditu behar
izan zituen estatutaz txiki bezain bertsolari handi den
zaldibitarrak.

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxe: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

Musika

Indarrez!

EZPELETARA iristerako motorrak berotzen ibiliak ziren iada «Negu Gorriak»-ekoak Bilbo eta Hernaniko taberna pare batean erdi-isilka joaz. Hauetatik kanpo Herrerako kontzertua urrun samar geratu zen, eta hala ere patxada osoz atera ziren inolako arazorik eduki gabe aldeaz aurretik irabazia zuten entzulegoari aurpegian irribarra jartzeko.

Iparraldeko Bil-Txoko eta Ahaideak taldeek presoen alde antolaturiko kontzertu honi hasiera Pariseko «Dirty District»-ek eman zion. Freskotasun handiko taldea zela erakutsi zuen. Patxanga musika giroa berotzeko, ona gainera.

Gero atera ziren NG, eta hauen ikuskaria ez zetzan musikarengan bakarrik, efektuak bilatuak izan ziren entzumenarentzat aparte bistarentzat gozamina izan zedin kontzertua.

NGez asko idatzi eta esan izan da 'Gora Herria Tour' honen hasiera zela eta. Zalantzarik ez, produktua aurrez saltzen badakite baina gero musikan emaniko ondorioak ez du huts egiten, eta merezi du aurretik egiten den guzti horrek, bai diskoaren aldetik, eta zer esanik ez kontzertuari dagokionez.

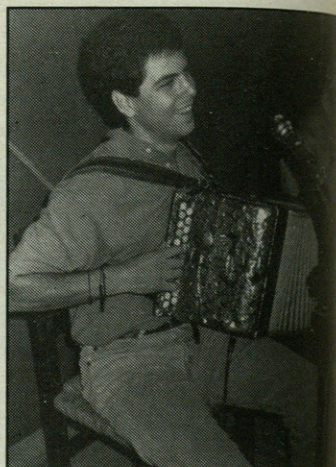
Kontzertu hau taldeak balio duenaren seinale da, freskotasuna eta indarra, plastikoa erabat pisatu ezin badira, bizitasun osoz datoz ikuslearengana. Hurrengo aukera ez galdu.

EÑAUT APAOLAZA

● Hilaren 28an **Kepa Junkera** trikitilariak Tolosako pilotalekuan ekitaldia izango du. Bere trikitixa berritzailea jendetza biltzeko erreklamo egokia da. Dudarik gabe giro eder bezain jatorra topatuko du bertara hurbiltzen denak.

● Irailaren 27rako Durangoko Iurretan kontzertua dago antolaturik. Bertan **Julio Kageta** eta **Hertzainak** taldeak arituko dira. Gaue-rako aurreikusirik, enparantzan egiteko asmoa dute antolatzaileek.

● Irailaren 21ean, larunbata, **Ruper Ordorika** eta **Mikel Laboa** k kantaldia eskeiniko dute Bergaran. Txantxikuarrak oraindik ez du bere 'Ez da posible' dis-

karen aurkezpena egin berri honetan, eta aukera proposa izango da egun horretakoa, are hobea aurkezpenera hau Laboaren itzaleko kantari batekin lagundua daterenean.

● Hilaren 29an, igandea, **Deacon Blue** talde rockeroa izango da Bilboko 'La Casilla' pabeloian.

● Hilaren 28an **Euskadiko Orkestra Sinfonikoak** entsaio ireki bat egingo du Donostian. Musika klasikoa atsegin dutenentzat okasio ederra da, beraz. Entsaioa Donostiako Miramón Pasealekuko 124. zenbakian izango da, eta goizeko 11.00etan hastekoak dira.

Erromeriak

Zinema

Ernio mendiko erromeria

USADIO zaharra dugu gipuzkoarren artean abuztuko azken igandean eta iraileko guztietan Ernio mendira igotzea bertako gurutze aurrean bilkura egi-

mires genezake, halanola Aralartik Aitzgorrira doana, eta Larrundik Durangalderainokoa.

Ohitura zaharra dugu mendigailurrean antolatzen

diren postuetan Ernioko zinta ezagunak erostea, usadio zaharrek diotenez erreuma gaitzaren sendatzeko. Ernio mendigailurreko zementuzko gurutzeraino abiatzen dira ibiltariak, beronen inguruan edo besoen gaintetik kolorezko zintak pasatzera. Horrela eginda, zintak bedeinkatuzat jotzen dira, soilik gurutzea

teko, eta Zelatungo zelaian ondoren ospatzen den erromeri alaian parte hartzea.

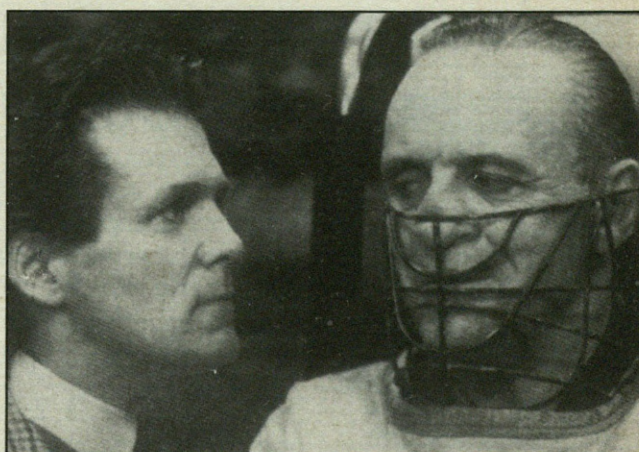
Ernioko erromeria, denboraren poderioz, urteroko zita bilakatu da

Ernio mendia Gipuzkoako bihotzean dago. 1.063 metrotako altuera du, eta bertatik sekulako paisaia

ikutzeagatik edo ingurutik pasatzeagatik.

Alderdi erlijiosoa bezain ezaguna da erromerian aurkitzen den festa giroa, eta are gehiago erromeriako fandango eta arin-arin ederrak. Ernio gailurretik itzuleran, Zelatungo zelaian trikitixa doinuak nagusi dira eta ibiltariak talde ugari osatzen dituzte akordeoi, pandero eta dultzaineroekin batera dantzan. Ernioko festa girora hurbildu nahi izanez gero oraindik baduzue aukerarik.

AITOR SARASOLA

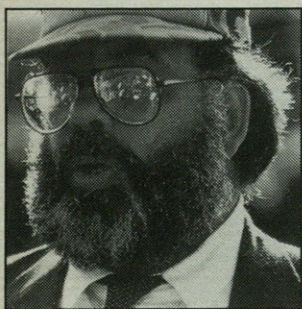
● Hego Euskal Herriko hiriburu guztietan dugu ikusgai Jonathan Demme zuzendariaren «**Arkumeen isiltasuna**» filmea. Intriga, beldurra eta suspentsea nahasten dituen lana, aurtien pantailaratuen artean hobenetarikoa omen da adituen ustez. Filmeak Thomas Harrisen liburua du oinarri.

T

elebista-Irratia

BOTOIA SAKATU AURRETIK

Viet Nameko erokeria

Osteguna 26

21.00etan, «Apocalypse Now».

Zuzendaria: Francis Ford Coppola.

Antzezleak: Marlon Brando, Robert Duval, Martin Sheen, Frederic Forrest.

Viet Nameko gerrari buruzko filmea, errodaian gas-taturiko milioi mordoak pantailetan behar bezalako ikuslego erantzuna izan

zuen. Kritikak ere gogotik agurtu zuen Coppolaren maisu lana. Bertan Viet Nameko doazen amerikar batzuen istorioa kontatzen da, hango oihanean ezkutaturik bizi den gradu handiko militar yanki bat aurkitu beharko dutenak. Gerraren biolentzia eta erokeriak berehala erakutsi die gazteei ohianaren berdez bel-dur izaten, etsaiak ez dau-den lekuan etsaiak ikusten, pizti basatien moduan euren buruak defendatzen. Giro oso lortuaz, erokeria nonahi eta momentu oro.

Hain zuzen ere, Donostiako Zinemaldiaren barruan, egunotan ikusi ahal izango da «Apocalipsis Now» filmearen errodaieri buruzko dokumentala. Telebistan filme ikusi eta ja-kinmina sortuz gero, hortxe duzue aukera.

● Irailak 25

21.00etan, Zine gaua:

«Axutariak»

Zuzendaria: Ridley Scott.

Antzezleak: Keith

Carradine, Harvey Keitel, Edward Fox.

Napoleonen garaian ko-katuriko filmea, Keith Carradine aktore ospetsua du zerrenda buru. Armand D'Hubert gazte ausart bat da, gertakizun arraro batzuen ondorioz Gabriel Ferraud izeneko batekin bururatu beharko duena. Berrinkuntza eskasak eskaintzen dituen filmea.

● Irailak 28

22.45etan, Udako Zine

gaua: «Dekameroia»

Zuzendaria: Pier Paolo

Pasolini. Antzezleak: Franco Citti, Ninetto Davoli, Angela Luca, Pier Paolo Pasolini.

Boccaccio idazle klasi-koaren izen bereko obran oinarritutako obra, XIV. mendeko errenazimentuko izpiritua isladatzen da bertan. Filme honetan osotasun bat osatzen duten istorio ezberdinak kontatzen zaizkigu, denak ere italiarraren testu originalak errespetatuz.

IKUSI BAIETZ

● Irailak 23 (astehelena), 16.50etan, **tenisa**. ATP tenis zirkuitoko partidu ikusgarrenen laburpenak.

● Irailak 24, asteartea, 14.20etan, «**Egonean Giro**». Joseba Agirretxeak aurkeztu eta Martxelo Otamendik zuzenduriko magazine berria.

● Irailaren 26an, osteguna, 15.45etan, «**Txandaka**». Umeak eta beraien jokaera bitxiak protagonista nagusi dituen programa.

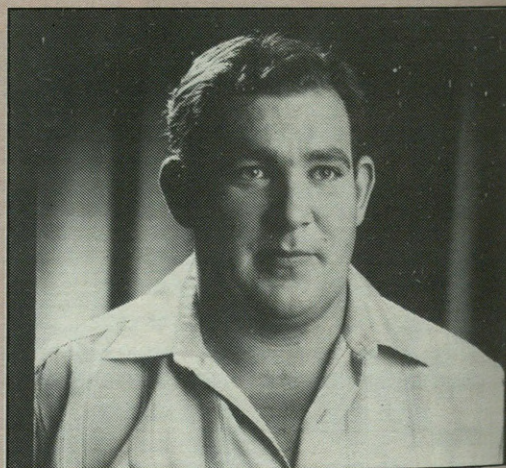
● Hilaren 27an, ostirala, 22.30etan, «**ETB kantxa**». Xabier Euzkitzek aurkeztu-

riko pelota saioa. Euskadiko zesta puntako txapelketa zuzen zuzenean.

● Irailak 28an, 19.40etan, **futbola**. Erreala eta At. Madriden arteko liga partidu

PLAZATIK LEIHORA

■ Urriaren 3an hasiko da Iñaki Perurena harrijasotzaile leitzarraren «**Herriko Plazan**» izeneko telebista saioa. Programak ordu t'erdiko iraupena izango du eta hogeitabederatzi aste inguruz emitituko da. Bertan herri ezberdinetako koadrilak elkarren arteko norgehiagokan arituko dira.

«Saio berri hau desafio handia da niretzat»

Dударик gabe, Joseba Agirretxe ETBko aurpegi ezagunenetako bat da. Hitz jario azkarrekoa, «Egunean Giro» saio berriaren aurkezlea berau izango da. Kamara jokoa erabat menderatua duen honek, bere azkeneko lan hau aurrera atera beharreko desafio modura hartu du.

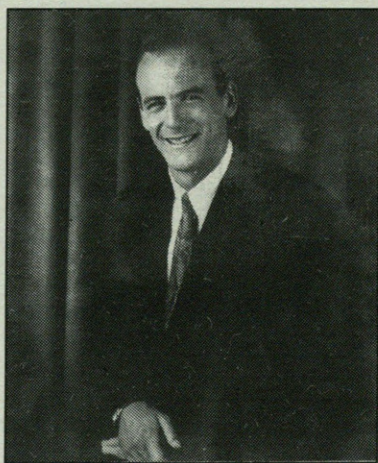
ARGIA. Zergatik uste duzu aukeratu zaituztela «Egunean Giro» magazina aurkezteko?

J. AGIRRETXE.

Ez dakit, baina badi-rudi gauza hauetarako aurpegia eta soltura behar direla eta hori esperientziaren bidez lortzen da. Nik urte asko daramatzat lanean, «Hitz eta Pitz» magazine laburra egin nuen, baita «Kalejira» saioa ere, eta irratian urtebetez magazine bat egin dut. Guzti honek esperientzia ematen du. Bestetik, ez dago ohituta dagoen jende askorik.

A. Zeintzuk izango dira magazine berriaren oinarriak?

J.A. Oinarria platoa da, bestalde munduko edozein magazineta dau den elkar hizketak, erreportaiak eta baita aholkulari moduko

berriketak ere. Gainera, «Riviera» telenobela eta lehiaketak ere izango dira. Bestetik Iparraldeko kronika eta flash informatiboa eskainiko ditugu. Asteazkenetan hiru emakumerekin batera eguneroko gai bati buruzko solasaldia izango da. Beste saioa kirola, kultura eta Euskal Herri eta nazioarteko politikaz mintzatuko diren lau aditurekin batera egingo dugu. «Txandaka» saioa ere

magazinaren barnean joango da, eta euskaraz argitaratzen diren aldizkariaren aurrerapen bat ere emango dugu azkenik.

A. Zer suposatuko du zuretzat horrelako magazine batean lan egiteak?

J.A. Alde batetik lan gehiago. Baina bestetik Euskal Herri mailako desafio handi bat suposatzen du niretzat, gustora egiten den desafio horietako bat da. Horrelako programa batean aritzeko gogoia nuen.

A. Zuen saioan telenobela bat ezarri duzue, zer deritzozu horri?

J.A. Telenobelak egiten ere jakin behar dela uste dut. Batzuetan oso erraza da telenobela gutxiestea, teknikoki gaizki egin da dagoelako eta abar... baina gaia kritikatzeko txorakeria bat iruditzen zait, pelikula askoren gai bera bait da, azken hauek ongi eginak daudenez ordea, jendea liluratutik geratzen da. Bestetik esan nahi nuke «Riviera» telenobela europear koprodukzio bat dela eta antz handiago duela telenobela iparramerikarrekin hegoalamerikarrekin baino.

IKUSITAKOAK

IKUSITA

Historia

Ez da ez gauza gutxi gertatu amaitzeaz dagoen uda bero honetan. Garai batean uda partean ezer gutxi gertatzen zela eta hainbat udako suge asmatzen zituzten komunikabideek eurekiko jendearen arreta piztu eta mantentzearen. Azken urteotan ez dute horren beharrik izan. Hain nahasirik dagoen errealitate politiko honekin nahikoa gai izan dute orrialdeak eta pantailak betetzeko, sugeak asmatzeari jo gabe. Informazio bideen jokaera, ordea, orduan bezalakotxeak izan da. Solidarioki, artekarik gabe, sakondu gabe ikuspegi sinple berbera eskaini digute gertatutakoetaz. Horrela, Sobietar Batasunean CNN kate iparramerikarrari hainbeste gustatzen zaion leitsin iraultza herritar eta demokratikoaren aitzindari dugu. Jugoslavian II Mundu Gerratik hona ez da ezer gertatu eta, itxuraz, Tito ez zen esistitu. Orain Cubari tokatzen zaio. Sobietar Batasunak urte askotan luzaturiko laguntzarik gabe geratu ondoren izugarritzko larrialdiak igaro beharko omen dituzte. Inor gutxi aipatzen du Estatu Batuek cubatarrei jasan arazten dien blokeoa.

Fukuyamak historiaren amaiera aldarrikatu du. Gure kazetariak hala sinestu eta historia liburuak apaletatik atera eta zaborretara bota dituzte.

AITZIBER YARZA

PATXI AZPILLAGA

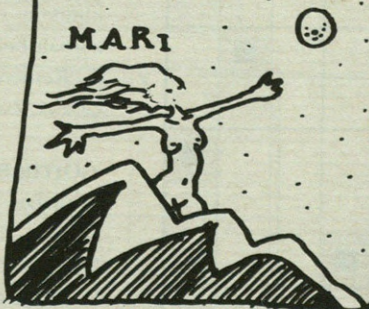
Hastapenetako
gizarteak
emaztekiaren
ingurua eratzen
bide ziren...

...Bera
baitzen
biziaren
izkutyak
ezagutzen
zituena.

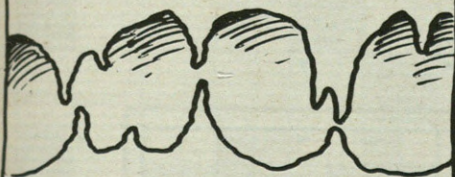
Hortaz, lehengo
jinkoak ere
emakak ohi ziren:
AMA LUR ta
bere alabak,
hots, ILARGIA
eta IZARRAK.

...Eta Eguzkia
lurrarzpian sartu
orduko, zulo-
etatik ateratzen
omen ziren
AIDAKOAK
gure mundura

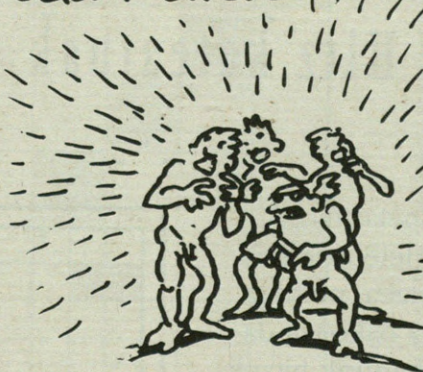

Pasabide hoiek, Lezoak
ta Iturriak, leku
sakratuak ziren,
jinkosaren Amasabela

HARPEKO SAINDUA, ANGILUITURRI

Gizonezkoak
Emakumeen
beldur ziren

Eta Izadiari
aurre egiteko,
kultura
asmatu zuten,
eta baita
indar kolpea
eman ere.

Mixterio eta senaren
lekuan Arrazoia
ezarri zuten;
eta jabegoak
lehengo Komunitaris-
moa hautsi zuten

PREMUA emanen
didan NERE andrea
duzu hau

Aurrerapena
ta lehiaketa,
Gerra ta
Kolonizazio-
rako
eskubidea
aldarrikatu
zitu zuten

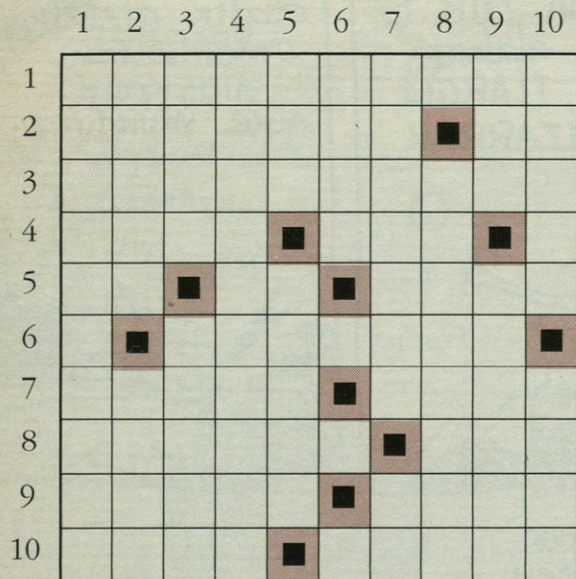
Eta arrek asmatu-
riko
jinkoa ere arra izan
zen: JAUNGOIKOA.
Zuhaitza zuten bi
munduen tartekari,
druidek gurtzen zutena

GIZAZURIAREN DESOREKA
NATURA / KULTURA

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN : 1.- Erakunde politiko bateko partaidea. 2.- Eragina du. Kontsonante bikoitza. 3.- Erakutsiko naukek, erakutsiko nauk. 4.- Merezi du. Neka. Uranioaren sinbolo kimikoa. 5.- Indioaren sinbolo kimikoa. Gipuzkoako autoen matrikulan horrelako zerbait behar luke. Giroa. 6.- Azkenekoa. Heldu da. 7.- Kemen. Oldar. 8.- Usain on. Izan euskaldun! 9.- Gozoa. Zuhaitz mota. 10.- Auzo, hitz elkarketan. Ariz.

GOITIK BEHERA : 1.- Mendigoizalea. 2.- Mantendu. Daukazu. 3.- Atzizkia. Bost. 4.- Igogarria. 5.- Nondik atzizkia. Burutapen. 6.- Aldrebesa. Lehen bokala. Nitrogenoaren sinbolo kimikoa. Bokala. 7.- Neskati-la. Likido mota. 8.- Kontsonantea. Kirol egile. 9.- Baita ere. Eremu lau eta zelaia. 10.- Uztaia. "... eta Jarrai", Euskaltzaindiaren lema.

Hitz kateatuak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

9 letra

ARAMAIOAR
ISKANBILA

7 letra

ARRABAK
AILARAK

6 letra

ARTEKA
ATEKAK
BIARNO
DIOTSO
ENBATA

ERABAT
FINKOA
GARAIA
HOTELA
IGARRI
IRAKUR
TXOLIN

5 letra

ALASA
EDANA
ZAINA
ZORNE

4 letra

ARRO
IBAR
LAOS
SEUL
SORO
TORI
ZAIN
ZELA

3 letra

AIA
ALU
AZA
DUN

DUT
GAI
GIN
GOI
HAR
IAZ
IGO
IHI

IRA
KAI
KIN
LOA
LOR
NAU
NOA
OKA

OLA
ONA
RAI
SAI
SUA
TAO
TAR
UKO

ERANTZUN zenbakidunak bete ondoan, pasa ezazu letra bakoitza dagokion goiko taulara eta grabatuan ageri den pertsonaiaren izena, Asteasun sortu eta bizi izan zen bertsolari handi baten izena alegia, ageriko zaizu.

	1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11

		Beri ▼	Lakar ▼	Ez zikin ▼		
		Denbora tarteak ▼	Moldiz- tegi makina ▼	3	Du	Zeinuka ▼
Itataga- ma ▼	Begi, hitz elkar. ▼	Jostun tresna ▶				
Garaziko herria	Ilundu	Italiako telebista				6
▶	▼	▼		▼		
	2					
Sasoi ▶				Atzizkia ▶		
Gari			5	Zinka		
		Herri nafarra ▶		▼	Uraniaa ▶	
9		Bokalak	10		Langa	
Bete ▶	▼	Zango zati ▶			Nor plurala ▶	▼
365 egun		... eman, etsi			Zeruko ur	
▶		▼	Fosforoa ▶	Juntagai- lua ▶	▼	
	7		Lehen bokala	1	"Garra	
Jainko egyptiar	▶	Irakaslea ▶	▼	▼		
Edukiera neurri		R bikoitza				Iridioa
▶	▼		Laster ▶			▼
4			Bokal		8	
Neka ▶			▼	Aiako ▶		
					11	

— Hieroglifiko —

S A

B

Non zeraman liburua?

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzegrama

			S	E	R	A	F	I	N
			B	A	R	O	J	A	
			●	M	●	A	●	A	●
			S	A	L	B	A	T	U
●	F	●	M	●	S	O	I	L	A
B	I	S	I	G	O	D	O	A	K
●	L	I	R	I	K	O	A	●	A
D	O	●	A	D	I	S	K	I	D
●	L	E	G	A	S	A	●	S	E
Z	O	L	A	●	T	R	A	T	U
●	G	E	R	L	A	R	I	A	●
J	O	A	R	E	●	A	R	N	O
●	A	K	I	●	A	K	E	T	Z

EZKER ESKUIN: 1.-Belauntzia, 2.- Izardia, Br.
3.- Zartaki, Era. 4.- Kirolariak, 5.- Anoa, Ra. Ti.
6.- Ia. Klabe, L. 7.- K. o. Aguta, 8.- Oina, Utrla.
9.- Antuta, Ase. 10.- Kalea, Onak.
GOTTIK BEHERA: 1.- Bizkaitakoak, 2.- Ezaina.
Ira. 3.- Lerro, Onil. 4.- Artoak, Ate. 5.- Udal, La.
Ua. 6.- Nikaragua, 7.- Ta. Rabat, O. 8.- Z. Ei.
Etzan, 9.- Irrat, Aisa. 10.- Arakil, AEK.

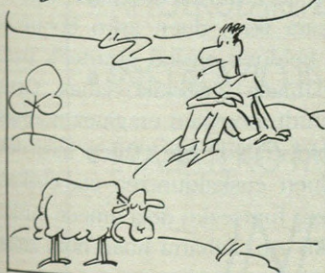
Hieroglifikoa: Zetazkoa

A	L	A	B	A	K	E	S	E	G	I	A
A	L	A	B	A	I	O	R	R	I	A	
A	L	A	I	A	K	L	A	R	R	I	A
B	A	R	T	A	T	E	D	A			
E	R	O	K	I	R	O	L	E	Z	A	
R	A	Z	A	A	A	M	A	L	I		
T	E	T	E	K	I	N	A				
Z	A	N	E	E	D	O	A	S			
A	H	I	A	S	T	A	S	I	A	K	O
L	O	T	I	O	S	O	Z	U	R	A	
E	R	A	K	A	R	I	Z	A	R	A	K
E	T	A	R			F	E	R	T	A	I
I	K	U	S	I	A	E	R	T	A	I	N

Hitz
Kateatuak

KAKU

AZKENENGO ALDAKETEKIN
ORAINDIK OKERRAGO
DAGO CUBA...

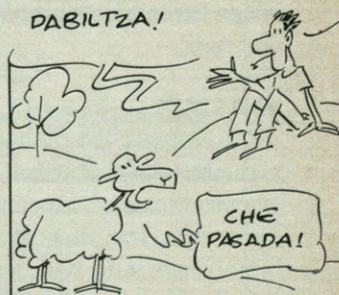
EEBB-ETAN HERBESTERA-
TUAK DAUDEN GUBARRAK,
HORIEK BAI DIRELA BENE
TAKO GUBARRAK!

210R?

HORIXE, BETI "CUBA NO!"
"CUBA NO!" ESATEN
DABILTZA!

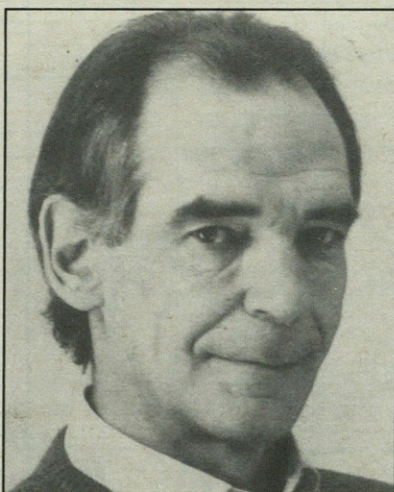
CHE
PASAD.

Euskaldun jaioa, nora hoo?

HARRIGARRIA baina haizea ere, ia beti kontra izan duguna, alde jarri zaigu euskaldunoi oraingo honetan. Estatu gabeko naziook poparean dugu, marinelek esango luke ten moduan, haize guztiak ez badira ere, behintzat Ekialdetik, Soviet Batasuneko Estatutik, Europan zehar indartsu jotzen hasi den haizea. Eta abagune honek, ezkutuan zeuden jarrera eta deklarazio asko atera ditu azalera. Hala ere, euskararekiko pentsamendurik apenas atera duen oraindino. Badu, izan, hango aldaketa honek zer esanik euskararekiko eta, zehazkiago, euskaldun jaio ginenonganako.

Aurtengo irailean, aipatu fenomeno meteorologikoak lagunduta, jaiotzatiko euskaldun askok egin dezake, aurreragoko beste irail batzutan euskaldun mordo batek egindakoaren antzeko gogoeta, haiek hartutako erabakia hartzeko: euskara landu behin betikoz euskaldun oso izateko, bizitzari maila guztietan nork bere hizkuntzan erantzuteko, euskaraz bizitzeko moduko gizartea egiteko. Ezin ukatu zaiela hau egin dutenei etorkizunaren ikuspenik eta are gutxiago beren identitatearekiko koherentziarik.

HAIZE modernoan arabera, badirudi euskarak gero eta bide gehiago eskainiko duela datorren gizartean. Honen susmoa eta esperantza, dudarik ez egin, izan du euskara lantzen buru-belarri sartu izan denak. Baze-kien, hori bai, kostatuko zela. Eta de-

ALBERTO GABIKAGOGASKOA

AEKko kidea

nok jakin behar dugu hori, goardia goian mantenduz. Baina etorkizunak horrantz apuntatzen du eta gero eta argiago ageri da euskara landu eta erabiltzeko asmoa hartu zutenek oker ez zeudela. Askok bagara, berriz, bide beretik abiatzen garenak, askoz lehenago lortuko dugu herririk gehienek eskutan dute helburu arrunt bezain guretzako zail hau.

Baina, honez gain, beren herri hizkeraren ederra estimatuz eta berau oinarritzat hartuta, maila guztietan euskaldun bizitzeko prestatu direnak, ekologia sen handia izan dute. Sintonia handia izan dute hain inportante den ekosistemarekin. Eta ekosistemetikiko sentiberatasuna hizkuntzara ere luzatu dute. Ez al da, izan ere, gizakia eta berak naturarekiko harremanetan sortutako hizkuntza

naturaren eta ekosistemen barruko elementua? Animalien, landareen, ingurugiroaren alde jokatzeko merezi duenez, ez gutxiago galtzeko eta gaixorik ditugun hizkuntzen alde zerbait egiteak. Euskaldunberria uztartu bada, jaiotzatiko euskalduna eguzkiak da. Bera dago hizkuntzaren alderdi dinamikoetan, herri hizkeran, errotuta. Funtsezko da berezko hizkuntza ekarpena hizkuntz ekologiarako hizkuntzalaritzaren arabera.

Euskaldun ez denak bereak eta aurretik to beltzarenak egin behar dituzten euskararen menderatzeko. Hunkigarri gertatu behar zaigu euskaldunoi —niri hark gertatu zait beti— haien jokabide gure ahalegina ezingo da inoiz konparatu haienarekin. Edozein modutan ere, euskaldunberria zein euskaldun zahar landua ardatz da umeekin egin behar den lan garrantzitsua, efikaziaz egitekotan. Administrazioa ko kargu altuek publikoan esan izan dute, nagusien belaunaldi hau euskararekiko sakrifikatuz, umeekin egin behar dela lan. Izan ere, kirtinkeria beti da kirtinkeria, baina poltron batez jabetuz gero, kirtinkeria ilustratu bihurtzen da eta orduan belundagarria da. Eskerrak euskadun asko etorri euskara ikasi duen asko konturatzen den helduen euskal gizarterik barietate jai daukala umeekiko lanak. Orain badirudi, porroten eraginez nonbait Administrazioa ere esaten hasi dela helduen euskalduntzea eta euskararen lantzea funtsezko dela umeen euskararako ere. Zaharra huan hori, zaharra!

APIKA

I N F O R M A T I K A

- Telefonoz deitze hutsarekin, zure instalazioa diseinatu dutenen laguntza jakituna gehitu diezaiokezu zure sistema iformatikoari.

- Software ekoizpen zentrua. Talde gazte eta kualifikatu batek **APIKA**ren software eskaintza eguneratzen du etengabe.

- Hardware mantenu zerbitzua.

- Training zerbitzua.

DONOSTIA

Ametzagaña 19, behea
Tlf.: (943) 27 47 11 - 28 33 99
Fax: (943) 27 46 00

BILBO

Begoñalde 9-1
Tlf.: (94) 446 76 84
Fax: (94) 446 76 85

- AHOLKULARITZA INFORMATIKOA
- INSTALAZIO INFORMATIKOAK
- ERABATEKO MEKANIZAZIOA

- BEHARREN ARAUERA KO PROGRAMAZIOA
- IHARDUERA EKONOMIKOEI EGOKITUTAKO APLIKAZIOAK

INFORMATIKA INTEGRALA

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

Egunkaria

Egunkaria
Kontinentea
Kontinentea
01/27/2014 1:52

1100000 / m. 2000000
1/2000000
Kontinentea
Salvador
79pt / 47000

Aziende da
burutao gaur
kampeaz

Medellinekoei
negotioei

Egunkaria